

ШУТУ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МАГАЗИН

FIFTH CONGRESS
OF
AMERICAN UKRAINIANS

Головна редакція:

Вс. Царинник (Чарнецький) —
гол. редактор, С. Шадківська, М.
Христюк,
Augsburg, Gabelsbergerstr. 3,
W. Germany

Американська редакція:

Ів Манило, А. Орел, В. Царинник,
4635 N. 12th St., Philadelphia
41, Pa., U.S.A.

Канадська редакція:

Ол. Гай-Головко,
137 Westgate, Winnipeg, Man.,
Canada

Англійська редакція:

Ол. Воропай, А. Бондаренко,
5, Morat St., London, S. W. 9,
England

Австралійська редакція:

Л. Хлоповюк,
45 Hardy Str., South Jarra, Mel-
bourne (Vic.), Australia

ПРЕДСТАВНИКИ ВИДАВНИЦТВА „ПУ-ГУ“**Америка:**

Ivan Manylo, 4635 N. 12th St.,
Philadelphia 41, Pa., U. S. A.
Victor Carynyuk 1525 N. Mar-
shall Str., Phila. 22, Pa., U.S.A.

Англія:

Andrij Bondarenko, 78, Ken-
sington, Park Road, London,
W. 11, England

Австралія:

Fokshan Library & Book Sup-
ply 1, Barwon St., Glenroy,
W. 9, Vic., Australia

Франція:

Serge Lewitcki, 6 Impasse
Langlois, Paris 18e, France

Бельгія:

Kurejko Victor, 30 rue Thier-
de la Fontane, Liege, Belgie

Канада:

I. Serdiuk, 187 Delaware Ave.,
Toronto, Ont., Canada

Венесуеля:

Zaplenko Serhij, San Raael
Toro Calle el Carmen, No 27/1,
Caracas, Venezuela.

Аргентина:

Editorial Mykola Denysiuk,
Surraligie 790, Buenos Aires,
Rep. Argentina

Бразилія:

Petruk Wasyl, Correio V. Pru-
dente, Vila Bella Rua Mimosa
Nr. 11, Sao Paulo, Brasilien

ПУ-ГУ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МАГАЗИН

Виходить щомісяця Березень-квітень 1954, Ч. 2-3 (77-78)

З М І С Т :

Христос Воскрес! Малюнок Н. Бистрякова	3
Великодні урочистості нашої старовини, проф. Ю. Григорійв (Зах. Німеччина)	5
Третя сесія УНРади, фоторепортаж Ф. Кордуба	6-7
Третій Конгрес АБН, фоторепортаж Ю. Вігерюка	8-9
Таємниці советської атомової бомби, М. Христюк (Берлін)	44
Карти, Віталій Бендер (Англія)	10
Тарасові діти в Парагваю, Ант. Кудишський (Парагвай)	11
Стрибок Сантіяго Переца, Гуліяна Пінеда	12
Камізелки і . . . висока політика, Е. Р.	16
Дещо для спиритних голів	17
Палади Англії, за Е. Р.	19
Таке то життя, С. Роско	20
Іспит нервів, М. Гарднер	22
Ризик, ой ризик, Зосым Домчук (США)	24
Подорож королеви, Е. Р.	27
Мій свідок дон Гаспаро, С. Р.	28
Чому наречена одягає білу сукню, Ф. Ф.	29
Медикамент, що примушує злочинця зізватися	30
Президент і малий зебрак	33
Подорож на місяць, три мавпи перші мандрівники	37
Добрий свіданок і струнка фігура, III. Л.	39
Нова ера в астрономії, М. К.	40
Діти невільняки	42
Революція в авіації	43
Марш, Ол. Гай-Головко (Канада)	45
Христові шати, Наталя Вій (Голлівуд, США)	48
Нова книжка байок, Я. Рудницький (Канада)	50

Ціна цього числа: в Австралії 0:6:0, Англія 0:4:6, Аргентина 4,5 пезо, Бельгія 20 б. фр., Франція 200 фр. фр., Німеччина 2 нм, США і Канада 0,70 цент., в інших країнах, рівновартість дол.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ ПУ-ГУ

	піврічна	річна	окреме число
Австралія, фунти	1:02:00	2:00:00	0:04:00
Австрія, шіл.	40	80	7
Англія, фунти	0:16:00	1:10:00	0:03:00
Аргентина, пезо	16	32	3
Бельгія, б. фр.	100	190	18
Бразилія, крз.	55	110	10
Венесуеля, бол.	7,—	14,—	1,20
Голляндія, гульд.	8,—	15,—	1,50
Німеччина, марок	7,—	14,—	1,25
Парагвай, гварані	8,50	17,—	1,50
США, Канада, долари	2,50	4,50	0,45
Франція, Туніс, фр. фр.	800	1500	140
Швеція, корони	10,—	20,—	1,80

Гроші на передплату „ПУ-ГУ“ та за книжки приймають представники Видавництва. З США, Канади та інших країн, де не має валютних обмежень, гроші висилати поштовими переказами безпосередньо на адресу В-ва:
The magazine „PU-HU“, Gabelsbergerstr. 3,
Augsburg, W. Germany

Wsewolod Carynyuk, Editor and Publisher
„PU-HU“, the Ukrainian national magazine, published monthly.
Augsburg, Gabelsbergerstr. 3, W. Germany

Друк в друкарні В-ва „Ukrainski Wisti“, Neu-Ulm, Ludwigstr. 10, Germany

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Українських людей, що борються по той і цей бік залізної заслони за ідеали
Вільної Незалежної України, наших читачів, кольпортерів і співробітників

вітаємо з великим святом

ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ

Редакція і видавництво ПУ-ГУ

Зрозуміння і толеранція

„Вчора дістав перше число „ПУ-ГУ“ і був ним приємно злинований. Прекрасно! Свіже! Дотепно! Не перебільшу, коли скажу, що журнал зробив на мене очаровуюче враження.

...Вірю, що в короткому часі Ваше видання полетить у всі закутки й секти нашої еміграції і своєю безсторонністю почне виховувати рядового емігранта (га й не лише рядового!) в дусі зрозуміння і толерантності, себто сповнить свою місію.“ Віталій БЕНДЕР, Англія.

Такого журналу вже давно потрібно

„Дуже втішився, як побачив знову перше число „ПУ-ГУ“. Від широкого серця бажаю Вам якнайкращих успіхів у Вашій благородній праці.

Віriamo що Ваш журнал „ПУ-ГУ“ буде стояти на висоті своїх завдань, бо в дійсності такого журналу нам тут на чужині, вже давно потрібно.“

Т. МИХАЙЛИШИН, Рессе, Бельгія

...особливо молоді

„Вітаю Вас з продовженням такого цінного місячника. Дуже радо передплачую його на півроку.

Рекомендую цей журнал передплачувати всім українцям, а особливо молоді.“ Галина ЯЦЕНКО, Августдорф, Німеччина

Вашу ідею гаряче вітаю

„Насамперед прийміть від мене найщирішу подяку в найглибшому розумінні цього слова... Вашу ідею я дуже гаряче вітаю і є готовий, як морально так і матеріально, підтримувати“.

Валентин СТАДНИЧЕНКО, Любек, Німеччина

„...Купив Ваш журнал Вітаю з успіхом. З усіх поглядів напрямку журналу взяти вірний.“ Л. ЛИМАН, Бруклін, США

Тепер, Славице, і я маю що прочитати

„...Дорогі! Невичовно мене вгнітило нове число „ПУ-ГУ“ і я нарешті сказала своєму мужу: тепер, Славице, і я маю що прочитати! Все мені дуже сподобалось. Бажаю Вам усім успіху.“

Тамара ДОЛЬНИЦЬКА, Дженкінстаун, США

Одинокий журнал

„...Вважаю за свій моральний обов'язок скласти Вам ширю подяку за журнал „ПУ-ГУ“.

Думаю, що це буде на еміграції одинокий журнал, котрий зможе задовольнити все українське суспільство.“

В. ГАНЧУК, Лячине, Канада.

Фундую „ПУ-ГУ“ мой кумі

„ПУ-ГУ“ мені дуже подобався і тому я фундую річну передплату мой кумі п. Ользі Мазур у Канаді. Напишіть їй пару слів, що це презент від кума Настича-передплата на рік „ПУ-ГУ“. Думаю, що вона буде задоволена.

Переказую річну передплату також для себе, а один доляр на пресовий фонд. Прийміть мій ширій привіт та поздоровлення, рівно ж бажаю багато успіхів у праці.“ Іван НАСТИЧ, Чикаго, США

Редакція „ПУ-ГУ“ висловлює сердешну подяку всім нашим шановним читачам і прихильникам за надіслані численні привітання й побажання у зв'язку з відновленням ПУ-ГУ. Радіємо, що наша ідея розбудови незалежного національного магазину знайшла таке широкое зрозуміння й схвалення.

Ми йти мемо далі цим шляхом, Редакція ПУ-ГУ

„Канадійський фермер“ 29.3.54.

„...У першому лютевому числі відновленого магазину „ПУ-ГУ“ ми знаходимо матеріали, які, напевно, читаємо одним духом. До них належить: „Таємниця Переяславської угоди“ пера відомого нашого воєного П. Курінного; „За кулісами червоного двору“ – факти з приватного життя найбільшого сучасного московського вельможі Маленкова та його жінки...

Уміщені матеріали написані барвистою нашою мовою. Це вказує на висококваліфікований редакційний склад.

Більш усього „ПУ-ГУ“ заслуговує на нашу увагу своєю надіаотійністю, чого нам так сьогодні бракує. Тому, очевидно, ви і має цілком оправдане право зватися національним магазином.

Хочеться з глибокою щирістю привітати що небуденну подію – відновлення магазину „ПУ-ГУ“ і своєю підтримкою, допомогою та співпрацею побажати йому довголіття.“

„Свобода“ ч. 57, 1954

„Щільно випісав друком українській національній магазину „ПУ-ГУ“ (ч. 1-76). Має він великий журнальний формат, 36 сторінок доброго друку, багато ілюстрацій з українського життя; УНРали, СУМ у тощо. На сторінках журналу читаю побачити українських політичних і культурних діячів...

...Журнал містить актуальну статтю „Таємниця переяславської угоди“ проф. Курінного, видатного українського історика... Нарис „За кулісами червоного двору“, де, можливо, вперше український читач довідається про чимало таємниць московського Кремля...

„В „ПУ-ГУ“ кожний знайде цікаві матеріали з літератури, мистецтва, техніки...“

У боротьбі за Вільну Україну: друга конференція голів осередків СУМА північно-східних штатів США, що відбулася 13-14 лютого 1954 року у Нью Йорку.

ГОЛГОФА

Як розповідає біблія, після розп'яття Христа солдати синули жеребки, кому припадуть Христови шати. Марцелюс, начальник римських легіонерів, виграв одягу, яка для нього стала символом його вини і його спасіння. Розтерзаний муками сумління, що він розп'яв невинного, він впадає у розпач і пізніше знаходить свій шлях до Христа. На фото: сцена розп'яття Христа з першого кінемаскоп-фільма «Шати».

Великодні урочистості нашої старовини

Велике свято Христового (Воскресіння), радісне свято весни, коли пробуджується природа і оживає осяяний сонцем український краєвид, а у полі з'являються перші квіти, має на Україні свою довгу, багатовікову традицію. В урочистому всенародньому святкуванні Великодня розкриваються властивості нашого народу, наші національні традиції, наша відокремленість від інших сусідніх народів і самотність нашого розвитку. Тому то образ Великодня зустрічається так часто в народньому фольклорі, в піснях, у переказах, в літературі та інших видах мистецької творчості.

Традиція Великодніх урочистостей, де з чисто церковними мотивами переплітаються елементи давнього дохристиянського періоду, тягнеться від княжих часів і особливо поширилась за козацько-гетьманської доби, коли святочні церковні урочистості чергувались з поставами п'єс, спеціально для того написаних. Тематикою тих вистав було Воскресіння Спасителя, збурення пекла, розмова жінок-мироносиць з янголами, явління Воскреслого Христа народові та інші події, що їх описували Апостоли.

На цих інсценівках і виставах виразно позначався розквіт у ті часи української національної культури, що йшов у парі зі зро-

станням на Україні шкіл, колегій і ліцеїв. В українських школах і колегіях, як одна з провідних наук, була поетика, учнів навчали теорії віршування і вправляли писати вірші. Поетична творчість ширилася серед шкільної молоді і освіченого козацтва. Для віршів тоді вживали силлябічний розмір, як і різні інші форми віршування.

Головною, здебільшого єдиною метою й призначенням усіх віршів була прилюдна деклямація їх з нагоди того чи іншого свята або шкільної урочистості. Таке призначення обумовлювало в зміст віршів. Уже в XVI ст. на Страстному Тижні деклямували по українських церквах плачі над Плащаницею. Як відомо, з протестом проти таких деклямацій виступив Іван Вишенський, славний український проповідник. Він гостро засудив таке, за його висловом, „комедійне та машкарне набожество“ і заперечив внесення до церкви елементів театральної гри.

Авторами перших віршів, призначених для святочних деклямацій, були викладачі шкіл і колегій, а головню самі учні. Весела вдача, бурсацьке завзяття, молодечий запал, гумор і дотепи віршописців спричинилися до того, що всі їх твори, навіть ті, що їх теми були поважні події з Євангелія, рясніли

Далі на сторінці 46

УБОРОТЬБІЗА III сесія Національної

6 — 12 березня 1954

Сесія УНРади у складі представників українських політичних організацій — ОУН(м), УРДП, УНДС, УНДО і УСП — обговорила підсумки діяльності і опрацювала плани майбутньої української визвольної акції.

Сесія обрала на Президента УНР д-ра Ст. Вітвицького — колишнього члена Українського Трудового Конгресу й міністра закордонних справ ЗУНР.

Інж. С. Созонтів, ветеран українських визвольних змагань очолює новий Виконавчий Орган.

У своєму урядовому експозе інж. Созонтів проголосує:

На 36-му році жорстокого й безоглядного поневолення України московським комуністичним режимом і на шостому році існування реорганізованого Державного Центру УНР та скоординованої ним, у рамках Української Національної Ради, визвольної-політичної дії справа визволення України і відновлення правдивого демократичного державного ладу на її території вже перестала бути внутрішньою проблемою нашого народу.

Свідомі того, що Україна є сьогодні одним із основних чинників міжнародної політики, без вирішення якого буде неможливо запровадити будь-який лад у Східній Європі, й що справа визволення України поволі наближається до своєї вирішальної стадії, ми будуватимемо й плануватимемо нашу державну й визвольну програму, виходячи з таких засад:

1. Ми стоїмо на становищі відновлення встановленої волею нашого на-

На фото:

вгорі: Президент УНР д-р Стефан Вітвицький (у центрі), праворуч від нього інж. Осип Бойдуник — новообраний Голова Української Національної Ради, ліворуч ред. Михайло Воскобійник — Керманія Ресорту Преси й Інформації, Виконавчого Органу.

ліворуч: Голова сесії Іван П. Багряний відчитує звітну доповідь з діяльності Президії Української Національної Ради. За столом (сидить) інж. Осип Бойдуник — Голова УНРади.

внизу: Інж. Симон Созонтів — Голова Виконавчого Органу УНРади, поруч — загальний вигляд залу засідань III Сесії.

Фоторепортаж Ф. БОРДУБА.

ВІЛЬНУ УКРАЇНУ

Української Ради

М ю н х і е н

роду 1917-18 рр. Української Народної Республіки, як вільної демократичної держави українського народу.

2. Для нас є непорушною засадою, що сувереном України є її може бути тільки український нарід, який сьогодні, як і протягом сотень років перед тим, стоїть у велетенському змагу на право на вільне життя на власній землі в її державних і етнографічних кордонах.

3. Ми й надалі пильно стежитимемо за подіями на Батьківщині, вивчатимемо процеси, що там відбуваються, ще тісніше пов'язуватимемо діяльність Державного Центру з життям Рідного Краю, з виявами спротиву українського народу окупаційному режимові й боротьби його за свою державну самостійність та політичне й суспільне визволення... яку він провадить безупинно протягом понад 36 років найрізноманітнішими способами та в найрізноманітніших формах.

Ми працюватимемо також і далі над підготуванням умов до здійснення своєї мети й для організації готчаткових етапів державного будівництва визволеної України.

4. Ми виходимо з тієї засади, що українська політична еміграція повинна відігравати в українській визвольній акції свою поважну роль. Об'єднана Державним Центром УНР, вона має виконати велику інформативно-пропагандивну й зовнішньополітичну місію, яка, в близькому поднанні з боротьбою народу на Рідних Землях, допоможе здійснити наш національний ідеал»

На фото:

вгорі: Президія III сесії Української Національної Ради. За столом справа на ліво: ред. Ілько Попович, Іван Багряний — Голова сесії та Осип Бойдуник; праворуч: виступ ред. Миколи Лівіцького — Керманича Ресорту Зовнішніх Сиррав В. О.;

внизу: фракція УРДП на сесії, сидять за столом зліва на право: Б. Осадчук, Ф. Пігідо, С. Созонтів та Ф. Гаєнко.

внизу праворуч: фракція УНДО на сесії, сидять за столом зліва на право: д-р Л. Макарушка, ред. Р. Голіян, проф. М. Тофан, П. Закусило, ред. М. Семчишин, праворуч за Семчишином д-р М. Дорожинський — член фракції ОУН, голова ЦПУЕН.

новлення їхніх незалежних національних держав;

в) Скасування усіх штучних державних утворів у більшовицькій системі влади, що заперечують принципам самовизначення і служать національному пригнобленню;

г) Розподіл СРСР на самостійні національні держави за етнографічним принципом та здійснення соціальної справедливості».

На фото:

Вгорі ліворуч: Президія Ради Народів і Центрального Комітету АБН на прилюдному мітингу з нагоди десятиліття АБН і відкриття III Конгресу. Зліва на право: Михайло Фон Альшібая, — представник Грузинської Національної Організації, генеральний секретар Ради Народів АБН; Вели Каюм-Хан, — президент Національного Туркестанського Комітету Єдності, урядуючий голова Ради Народів, Ярослав Стецько — голова Центрального Комітету АБН; Цібор Покорни — заступник голови Екзекутивної Ради Словацького Визвольного Комітету;

Вгорі праворуч: Ярослав Стецько, голова ЦК АБН виголошує доповідь;

Праворуч середина: генерал-полковник Ференц Фаркаш де Кізбарнак, голова Угорського Визвольного Руху, голова Військової Комісії АБН виголошує промову;

Внизу праворуч і далі на ліво: виступ д-ра Дімітра Валчева, члена президії Болгарського Національного фронту й гол. ред. „АБН — Кореспонденц“; виступ представника Хорватського Визвольного Руху д-р, д-р Степана Куколя; виступ князь Ніко Накашідзе, члена Президії Грузинської Національної Організації і новообраного генерального секретаря ЦК АБН;

Внизу ліворуч: у кулуарах конгресу, зліва на право: Гусейн Маврова (Албанія), генерал Ф. Фаркаш де Кізбарнак (Угорщина), князь Н. Накашідзе (Грузія), ред. Й. Гітіс (Литва), Я. Стецько (Україна), Н. Молчанов (Козакія).

Фоторепортаж Ю. ВІГЕРЮКА

КАРТИ

ВИТАЛІЙ БЕНДЕР (Англія)

Сталося це на приморському resortі, куди, в асисті приятеля, я завітав на пару годин, щоб подивитися на витівки ледачих і знуджених «голідейників». Шукати вражіння тут — зайва витрата часу. Навіть такі абстрактності, як вражіння, тут продаються за гроші. Зрозуміло, така дрібнота як емігранти, намагаються не затримуватися тут надовше, а коли їй відважуються нагодувати свою цікавість, ніколи не забувають тутешньої приповідки «час є гроші». Озброївшись цією мудрістю, ми порішили пройтися місцями, де фунт стерлінгів «розтоплюється» повільнішим темпом. Саме, як ми радились, чи варто «крутнутись» на «чортовім колесі», збоку нас виросла постать добре збудованого молодого чоловіка, одяга якого виказувала його приналежність до «співського» сорту. Він зміряв нас примруженими очима і в момент, як ми мали розгубитись, його протягнута рука вирятувала нас зі стану ніяковости.

— Називаюся Лю... — сказав він по-українськи. — Вірніше, Лев...

Ми назвали свої імена, котрі потонули в потоці його слів і, вдаючи, що не помітили його ігноранції, на його запрошення рушили поруч нього.

— Ніколи не були на resortі? — спитав він розв'язно.

— Признатися щиро, ніколи...

— Я помітив це відразу, — тоном експерта засвідчив він. — Мабуть, вирвалися з якогось нашого гета?

— З гета??

— Маю на думці отих пару міст, де наші «контрімени» хочуть відгородитися від світу залізною курткою число 2... Говорю про Манчестер, Ковентрі, Брэдфорд, Рочдейл...

— Чи ваші висловлювання не є зажорстокі? — заперечив я.

Він іронічно чмихнув і пару разів на його обличчі розлився сарказм.

— Я не хочу нікого образити і якщо, по вашому, наші «кріпаки» рблять в цьому світі прогрес, хай попутний вітер надуває вітрила їхніх убогих човнів...

В його руках цокнув дорогий портсигар і він почастував нас цигарками не баченої нами до цього часу марки. Помітивши цікавість на наших обличчях і, даючи вогонь, він байдуже пояснив:

— Ці пиярки for export only...

— І для вас? — сміло зіронізував мій приятель.

Він зупинився і відрушійно ми зупинились також. Наперед демонстративно кинувши тількищо припалену цигарку, він опустив руки в кишені й виставився на нас поглядом, повним погорди. Ця імітація виглядала такою незграбною, що мій приятель не здержався від сміху. Наш знайомий закусив уста й, видно, не міг надуматися, чи сприйняти цей сміх за образу, чи затушувати його ігноранцією.

— Лев, — сказав я досить фамільярно. — Ти виглядаєш зараз смішною лялькою. Хоч би як ти намагався зробити на нас імпресію, вище дешевого «співа» в наших очах ти не підіймешся. Я певний, що мільйонером ти не є і не можеш бути. Якщо б ти виграв 75 000 на Верноні, ти напевно не томився б на цьому resortі, а подався б до Рив'єри, або до Монте Карло... Можливо, маєш 200 — 300 фунтів. Думаєш, що це вже управноє тебе дивитися на мене, як на прошака і знаходити втіху в своїй хвалькуватості? Зрозумій, що цим ти нам не заімпуєш і ми залишимо тебе отут тим, чим знайшли: нічим... Бувай, «бой»!, — закінчив я

згідливо і аж тепер помітив, що від нашого знайомого, ще перед хвилиною такого пихуватого, лишилася така простота, що змусила збурений мізок влягтися і переформуватися до вияву співчуття.

Ні, ми не могли відійти геть. Справді, зпід його трішки білявих брів дивилися на нас пара гарних голубих очей, з яких довільно лилася втома й лагідність.

— Присядемо. — сказав він тихо й ми опустили на шовк підстриженої травиці. — Пробачте мені, хлопці... — винувато промовив він. — Дуже вас прошу, пробачте...

— Забудь це, — тоном зрозуміння підтримав його мій приятель, — і не драматизуй дурниць... Краще розкажи нам, що тебе їсть?

Він тепер виглядав цілком інакшим чоловіком, безпомічним і, здавалося, відкритим, як на операційному столі. З його очей я міг вичитати нагромаджену кількість самотності та знудження, що з'їдають людину скорше, ніж туберкульоза.

— Що мене їсть? — перепитав він і якимось підозріло повів очима, мовляв, чи вам можна довірятися? — Зрештою, ви всерівно мені не допоможете... Ніхто не допоможе...

Спершу я думав, що він нещасливо закохався і, не знайшовши розв'язки до проблеми серця, займався втіканням від самого себе. На думку прийшли інші здогади: підземний світ і його гадючі контакти, хоч вже сама його дитяча довірливість перекреслювала останнє припущення.

— Я картяр... — сказав він якимсь непереконаливо. — Або, вірніше, невільник карт. Між іншим, добре ремсло, якщо ви родились під щасливим сузір'ям...

— А якщо ні?

— Тоді карти стають прокляттям...

— Невже це справді неможливо привчити себе до чесних способів життя? — спитав я.

— Лише без моралі... — і злегка піднятою рукою він дав зрозуміти, що мое питання прозвучало, майже, як нонсенс. — Карті — це чесний спосіб життя... Коли ви виграєте, то в такому випадку ви не відбираєте комусь життя зрадливим пострілом в потилицю... Це не є грабунки. На витрані гроші ви маєте мандат-комбінацію карт... І над газдярським столом завжди витає справедливість, котра одного разу нагороджує вас щастям, а вдруге кидає вами об підлоту, як шматом... — І що ж тут притягаючого?

— Гроші...

Він сказав «гроші» майже зневіреним голосом, та я помітив, що при вимові цього слова його очі заблищали. Далі на стор. 47

Українська коляда у хащах Парагваю. З традиційною різдвяною зорею юні тарасівці колядують по українських оселях серед парагвайського пралісу. Коли в Україні тріскучі морози і снігові, у Парагваю на Різдвіні Свята спека доходить 40 ступнів термометра Цельсія.

Тарасові діти в Парагваю

Вже минуло 17 років, як у глуху закутину департаменту Итапуа в Парагваю дісталися наші поселенці з Волині. Вказівки від агента колонізаційних справ були дуже прості. Показав їм рукою напрям, де можуть собі вибирати серед лісу місце під поселення, і кінець... І рушили вони шукати собі щастя... Остерігаючись гадюк та хижого звіра, вибрали ділянку, де менше каміння та болота і там рішили поселитися... Тяжко йшло їм рубання й палення лісу. Працювали неначе в пеклі під пекучим сонцем та серед диму й сажі від паленого лісу. Між стовбурами недогорілого лісу засіяли маїс, побудували якісь хатини і зажили з зітханням і спогадами про Рідний Край.

Так засновано в парагвайських пралісах колонію, яку названо ім'ям Тараса Шевченка або просто Тарасівкою, що входить в район селища, яке носить парагвайську адміністративну назву «Капітан Міранда». Щоб увіковічнити на далекій чужині ім'я свого патрона, тарасівці поставили серед лісу на горбі великий хрест, перед ним насипали могилу, і так повстала символічна Тарасова могила серед парагвайських пралісів. Ту могилу пізніше перебрала під свою організовану опіку повстала 1945 року філія «Просвіти» та осередок СУМ'у. Відтоді щороку на Шевченківські роковини відбуваються тут урочистості, що останніми роками починають набирати характер традиційних українських здвигів.

Тарасівці зберігають звичай Рідного Краю і тим, по правді, пишуться

Але про це дамо слово самим представникам цієї малої, але витривалої організації «Просвіти» й СУМ'у. Ось текст їхнього листа:

... «Колонія Тараса Шевченка! Як гордо сказано. Проте не гордощі і не чванство диктували нам дати це ім'я для колонії, але бажання бути завжди гідними називати себе українцями-шевченківцями та щоб це ім'я нагадувало нам наш Рідний Край і наші звичаї. Щоб ми часом не забули хто ми... Великий Пророк запалив в наших серцях вогонь любови до Рідного Краю, до нашого народу і цей вогонь не погасили тисячі кілометрів океану. Він горів у наших серцях і горить та не погасне і на чужій землі. Він вже передався нашим дітям і вони понесуть його далі... З перших днів, як тільки ми сіли серед лісів, на «чакри» (плантації), не дивлячись на нелюдську працю, на тяжкі умови життя, ми не забували своїх свят і, зібравшись у когонебудь, провадили свято родинно. Коли ж «стали на ноги», то наші діти, дивлячись на нас, просили навчити їх колядувати та шедрувати. Як приходило Різдво або Новий Рік, діти розбивалися на гуртки: менші з меншими, а більші з більшими і по цілій пралісній колонії лунали їхні стародавні співи. На Великодні свята так само ми старались влаштувати свячення... Тоді з сльозами в очах і старі і малі співали «Христос Воскрес!» — цей гимн Истини і думалось про воскресіння нашої придушеної Батьківщини. І кожному з нас мрія-

лось, що ось засяє сонце правди на нашій далекій землі і ми вільні між вільними повернемось у Рідний Край.

Так само і цього року. Ще задовго до Різдвяних Свят діти вечорами збирались у когонебудь у хаті і вчилися під керівництвом старших співати колядки. Коли ж настало Свято, то колонія ніби вбралась у квіти. Гурти дітей у святочних убраннях розсипались по колонії серед пралісу, але між помаранчевими садками. Веселлий, радісний гомін лунав по всій колонії. Діти колядували цей рік уже з зізвздою, як то було колись в далекім любім Ріднім Краю. Колядників обдаровували за колядку. А вони так були захоплені цим звичаєм, що довго, довго тільки й було балачки, як то вони гарно колядували, скільки вони зібрали подарунків та як на другий рік вони колядуватимуть ще ліпше... А на новий рік з самого ранку діти розсипались по колонії і в кожній хаті, куди вони вступали, було чути щедрівку...

Серце наповнюється радістю, бачучи, що ті звичаї нашої України від нас передались нашим дітям і тим самим не згинуть ніколи, а будуть жити вічно доки в наших грудях буде битись українське серце.

Слава Україні!»

Під листом підписи: Т. Кієдись — голова, Гр. Германюк — секретар.

Слава Тарасівцям з Парагваю!

Ант. Куциньський
Енкарнасіон, Парагвай.

СТРИБОК САНТІЯГО ПЕРЕЦА

ГУЛЯН ЛЬОПЕЦ ПІНЕДА

Ясного вечора в укритій соломою маленькій хижці сиділа горда молода індіанка, грілася біля вогню. Вона сумувала. Її думки були коло коханого Хотлікала — найзграбішого й найхоробрішого юнака сусіднього племені. Доля власного племені також турбувала молоду індіанку. Надійшли певні відомості, що до них наближаються білі люди. Як зможуть захиститись тубільці від жахливих напасників, що несуть у руках грім і обертаються в страховища з двома головами, двома руками й чотирма ногами. *) Що буде з її коханим, коли він зустрінеється з цими потворами? Вона хотіла б піти з ним на поле бою й поділити його долю.

Втомлена, лягла молода індіанка на тростинову підстилку. Її сни були імлісті. То бачила вона свого батька з пробитими блискавичним променем грудьми, що його кидають білі люди, то свого коханого в кривавій калюжі під твердими, як каміння, ногами двоголових потвор, що їх ще ніколи не бачили в затишній землі Хібуерас. Та ось заспокоював її голос білого сина сонця. Чужинець ласкав її. Нарешті вона бачила свою хижку, охоплену полум'ям, поля стоптаними, а друзів, що лишилися живі, забраними в неволю до короля Іспанії; від його жорстокості здригалась уся Америка.

Так провела чарівна Тінаклатл ніч. Дівчина була справжня красуня. Вона мала гармонійні риси обличчя, вузьке чоло, прямий різко окреслений шляхетної форми ніс, великі карі, вогкі очі, засмалені гарячим сонцем, та все ж майже білі щоки з рожевим блиском, немов би сік пурпурового слимака полишив на них свій слід. Чорне, як ніч, волосся спадало хвилею по голій спині й досягало довгими блискучими косами гладких, як шовк, стегон. Юною красою виступали повні округлі груди; гладенька, як мрамур, бронзова шкіра; маленькі руки свіжого рожевого кольору. Її ритмічна хода була горда й розмірена. Стегна ледве прикрашав червоний хвартух, сплетений з бананових і агавових волокон. Від ніжної істоти, що мріяла на простому ліжку біля вогнища й турбувалася за майбутнє, променювала чарівна приваба.

День боротьби наближався. Альонсо де Касерес вислав загін з двадцятьох своїх кращих вояків під команду сержанта Сантіяго Переца, щоб підкорити воявничі

*) Індіанці Південної Америки до появи еспанських завоювальників не знали коня.

племена на Ріо Гранде. Ці племена жили по обох берегах річки в районі Лемпірас недалеко від міста К'юрад де Грасіяс, що його тоді якраз заклали конквістадори. Тубільці покликали своїх воїнів до захисту батьківщини. Чотири племена країни зібрали триста бійців і призначили Хотлікала командувати ними. Йому було лише двадцять п'ять років, але він уже проявив себе як досвідчений вояк. Тому найкращі дівчата домагалися його уваги. Хотлікал віддав перевагу чарівній Тінаклатл, що пристрасно кохала його й не проміняла б на жодного юнака з цієї країни.

Озброєні луками й стрілами індіанці заховались у лісових хащах коло річки, щоб напасти на ворога зненацька. Іспанці просувались обережно вперед, але не зустріли нікого, поки не досягли Ріо Гранде. Несподівано на них ринула з лісу злива стріл. Плян Хотлікала мав повний успіх. Іспанці не бачили ворога й стріляли навмання. Незабаром усі вони лежали долі, пронизані отруєними стрілами.

Тоді вискочив Хотлікал із своїми людьми з лісу й, розтинаючи повітря вигуками перемоги, добив поранених, що ще подавали ознаки життя, камінням і палицями. Він збирався вже опустити свою важку дубину на голову сержанта Переца, коли хтось затримав його руку. Хотлікал хутко повернув голову й скам'янів, угледівши свою наречену, чарівну Тінаклатл, що благала.

„Не вбивай його! Я не хочу, щоб білий чоловік умер.“

Вона схилилась над еспанцем, подивилась на його рану й наказала кільком воїнам свого племені:

„Перенесіть його до моєї оселі! Ви відповісте головою за життя білого чоловіка“.

Індіанці обережно підняли пораненого й понесли до її ранчо.

Хотлікал наказав відрубати вбитим еспанцям голови й зберегти їх на спогад про переможний бій. Криваві трофеї були віднесені з радісними вигуками й повішані при входах до осель найхоробріших воїнів.

Перец боровся із смертю. Тінаклатл кинулася до ніг свого батька і з сльозами на очах просила врятувати йому життя.

„Тому, що ти цього хочеш, так буде“, — відповів старий.

Він дістав маленьку гарбузову пляшку, налив з неї на рану еспанцеві темної терпкої рідини, розтер її і дав йому випити кілька краплин. Сержант, мов би з кародійної сили, відчув себе краще. Він з подякою глянув на свою заступницю. Тінаклатл почерво-

СТРИБОК САНТІЯГО ПЕРЕЦА

Українці в США. Вірні звичаям і вірі своїх батьків, українці в Сполучених Штатах залишаються відданими синами рідної церкви. На фото: українці біля греко-католицької церкви Св. Юри в Нью-Йорку; площа перед церквою після Богослужби править за місце зустрічей і взаємного обміну інформацій наших людей, розміщених в усіх частинах великої метрополії Нового Світу. Фото СУМ-Фільм.

ніла, підійшла до ліжка пораненого й сказала:

„Я хочу, щоб ти жив, білий чоловіче.“

Перець не зрозумів слів індіанки. Але догадався, що вона втішає його, і відповів:

„Я хотів би залишитись жити тут, щоб завжди тебе бачити.“

Тінаклатл також не зрозуміла вислову цієї широкої вдячності, але знов почервоніла, схвильовано поклала руки на груди й сказала:

„Коли б не було Хотлікала, я хотіла б бути твоєю...“

Завдяки уважній опіці індіанки, сержант пезабаром почув себе добре. Тінаклатл щоранку виводила Переця на свіже повітря, і він був щасливий, як ще ніколи в своєму неспокійному житті. Він швидко навчився мови тубільців. Його першими словами були слова подяки добрим, простим людям, що врятували йому життя.

Якось розхвильований пристрасстю він признався Тінаклатл у своєму коханні. Вона радісно вислухала це зізнання й щиро відповіла.

„Я кохаю тебе, білий чоловіче, і хотіла б бути твоєю. Але я заручена з Хотлікалом. Він найстрашніший з воїнів, що тебе перемогли, найкращий і найхоробріший юнак цілої країни.“

Шукач привгод, що раніш не звертав уваги на перешкоди, не терпів протиріччя й був звик уживати насильства та поводитись з індіанками, як з тваринами, не відчув на цей раз дикунства своєї колишньої істоти, а з покірною згодою погодився з дівчиною, що її даремно сподівався добути. Він не став наполягати на своєму бажанні, але довірився часові й сприятливій погоді, що може дозволить йому заволодіти своїм скарбом — чарівною, гордою індіанкою, далеко кращою за всіх еспанок, що він їх знав. Він сказав:

„Я полюбив тебе в ту хвилину, коли зустрів. Тепер моє серце обливається сльозами. Я мушу залишитись тут, щоб завжди тебе бачити, навіть в обіймах іншого“.

Хотлікал, що діяв в обороні країни, відвідував оселі своїх земляків і міг зустрічатися з Тінаклатл дуже рідко й на коротквчій час. Коли він застав її в товаристві статурного еспанського сержанта, замість того, щоб ревнувати, Хотлікал був до нього дуже привітливим і прагнув зробити життя гостя своєї нареченої якомога приємнішим. Одного дня Сантіяго Перець сказав своєму щасливому суперникові:

„Чи ти цілком спокійний, непереможний проводирю, що я, ворог твого народу, живу з твоєю нареченою під одним дахом?“

Індіанець гордо посміхнувся й відповів:

„Ти наш гість, білий чоловіче. Після того, як ми подолали тебе в битві й подарували тобі життя, ти більше нам не ворог“.

„Ти маєш рацію“, — сказав сержант, — „я мав на увазі спитати, чи ти не ревнуєш, що я живу так близько коло твоєї нареченої“.

Тепер індіанець весело засміявся й вигукнув:

„Що за дурниці має в голові біла людина! Чи не знаєш ти, що Тінаклатл дала мені слово бути моєю дружиною?“

„Але вона могла б тебе обдурити, Хотлікал!“

„Що ти там кажеш? У нас не обманюють. Брехня плямує губи й нищить серце. Може хочеш переконатись, що Тінаклатл не вміє брехати?“

Він обернувся до дівчини й сказав:

„Послухай, богине наших лісів, доброта й краса, що посміхається. Скажи мені, кохана, чи ти любиш білого чоловіка?“

Спокійно і з легким кокетуванням Тінаклатл відповіла, посміхаючись:

„Так, я кохаю його“.

„Бачиш, чужинче“, — продовжував Хотлікал, — „моя наречена кохає тебе й признається мені в цьому. Вона ніколи не заплямує свої губи огидною брехнею“.

„Але дійсно не чуваєш ти при цьому, хоробріший серед хоробрих, хоч найменших ревнощів?“

„Ревнощі? Чому? Тінаклатл моя. Поки вона мені належить і поки мені світить сонце, вона не може належати комусь іншому“.

„Це так“, — ствердила Тінаклатл.

„Не знаю, чи ваш спосіб дивитись на речі — чеснота, чи простота, — зауважив еспанець. — Він мене дивує“.

„Чи не вважаєш ти його природним?“ — спитав індіанець.

„Він здається мені величним“.

Розмову перервав посланець, що приніс важливі вісті. З різних боків наближались еспанці. Після одержаної перемоги люди Альонсо де Касереса прибули до Кондолону й збиралися тепер зайняти огнем і мечем останню твердиню тубільців. Вони

СТРИБОК САНТІЯГО ПЕРЕЦА

вирішили підкорити вперті племена на Ріо Гранде. Індіанці мали двадцять мушкетів, що захопили після першої успішної сутички з білими. Сержант Перец навчив їх володіти цією зброєю й пояснив сутність цих жахливих кентаврів, що наганяли на індіанців пачивий жах.

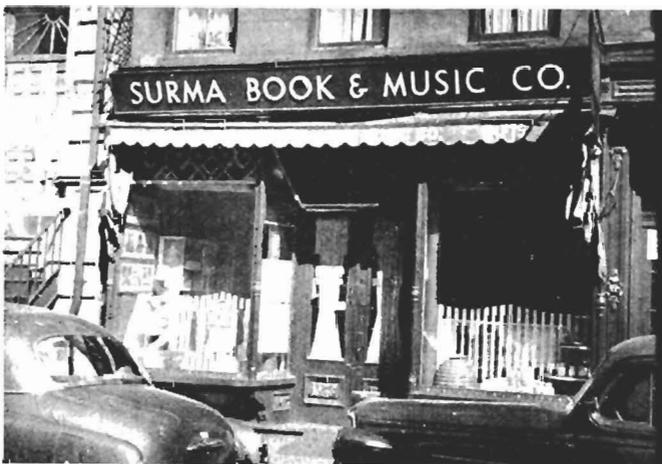
Хотлікал поспішно відійшов, щоб стати на чолі своїх воїнів. Тінаклатл також одяглася в бойове убрання. Вона з'явилась, прикрашена блискучими металевими смужками, намістом з вовчих іклів і в розкішному головному убранні з пір'я лісового павича. Її горда постава й мужній вигляд вразили еспанця. Вона звернулася до нього й сказала:

„Я вирушаю в бій проти людей твого народу. Коли мене вб'ють, будь Хотлікалові братом! Коли вб'ють його, я належатиму тобі, щоб разом ми його згадували. Обіцяй мені, що ніколи не повернешся до жорстоких людей твого народу! Твоя міцна рука не повинна більше служити тій потворі, що ви звете королем і що надсилає нам із свого трону в Іспанії руїну й рабство в ім'я нового життя, що ми його зневажаємо, бо вважаємо за нелюдське. Обіцяй мені ніколи не служити жорстоким людям, що безжалісно нас нищать!“

„Так, Тінаклатл, я тобі це обіцяю не лише заради тебе, кому підкоряється вся кожна воля, але й заради твого народу. Ти скорила моє серце, а чесноти твого народу змінили мене. Тому я належу тобі й твоєму племені“.

„Ходім, любий білий чоловіче, бій почався!“ — сказала вона.

Сержант Перец, колишній шукач пригод, з запаленими очима пішов за індіанкою на поле бою, де Хотлікал показував чудеса хоробрости в боротьбі з казковими істотами.

Українці в США. Поруч з громадськими організаціями, об'єднаннями і союзами, про розвиток українського культурного життя дбають також приватні підприємства. На фото: книгарня в Нью-Йорку „Сурма“, одна з найстаріших українських книгарень в США, міститься 11 E. 7th St. Фото СУМ-Фільм.

Війна тривала три тижні. Це були криваві сутички. Коли поле вже вкрилося трупами, з поза гори спустився в долину натовп розкішно прикрашених вродливих дівчат з найвидатніших родин тубільного племені. Майже роздягнені, вони танцювали навколо поляглих воїнів, кидали на землю квіти, щоб прикрити почервонілу від крові траву.

Хоробрий спротив індіанців затримав еспанців. Вони вже втратили багато людей і коней. Збиті з пантелику еспанці збирались були відступати до своєї головної квартири в К'юрад де Грасіяс. Раптом вони помітили в лавах ворога велике замішання й вирішили ще раз спробувати розбити його.

Безладдя захитало лави індіанців, бо Хотлікал, що надавав своїм воїнам мужности й захищав zagrożену волю, володар і наречений молодій індіанці, що її краса світила ясніш від клейнодів, — остання надія народу, найславніший воїн на Ріо Гранде, гордість Лемпіри й Камполікату впав від еспанської кулі і вкрив кров'ю байдужі до всього траву.

Сержант Перец і Тінаклатл підняли вмираючого й віднесли до оселі засмученої нареченої.

Індіанці припинили боротьбу і в розпачі розбіглися у всі боки, побачивши свого ватажка пораним на смерть. Еспанці заволоділи давно бажаною країною, останнім притулком переможеної вмирущої раси.

Перед смертю Хотлікал поклав руку своєї коханої в руку сержанта Переца.

„Будь щасливий, — сказав він, — тепер кінчається доля раси, що була колись вільною й квітучою. Починається доля іншої раси; вона велика й міцна, але нелюдська“.

Переможці зруйнували головне місто на Ріо Гранде Келха-Кхас-Ке й розподілили між собою молодих жінок його мешканців.

Еспанцями командував гордий запальний капітан, що звався Дієго Лопец. Зайшовши до оселі Тінаклатл, він був вражений красою молодій індіанці. Ще більше здивувався він, коли побачив сержанта Сантіяго Переца в тубільній одежі й з зброєю індіанців.

„Чи переді мною не сержант Перец? — спитав він, — найвипробуваніший вояк моєї сотні, що ми його вважали за мертвого після тогорічної поразки?“

„Це я, — відповів сержант, — я вдячний життям цій молодій дівчині, що з сьогоднішнього дня стає моєю дружиною“.

„Ти зрадив короля!“

„Ти помиляєшся, капітане. Я був полоненим в індіанців і тепер полонений Тінаклатл, прекрасної дівчини „з палаючими очима“, як її називають люди її племені“.

„Мовчи, зраднику! — закричав капітан. — Ти арештований і відповідатимеш за свої вчинки. Ти навчив цих bestій користуватися

СТРИБОК САНТІЯГО ПЕРЕЦА

куток, де зможемо жити нашим коханням під синім небом, під поглядом місяця, що посміхається в світлі мерехтливих зірок!"

Вони повернулись до країни на Ріо Гранде, де приховали своє кохання від цікавих поглядів. Перец став ватажком переможених індіанців і на чолі загону відважних стрільців з луків почав завдавати еспанцям великої шкоди.

Походи проти еспанця-відступника тривали два роки. Це був перший повстанець проти еспанського панування в Америці. Коли його, нарешті, оточили з усіх боків, і він мусив шукати рятунку, він відступив до Ріо Гранде й дав останній бій на скелястому місці, що належить тепер до округи Копан. Там мусила Тінаклатл побачити загибель свого коханого, що пожертував собою за скривджену волю всіх тубільних народів.

Коли притиснутий ворогами Перец побачив себе в небезпеці, він видерся на високу скелю, що піднімалась над закрутом річки, й кинувся вниз, ніби хотів велетенським стрибком сягнути на другий берег.

Він упав на укрите рінню дно. Вир хвиль поніс його на глибші води, що закрились над ним, як кришталева труна, перед очима Тінаклатл, дівчини „з палаючими очима“.

На спогад про цю подію те місце на Ріо Гранде зветься тепер „Ель пасо де Сантіяго“ або „Сантіягів стрибок“.

Мандрівники розповідають, що в місячні ночі, коли починається холодний світанок, вздовж берега Ріо Гранде блукає жіночий привид і співає таку пісню:

„Благородний, чудесний струмок,
Віддай мені мого коханого!
Відчини свій кришталевий дім,
Бо йому в ньому так холодно!“

З цими словами вона блукає над річкою. Кажуть, що вона дуже вродлива і що на її губах блукає сумна посмішка, ніби далека мрія.

Дюма і початківець

Честолюбний юнак прислав свій перший рукопис до Олександра Дюма, пропонуючи йому себе у співробітника. Відомий автор розгнівався на таку самовпевненість і написав: „Як ви смієте, пане, запрягати разом шляхетного коня з огидним ослом?“

Юнак відповів: „Як ви смієте, пане, називати мене конем?“

Дюма написав: „Друже, шліть свої рукописи. З радістю приймаю вашу пропозицію.“

* * *

Одного вечора, коли Лойд Джордж промовляв на зборіх вороже наставлених до нього суфражисток, одна жінка підвелася й сказала: „Якби ви були моїм чоловіком, я дала б вам отруту.“

Лойд Джордж, відомий своїми влучними дотепами, відрізав: „Моя дорога пані, якби я був вашим чоловіком, я прийняв би отруту сам!“

Українці в США. Українська книгарня „Говерля“ у Нью-Йорку. Утворена новими емігрантами, жваво розгортає свою діяльність поруч з іншими українськими книгарнями Нью-Йорку, міститься 41 E. 7th St.

Фото СУМ Фільм.

мушкетами. Ти керував спротивом, що так дорого нам коштував. Ти злочинець“.

Він наказав закувати сержанта й відправити з К'юрад де Грасіяс. Потім сказав: „Ця жінка належить мені“.

„Візьми моє життя! — вигукнув сержант. — Не грабуй мені єдиного, що я люблю на землі, жінки, якій я вдячний своїм життям!“

Солдати відвели Переца. Капітан наказав спалити труп Хотлікала й відправився також до К'юрад де Грасіяс, узявши з собою нещасну Тінаклатл, що зберегла гордий вигляд й незламне серце.

Там провела вона кілька днів під суворою охороною. Їй постійно загрожували ненаситні бажання капітана Лопеца. Але ні молитвям, ні загрозами не спромігся він зломити спротив хороброї доньки лісів. Дівчина відповідала на домагання офіцера:

„Вбий мене, жорстокий білий чоловіче! Ти не можеш зрозуміти істоти дівчини з лісу, бо істота груба й зіпсована. Лише мертвою ти можеш володіти мною, нечестивий розбійнику!“

„Покохай мене, Тінаклатл! — благав еспанець. — Ти зачарувала мій розум і відбрала волю. Ти мусиш бути моєю!“

Індіанка відповіла:

„Я належу лише одному чоловікові, як лише сонцю належить промінь.“

Після шоститижневого ув'язнення сержантові Перецу вдалося вийти на волю. Його першою турботою було звільнити Тінаклатл. Нарешті досягнув він цього від головного командувача Альонсо де Касереса як нагороди за колишні заслуги у війнах за еспанську корону.

Коли коханці зустрілися, індіанка попросила:

„Любий друже. Втечемо від цієї зіпсованости. Ми знов будемо жити в лісі й дихати повітрям волі. Ходім, відшукаємо таємний

Камізельки і

...висока політика

«Ви ж маєте приблизно мою фігуру», промовив раджа до лондонського кравця Леонарда Барат, що приніс йому камізельку до фешенебельного Лондонського Готелю. «Спробуйте, будь ласка, на себе. Я б хотів бачити, як вона виглядає.»

Містер Барат вже звик до примх своїх багатих клієнтів, і зробив так, як йому пропонували. «Справді, зовсім як вилита», коментував раджа. «Тепер, станьте, будь ласка, біля стіни... там, напроти». Коли містер Барат секундою пізніше повернувся знов до свого клієнта він побачив з жахом, що раджа уважно націлюється в нього з зловісного блискучого револьвера.

Йому коштувало чимало зусиль, доки він переконав раджу, що цю камізельку можна так само добре випробувати на вішаку. Камізелька саме, яку він виготовував для раджі, була баратовою камізелькою, і мужчини, що живуть у небезпеці, знають, що це означає.

Вже десятки років містер Барат відомий у цілому світі, як продуцент камізельок, що їх не пробивають кулі. Його ділові книжки можуть правити за барометр політичного тиску і напружень у світі.

«Ледве югославський король Алжсандр пав жертвою замаху в 1934 році», згадус містер Барат, «як негайно почало зростати замовлення з континентально-європейських країн і це зростання не стихало до вересня 1939 року. Довгий час жадний французький детектив не почував себе спокійним, якщо він не носив мій панцерний твердий капелюх. Під час абесінської кризи ми мали добрий збут у Балканських країнах, але після 1945 року напливає найбільше замовлень з Індії, Палестини, Малаї, Гонг-Конгу і Персії».

Інколи великі купи замовлень на камізельки з певної країни попереджують наступні великі події в цій країні. Так, наприклад, містер Барат не так давно був здивований раптовим напливом замовлень з Близького Сходу і саме в той час,

коли там, здавалося, був правдивий мирний закуток. Кілька тижнів пізніше, після поставки камізельок, генерал Нагіб зробив державний переворот і король Фарук поспішно утік з Єгипту.

Як виглядає продукція містера Барата? Найбільш подиву гідна простота його камізельок. Стандартна модель складається з двохсот до двохсот п'ятидесяти пластинок розміром в 5 кв. сантиметрів, які виготовляються із спеціальної твердої сталі і скріплюються подібно черепиці на дахах будинків. Саме так, що одна плитка заходить згори на іншу. Залежно від величини, така камізелька важить між п'ятьма і десятьма кілограмами і коштує від сорока до шестидесяти доларів.

Вони захищають від пострілів з армійського пістоля на віддалі 10 метрів. Деякі, особливо нервозні, клієнти замовляють камізельки спеціального виготовлення подвійної або навіть потрійної міцності; вони, звичайно, важать відповідно більше, але вони й захищають при тому від пострілів з маузера і навіть малрї гармати.

Для поточної клієнтури містер Барат постійно утримує на складі 50 стандартних камізельок різного розміру. Камізельки спеціального виготовлення за точним розміром замовляють переважно сильні світа цього. Так, наприклад, між замовленнями 1939 року з Німеччини зберігається вимір спеціальної камізельки з розміром грудей у 125 см. Вона була замовлена Герінгом, який одержав адресу містера Барата не від кого іншого, а від Беніто Муссоліні.

Методи замахів у різних країнах впливають також на конструкцію камізельок містера Барат. Так, наприклад, до Аргентини та інших Південно-Американських країн постачає він камізельки зміцнені на боках і з пластинками, які укладаються не так як черепиця на даху, згори вниз, а навпаки, насувають-

ся знизу на гору. «Якщо хтось в Аргентині хоче когонебудь зарізати», пояснює містер Барат з чарівною усмішкою, «він наближається з боку до своєї жертви і блискучо встромляє лезо знизу вгору, поміж ребрами. Якщо сталеві пластинки нормально насувалися б одна на другу, тоді могло б статися, що ніж прослизнув між ними».

В Індії — навпаки. Ніж стромляють залюбки згори у плечі. Отже мусить містер Барат вводити новину у галузі військового обмундирування, саме — опанцеровані еполети.

Під час війни містер Барат спроектував панцери для літунів, що захищали їх від зенітних гармат. Нині його кращі клієнти — ділові люди, що мандрують до чужих країн. Один купець, що повинен був перебрати директорський пост великої фірми в Буенос-Айресі, замовив йому, наприклад, камізельку потрійної міцності, вона мала правити йому за частину тропічного одягу. «Мої три попередники на цій посаді усі були забиті», пояснив він містерові Барат, штрикаючи ножом у свою нову камізельку. «Я не маю бажання слідувати за ними».

І він живе досі.

Містер Барат авантюрист, так би мовити, з другої руки. Листи щасливих клієнтів, що залишилися живими лише завдячуючи камізелькам містера Барат, заповнюють цілі шафляди. Їхній зміст більш напружений, ніж ціла бібліотека кримінальних романів. Е. Р.

Дерева на замовлення

Фахівці лісової справи в США обговорювали на останньому річному конгресі «Товариства лісної продукції» перспективи розвитку лісного господарства у наступні 50 років. Вони вважають, що з великою ймовірністю треба сподіватися у найближчому часі застосування в лісному господарстві атомового проміння для повалення дерев, замість дотеперішнього пиляння їх. вирощування дерев з сильними прямими і пристосованими, залежно від потреб, стовбурами, фарбування дерев відповідно до потреб ще під час росту дерева в лісі і застосування ін'єкцій та медичних препаратів, щоб прискорювати і керувати зростанням дерева.

Ці фахові люди переконані, що найближчого часу вирощування дерев буде провадитися цілком під контролею людей і що ми зможемо вирощувати дерева будь-якої потрібної нам форми, фарби і заздалегідь визначених властивостей.

Дещо для спритних голів

„Як заробити
10.000 доларів
на рік?“

Наступні запитання здатні Вам спричинити добру годину головоломних міркувань. Коли Ви скінчите з цим, мабуть, розсердитесь на нас. Але Ваше захитане довір'я до себе Ви можете знов відновити, коли ці карколомні запитання запропонуєте вашим знайомим.

Дасте правильні відповіді на всі 15 запитань, Ви — правдивий геній. Але й той, хто зробить не більше чотирьох помилок, також не потребує соромитися своїх здібностей навіть у товаристві Айнштейна. Проте, кожний з нормальними здібностями може правильно відповісти на 8 і до 10 запитань, з поданих тут 15.

Будьте пильні і зважуйте кожну Вашу думку на золотій вазі. Запишіть Ваші відповіді й зробіть після того на сторінці 35, мабуть прикляді для Вас відкриття.

1. Якщо три кішки за 3 хвилини можуть убити 3-х пацюків, скільки часу потребують тоді 100 кішок, щоб убити 100 пацюків?
2. Чи має право мужчина одружитися з сестрою своєї вдови?
3. У криниці глибиною 30 метрів сидить жаба. Вона піднімається щодня у гору на 3 метри по стіні криниці і щодня козає на 2 метри назад. Коли при таких темпах жаба досягне країв криниці?
4. Десять чорних і десять білих панчіх лежать у одній шухляді. Уявім, треба у темноті витягти дві панчохи однієї й тієї самої фарби. Скільки панчіх щонайменше потрібно витягти з шухляди, щоб бути певним витягти пару панчіх однієї фарби?
5. Відніми від 3 яблук два і що ти тоді одержиш?
6. Я маю 2 хвилини часу, щоб трапити на потяг. Шлях до вокзалу становить два кілометри. Якщо я бігтиму перший кілометр зі швидкістю 30 кілометрів на годину, яким темпом я повинен тоді мчати другий кілометр, щоб потрапити на потяг?
7. Кількість яєць у кошику подвоюється з кожною хвилиною. За годину кошик повний яєць. Коли кошик був наполовину повний?
8. З корабля висить мотуз'яна драбина довжиною 5 метрів. Східці драбини мають віддалі між собою на 30 сантиметрів. Найнижчий східчик досягає повер-

хні моря. Тепер вода піднімається під час припливу на 10 сантиметрів на годину. Коли буде найнижчий східчик під водою?

9. Двоє батьків і двоє синів пішли разом на полювання. Кожен з них убив по одній качці, але ніхто з них одну й ту саму. Лише три качки були забиті. Як це було можливо?
10. Яка можлива найменша кількість качок, що можуть пливати за таким порядком: дві качки попереду однієї, дві качки позаду однієї і одна качка між двома?
11. Човен тримає вагу не більше двох центнерів. Як може перепливти через річку цим човном батько вагою у два центнери і його сини, що кожен з них важить один центнер?
12. Десять книжок стоять у ряд на одній полиці. Кожна книжка має сто сторінок (з одного боку надруковані і кожні нумеровані листки), отже всі книжки мають разом 1000 сторінок. Тепер книжковий черв як проїдає собі дорогу від першої сторінки першої книжки до останньої сторінки останньої книжки. Скільки сторінок він проїв при цьому?
13. Два на сто кілометрів віддалені один від одного залізничні потяги їдуть на зустріч; перший зі швидкістю 60 кілометрів, другий має швидкість сорок кілометрів. У той самий час стартує бджола з швидкістю лету 25 кілометрів на годину. Яку віддалі покриє бджола до того часу, коли обидва потяги зустрінуться?
14. Один король хотів позбутися свого міністра у такий спосіб. Він поклав дві записки у капелюх і сказав присутному судді, що міністер тоді має залишитися, коли він витягне записку з надписом «Залишайся!» Якщо ж він витягне записку з надписом «Іди!», він повинен виїхати за межі королівства. Хитрий король написав на кожній записці «Іди!» Але коли міністер ще більш битий ніж його шеф, подав судді записку, вирішив той на його користь. Як міністер перехитрив свого короля?
15. У якій книжці біблії написано про те, як Авель забив свого брата Каїна?

«Як можна заробити 10000 доларів на рік?» — це питання нещодавно обговорював президент «Електрик Авто — Ляйт Ко» містер Ройс Мартин. Пан Мартин піднявся до телевізійного важливого становища з зовсім малої і невизначної праці. Він вважає, що це вже не так важко досягти щорічного прибутку в 10.000 доларів. Це залежить від того, щоб пильнувати певних правил у своєму житті. Одна з найважливіших передумов, він вважає, це виконувати ту працю, де якої людина має особливу прихильність. При тому, він вважає, не треба з самого початку робити надто великий наголос на заробіток грошей. Крім того, треба не лякатися у випадку потреби, також трохи ризикнути; перед сороками роками немає жадної рації дуже наполягати на господарську забезпеченість. Мартин продовжував далі: «Намагайтеся постійно бути корисним для вашої фірми навіть у випадках, коли цього від вас не вимагають; робіть вашому працедавцеві пропозиції, через які він може заробляти гроші або заощаджувати, і вчіться при цьому добре поводитися зі всіма людьми, з якими ви працюєте і зустрічаєтесь. Людина, що прямує мати 10.000 доларів щорічного прибутку, дуже добре робить коли рано одружується і заводить родину».

Посмертна записка

Один чоловік з Фльоренції покінчив життя самогубством, залишивши таку записку:

„Я одружився я вдовою, що мала дорослу доньку. Мій батько закохався в моїй дочці й одружився з нею... Цим він став моїм зятем, а моя дочка стала моєю мамою, бо вона була жінкою мого батька.

Моя жінка народила сина, що був, розуміється, швагром мого батька, а також моїм дядьком, бо він був братом моєї мами. Мого батька жінка стала матір'ю сина, що був, розуміється, моїм братом і також моїм правнуком, бо він був сином моєї дочки...

Цим моя жінка стала моєю бабкою, бо була мамою моєї мами; я був моєї жінки чоловіком і правнуком рівночасно. А тому, що я — чоловік бабки став її дідом - я був сам собі дідом».

Марк Твен.

Вправляйте вашу пам'ять

Є люди, які дуже мало довіряють своїй пам'яті. Один мій знайомий щодня по кілька разів викликає один і той самий номер телефона, і він ніколи не може це зробити, не подивлячись перед тим у нотатник. Його кишені напхані різними довідниками і терміновими календарями, які він кожні п'ять хвилин перегортає або нотує до них щось нове. Він втратив би зовсім голову, коли б він не мав у кишені жодної записної книжки і автопера, щоб тут нотувати все те, що він легко міг би тримати у пам'яті.

Можна навести тисячі прикладів цього роду. Всі ці люди мають пам'ять, яка в своїй основі є такою ж доброю, як твоя, або моя. Проте, вони не бажають і бояться їй довіряти. Але пам'ять, що м'язи: через вправу вона посилюється, від бездіяльності слабне.

Деякі люди уявляють, що чим більше вони вже тримають у своїй голові, тим важче знайти місце там для нового знання. Вони часто виправдовуються тим, що неварто перевантажувати свій мозок дрібними справами. Але психологи довели, що людина тим легше здобуває нові знання, чим більше вже знає. Навчання і утримування у пам'яті відбувається через збудження асоціацій і чим більше знань нагромаджується в пам'яті, тим більше людина має ідей для утворення асоціації. Наприклад, коли хтось вивчив кілька чужих мов, він може ствердити, що він другу мову набагато легше вивчав, ніж першу, а п'яту легше ніж четверту.

Далі часто приймається, що на певному рівні людина досягає стану, коли вона щоб запам'ятати щось нове, повинна щось інше забути. Тобто людська пам'ять уявляється як така, що має певний обсяг, далі якою людина не може переступити. Але це уявлення неправдиве. Навколо доведено, що для обсягу пам'яті у людини не існує жодних меж.

Люди, звичайно, дуже відриваються своїми здібностями затримувати в пам'яті певні факти. Коли інженер, політик і маляр, наприклад, відвідає чуже місто, тоді кожен з них запам'ятає і зверне увагу на зовсім різні речі, і кожен із них матиме зовсім відмінні враження. Ця різниця пояснюється різними інтересами, що мають ці люди.

Не має жодного випадку тому, що деякі депутати пам'ятають тисячі своїх виборців і вітають їх по імені, або існують промовці, які в стані говорити годинами не заглядаючи в нотатки і пізніше цілу свою промову пригадати слово в слово.

Ти також можеш до того прийти, звичайно за умовою, що ти маєш волю примусити себе зробити такі зусилля. Коли хтось хоче мати гнучку певну і добре упорядковану пам'ять, повинен її вправляти. Це потребує п'ятнадцять — тридцять хвилин щоденної гімнастики думання. Ці вправи можуть бути важкими або легкими, але вони повинні примушувати тебе думати.

Тут нижче подаються найпростіші вправи:

1. Дай своїм думкам кілька хвилин вільно бігати і потім спробуй твої біг думок згадати від останньої думки до початкової. Наприклад: ти сидиш на березі моря і бачиш вітрильник. Це нагадає тобі іграшку, що її одержав твій син у подарунок від тітки Катерини. Це нагадає тобі, що ти повинен написати Катерині листівку і що ти бачив кілька чудових карток у крамниці в одному селі. Між тими картками була виставлена також мапа околиць твого міста, на якій були зазначені усі автошляхи до найближчих курортних місцевостей. Ти думаєш, все ж таки це шкода, що ти не маєш авта.

Тепер спробуй цей хід думок передумати із кінця до початку, починаючи від автошляхів, тоді думай назад через мапу, поштові картки, тітку Катерину і іграшку до вітрильника. Спочатку це тобі здаватиметься мабуть важко, але проте, це, чудова вправа.

2. Згадай якесь помешкання, що ти його добре знаєш і уяви собі, де містяться кожні двері, кожне вікно і всі меблі. Де опалення, включатель свігла? Чи є портери? Що за картина висить на стіні? Уяви собі все якомога точно. Коли ти будеш знов у цьому мешканні, оглянь все уважно, чи ти все згадав.

3. Зосередь себе на спогадах за минулу годину. Де ти був у цю годину? Що ти робив? Що ти думав і відчував? Тоді, що сталося? Чим більше ти будеш входити в деталі, тим буде краще.

4. Студіюй уважно колинебудь об-

личчя людини, що сидить напроти тебе в потязі або автобусі. Тоді закрий очі і опиши в думках це обличчя. Або під вечір згадай в думках когось, з ким ти розмовляв у цей день і викличи в своїй пам'яті все точно, що ви говорили.

Коли ти протягом пари тижнів будеш робити ці вправи, тоді ти, мабуть, переконаєшся, що твоя здатність згадувати імена й обличчя помітно покращала. Ти будеш, мабуть, сам собі здивований, що ти адреси і телефонні номери зовсім легко згадуєш. Можливо відкриєш, що ти в стані робити твої закупки, без того, щоб заглядати раз-у-раз у свої нотатки, і що ти в умовлений час можеш піти назустріч з кимсь, без того, щоб зав'язати вузлик на твоїй хустці.

Коли зростатиме твоє довір'я до власної пам'яті, ти будеш завжди менше і менше покладатися на зовнішні штовхачі твоєї пам'яті. Дуже скоро тоді в тебе повстане потреба відкинути твої розумові милиці і крокувати своїми власними ногами.

За місячником

„The Amerikan Magasin“.

За дві хвилини — праця 15 років

Математичне заєдання, для розв'язання якого людина повинна рахувати з олівцем на папері протягом 15 років, розв'язує механічний рахувальний апарат конструкції 1944 року у 62 дні, електронний мозок (сконструйований кілька років пізніше) розв'язує це завдання за дві години, а електронне чудо 1953 року робить увесь цей рахунок лише за дві хвилини.

Суха батарея

Одна американська фірма сконструювала новітню суху батарею, яка не піддається впливам температури і вогкості та, зокрема, здатна затримувати акумульовану енергію до восьми років без найменших втрат. Ці батареї працюють за сухою методою. Нині розпочато серійне виробництво цих батарей, що у першу чергу застосовуються для військових потреб. Одночасно велику кількість їх випускають на цивільний ринок.

Гешфілд гавз, Гергвардшір, чудовий замок маркіза } Сальсб'юрі належить до видатних зразків будівельного мистецтва доби Тударів. Він знаменитий мистецькими іскарбами доби Єлизавети. Фото Е.Р.

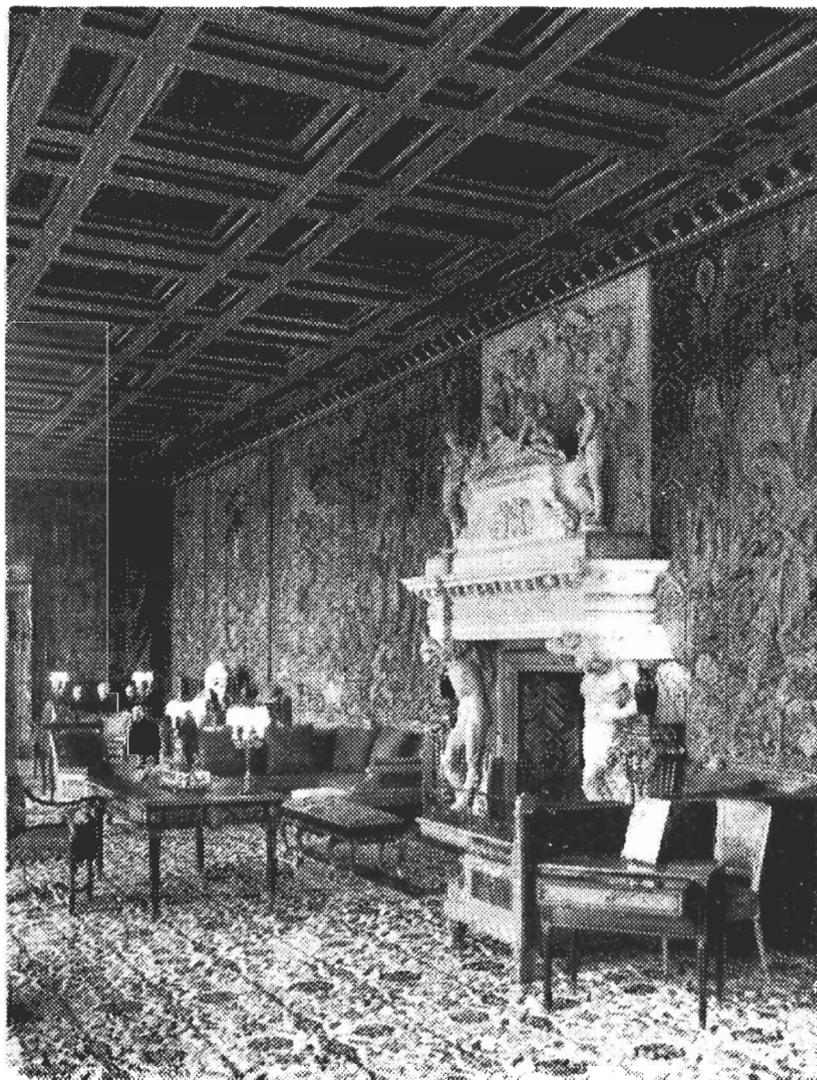
ПАЛАЦИ АНГЛІЇ

Франція має свої палати і пале, Італія палаці, Німеччина бурги і шльоси, а Англія — „стейтлі гоуміс“ та „каунтрі гаузіс.“ Те що англієць розуміє під цими назвами, в інших країнах будуть називати палацами. Щоб внести ще більше складності в ці поняття, додаймо, що і в Англії є свої палаци, які там визначаються коротким словом „гол“ або „гауз“. Це про відтинки понять, але й по суті ж садиби британської шляхти дуже відрізняються від будов „континентальної ари-

Продовження на стор. 23

Сальвон у Лонгліт гауз, графство Вільт шайр, осідок маркіза Батз, збудований 1566—1580 років. Фото Е.Р.

Березень-квітень 1954

Таке

ТО

ЖИТТЯ

СТІЛ РОСКО

Добра хвилинка вже проминула, коли перед хатою поставили старе фортепіано. На сходах воно не вмещалося, мусіли внести його через вікно. Джонні бачив його ще тоді, як воно маячило в повітрі перед вікном дівчини, а він вертався з праці у фірмі Абельмана.

Від того часу дівчина шовечора грала приблизно годину. Звалась вона Она О'Райн, а грала популярні вправи.

Джонні в ті самі години брав купіль, а потім лягав у ліжко, що стояло коло стіни, і прислухався.

Він бачив, як дівчина верталась або виходила з дому, і в нього часто зароджувалось бажання поговорити з нею. Але завжди в такий момент він був спроможний сказати лише „Добрий день“.

Дуже радо сказав би більше. Його голова була сповнена різними можливими речами. Роками жив він самотній у своїй мебльованій кімнаті, не маючи біля себе нікого, хто справді стояв би близько до нього. І, очевидно, без музики. Без музики біля нього і взагалі денебудь у серці або в його думках.

А тепер нараз музика і молоде дівча. Не надто близько, але все таки ближче, ніж тоді, коли б там взагалі не було.

Часом, працюючи, коли продавав краватки, сорочки й підштанці, він нагло кидав усе й дивився в вікно на мале дерево, що ледве проридалося вгору із жменьки землі посеред асфальту. Після обіду завжди проридалося трохи сонця крізь його листя, що ставало зелене-зелене й зворушливо ніжне.

Коли він, сповнений грою фортепіано ще з попереднього вечора, отак дивився і, як мистець, майстерно переплітав форми, кольори, музику, дерево й дівчину в одну плутанину, нараз люди, сорочки, краватки, само життя й рух у крамниці грали для нього музикою й кольорами. Здавалось, мов би він був важко хворий, що вийшов уперше з кімнатного ув'язнення, що бачить усе удесятеро гостріше й більше насиченим та ясніше зарисованим, як перед хворобою.

Вечеря в малому ресторані здавалась йому смачною. Брязкіт тарілок не нервував його вже так. Так само він уже не реагував більше на те, коли було щось надто гаряче або надто холодне.

Він підголювся, підстригся, навіть дозволив собі масаж обличчя. Купив декілька краваток, нову сорочку. Як прийшов додому, нетерпляче зажадав гри на фортепіані. Тоді постукав у двері дівчини і розпочав з нею розмову. Запросив її на вечерю й до кіна.

Здавалось, вона тим дуже втішилась. Очевидно, він думав: „Шовечора, коли вона приходить додому, вона нічого більше не робить, тільки грає на фортепіані та читає. Тепер вона, напевне, зраділа, що може вийти. Я теж задоволений“.

Вони оглянули два фільми й сиділи ще довго в барі. Опісля спала їм на думку безглузда ідея. Розвиднялось. Джонні хотів узяти таксі і їхати через Бруклінський міст. Він твердив, що десь там у Брукліні є розквітлі магнолії. Це не слід вважати тільки за правдоподібне, говорив він; він знає місце, де є магнолії. Він там колись мешкав, ще за життя своїх батьків.

Коли вони переїжджали в таксі через міст, сутінки ставали ніжно-зелені й рожеві. Міст був чорно-сірий і самотній. Цей міст був там єдиною річчю, що існувала сама для себе — сильна і вічна.

Коли прибули на місце, справді застали там магнолії. Тим часом зійшло сонце, а дерева блистіли росю. Вони вирвали декілька квіток і забрали з собою в таксі.

Цього дня Джонні не пішов на працю. Дівчина встала коло десятої години й вийшла. Джонні чув це, посміхнувся й глянув на квіти магнолії у пляшці з-під молока.

Він проспав майже весь день і прокинувся щойно тоді, коли прийшла пора гри на фортепіані. Але фортепіано мовчало. Замість того чув він, як дівчина сміялась і жартувала з якимсь невідомим. Він мав щирий чоловічий голос, немов би був звичний подавати тон. Джонні прислухавсь. Незабаром почув люб'язні слова й поцілунки. Потім настала довга мовчанка.

Трохи пізніше він піднявся сумний; зродилась пекуча потреба пройти. Це було єдине, що могло йому допомогти. Він пробив був хмарну стіну самоти і відчув трохи життя. Він наблизився до життя. Певний час він кохав. На всякий випадок це не були більше тільки сорочки й краватки, що для них він жив. Він дещо мав: дерево, рожеве небо, ве-

ликий міст, магнолії, вогкі від роси, музику й полум'я її уст при поцілунку „надобраніч“. Мав більше, як будь-коли за все своє життя. Було сумно, але все таки був повний життя. Врешті, ще не так зле.

На сходах зустрівся з гарним, опаленим сонцем молодим матросом, що вийшов з осяяними очима з кімнати дівчини і великими скоками проскакував сходи вниз.

Дівчина теж вийшла й сказала Джонні „добрий вечір“. Вона пояснила, що вже два роки заручена з тим молодим матросом. Тепер прийшов він на відпустку, і мають одружитися. Важко було ждати, але тепер вона вдоволена, що ждала. Чи не було це подиву гідне? Джонні притакнув. Погодивсь, що це справді гідне подиву.

Відїжджаючи, дівчина забрала й фортепіано. За решту свого заробітку Джонні купив собі грамофон. Купив також грамофонні платівки всіх тих пісень, що їх грає дівчина.

Щовечора після праці він перегравав ці пісні, а думками забігав у ніч із квітками, пригадував міст і небо.

Через тиждень кімнату побіч зайняла нова дівчина. Джонні знав, що його кличе доля, він пішов на той поклик. Він не був уже більше той самий. Він знав щось таке, чого раніш не знав.

Наступного вечора він пішов до її дверей і сказав, що має грамофон і цілу купу платівок. Чи може він її запросити до себе? У мебльованій кімнаті самому нема що робити. Чи це їй відповідає?

Дівчина була росла, блондинка і мала в собі щось свіже. Вона не була надто гарна. Але Джонні не надавав ваги красі. Не була вона тим, чого він шукав. Він хотів тільки позбутися своєї самоти. Не хотів більше жити відірвано від дерев і каменів, від теплого тіла, від музики й неба, від пороху, смаку й запаху живої людини.

Дівчина приготувала каву на спиртівці і вони їли при тім солоні паляниці з сиром. Годинами грав він на грамофоні і мовчки прислухався до музики.

Опісля дівчина взяла том поезій з етажерки, і вони читали. Потім обоє заснули. Коли прокинулись, починало вже розвиднятися. Вони засміялись, побачивши зарожевіле небо.

Бернард Шов вечеряв в одному ресторані. Музика грала, але це так нерувало його, що він закликав диригента й каже:

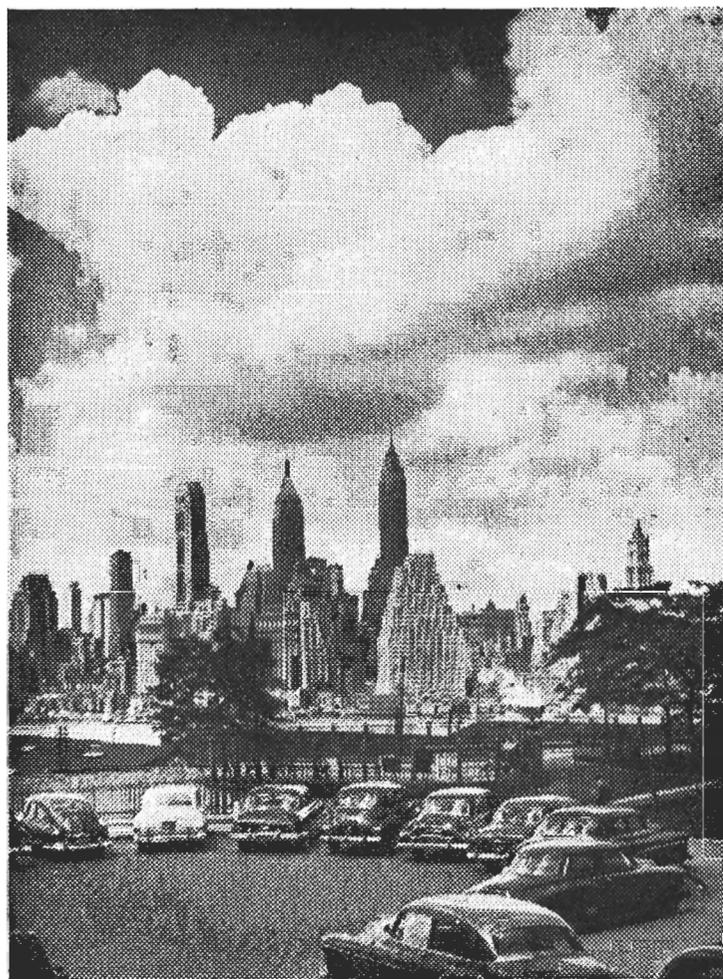
„Чи ви граєте також на замовлення?“
„Але ж, очевидно“, відповів той, „що маємо заграєти?“

— „Заграйте собі, прошу, в доміно, поки я повечеряю“—була відповідь.

— Якби я не був французом, — сказав француз, — я хотів би бути англійцем.

— Якби я не був англійцем, — сказав англієць, — я хотів би ним бути.

— Якби я не був ірландцем, — сказав ірландець, — я б умер від сорому.

Останнього століття Нью Йорк розвинувся у світову метрополію. Емігранти 75 націй складають його населення, що за треста років збільшилися у 10 000 разів. Тут мешкає нині італійців більше, ніж у Римі, ірландців — більше, ніж у Дубліні, жидів — більше, ніж у цілому Ізраелі, муравів — більше, ніж будь-якій французькій колонії у Африці. Гавань у Нью-Йорку найбільша в світі
Фото А.Д.

Джонні заснув, аж доки прийшла пора йти до крамниці.

Коли виходив, дощ лив, як із цебра. Для нього було це чудовим — йти під дощ. Він підняв лице й засміявся, коли на нього злітали краплини дощу. Краплі влітали йому в уста, і це смішило його.

Врешті — він щось любив. А щось любити значить любити багато речей — навіть дощ.

Переклав Б. ДОМАЗАР

ІСПИТ НЕРВІВ

Чи жінки більш холоднокровні ніж чоловіки?

Цю історію, як правдиву подію, мені вперше розповіли в Індії, хоч кожний природознавець міг би знати, що вона не може бути.

Місце події — Індія. Колоніальний урядовець та його жінка дають великий обід. Вони сидять зі своїми гостями, — офіцерами і аташе, та їхніми жінками і одним американським природознавцем, що мандрує по Індії, — у просторій їдальні. Кімната має блискучу мармурову підлогу, відкриту стелю і широкі скляні подвійні двері, відкриті на веранду. За столом іде жвавий обмін думок. Одна молода дівчина гадає, що час, коли кожна жінка при першому погляді на мишу стрибала на стілець, — вже давно минув. Один полковник захищає протилежний погляд. „Жінка“ — пояснює полковник, — „реагує на несподівану небезпеку неминуче тим, що вона крикує. Можливо чоловікові у душі теж близько до зойку, але він має самоволодіння на один грам більш, ніж жінка. І цього грама досить!“

Американець не бере участі в цій дискусії, а спостерігає за іншими гостями: При цьому помічає він, як обличчя господині раптом змінюється. Вона дивиться непорушно перед собою і м'язи її обличчя напружуються. Малим рухом руки вона дає знак туземному боєві, що стоїть позаду її стільця і ще поче йому щось на вухо. Очі боя робляться великі і він поспішною ходою залишає кімнату.

За винятком американця ніхто з гостей не помічає нічого, як не помічають, що бой ставить на веранді полумисок з молоком, як раз перед відкритими дверима. Американець розуміє це з жахом. Полумисок з молоком — це принада для гадюки. Десь у кімнаті мусить бути кобра. Він дивиться в гору на стелю, де перш за все можливо перебуває вона, але там нічого не помітно. Три кутки кімнати теж пусті у четвертому стоять слуги і чекають коли треба буде внести чергову страву. Лишається тільки одне місце — під столом

Його перший імпульс — стрибнути в гору і попередити інших, але він знає, що кожний рух злякає кобру і вона вкусить. Він швидко вирішує і починає розмовляти тоном, що зразу всіх зацікавлює. — „Я хотів-би встановити скільки самоволодіння має кожний за столом. Я буду лічити до трьох сотень, себ-то п'ять хвилин і кожний з вас не повинен ворохнутися жодним мускулом. Хто ворохнеться заплата 50 рупій штрафу“.

Усі двадцятьох гостей лишаються непорушно сидіти, доки він лічить. Він почи-

нає лічити. Один.. два .. десять... сто... двісті... двістівісімдесят, як бачить: кобра з'являється і повзе до молока. Під загальний зойк стрибає він і зачиняє двері веранди за коброю.

„Ви маєте рацію, полковнику“ — крикує господарь, — „щойно показав нам чоловік зразок досконалого самоволодіння“.

„Одну хвилину“ — перериває його американець і звертається до господині — „пані Цінес, звідки ви знали, що кобра була у кімнаті?“

З люб'язною посмішкою відповіла вона йому — „Через те, що вона переповала мені через ногу...“

М. ГАРДНЕР

ДУХИ ПИШУТЬ РОМАНИ

До найбільш незвичайних газет світу безперечно належить часопис „Аврора“ який виходить у маленькому університетському містечку Камеріно, Середня Італія. Автори цієї газети — духи, і такі видатні як Данте, Мансоні, Леопарді та інші італійські письменники минулого. Вони „передають“ зміст своїх найновіших творів підчас спиритистичних сеансів редакційному секретареві Раул Бокчі, який нотує їх, а тоді передає до друку.

Видавець та засновник цього журналу є 80-річний професор ветеринарії Джуїо Сесе Стополоні. Ще коли він одержував катедру, розпочав він тим, що організував при малому університеті Камеріно музей мумій. При цьому він застосував такі незвичайні способи муміфікування, що фахівці дуже дивувалися. Коли його спитали, звідкіля він знає такі методи, професор преспокійно відповідав: „О, я багато цього бачив. Це було приблизно 4000 років тому, коли я був жрецем при дворі фараонів у Єгипті“. Проф. Стополоні власне глибоко вірить в поворотне втілення та займається від десятків років окультизмом та спиритистичними дослідженнями.

Якось він познайомився з доктором Раулом Бокчі, що працював в одному банку у Камеріно, а в свій вільний час віддавався також подібним справам. Від цього часу вони обидва провадили разом свої студії, причому швидко виявилось, що доктор Бокчі є прекрасним медіумом. Два рази на тиждень — кожного четверга і суботи, зустрічається професор Стополоні і доктор Бокчі у помешканні доктора — та закликають духів. На їхніх сеансах з'являються давно померлі та невідомі люди із містечка точно так, як видатні мужі минулого, передусім італійські письменники та святий Бернард із Сієни. Проф. Стополоні та доктор Бокчі такі переконані в дійсності своїх заклинань духів, що вони продовжують видавати газету „Аврора“, а недавно проголосили, що в близькому часі розпочнуть публікувати найновіший твір Данте. Це повинно бути продовження „Божественної Комедії“ Данте, що має називатися „Від неба до землі“.

Четсвортз гавз у Дербішайр, осідок герцога Девоншїр, відомий на цілий світ мистецькими скарбами. Фото Е.Р.

Палаці Англїї

Продовження зі стор. 19

стократїї". Французи й скоти будували свої палаці по містах, англїйські ж, так би мовити, вмонтовані в краєвиди, вони є частиною самого краєвиду, пристосовані до його характеру і саме ці будови надають краєвидові своєрідне обличчя.

Понад 200 палаців, замків та домів історичної й мистецької вартості нині відчинені для оглядин.

Велику частину цих будов їх власники передали національному трестові, але у більше ніж 100 домах мешкають і нині відомі англїйські родини герцогів, графів та маркізів, аж до окремих людей ділового світу та одного соціалістичного депутата — талачовитого журналіста і промовця. Проте ці дома також відкриті для оглядин, правда, але широка публіка має доступ лише

до тих кімнат, які власники чи мешканці бажають показувати, саме, салони, залі для бенкетів, музичні кімнати, бібліотеки, у деяких палацах, навіть, розкішні спальні, що ними тепер не користуються. Вечером, коли глядачі відходять, власники інколи приймають у цих лишніх покоях знайомих та друзь.

Ця атмосфера інтимности надає привабливості англїйським палацам та замкам, але не вона робить їх цікавими. Вони привабливи своєю старовинністю, почасти архітектурою, але, передусім, багатим мистецьким устаткуванням та винуканими колекціями мистецьких скарбів усіх часів та всіх країн. Лише тоді, коли будови англїйської аристократії від-

Закінчення на сторінці 31

Пезарський палац у Кенті, збудований 1350 року, за часів Єлизавети I був осідком сира Пїлппа Сїдней, нині належить його нащадкам.
Фото Е. Р.

РИЗИК, ОЙ РИЗИК!

ЗОСИМ ДОНЧУК

„Хто не ризикує, той дома ночує“, — говорить народна мудрість і в цій приповідці є багато слухності. Я ціле життя своє дотримувався цього девізу.

Ризикувати я змушений був обставинами, ще з парубоцтва. Ще тоді, як я вперше залюбився у чорноброву Галю. А так як мати не пускала її на вулицю, то я вперше у житті ризикнув: нічью заліз до неї через вікно. І було цілком добре аж до того часу, поки її батько не списав мені буком спину.

Відтоді я ризикнув з нею одружитися. І знов було добре, аж до часу поки не зійшло над нашою країною вусате сонечко.

Всім відомо, що як сонце пригріє, то із землі пробивається, росте, до світла тягнеться всяка рослинність, квіти пахучі, зелень цілюща, трави соковиті, різні овочі зривають... благодать! Але як пригріло більшовицьке сонечко з московського Кремля, як посунула тоді на поверхню така нечисть, що затопила, запаскудила цілий світ.

Небуду я тут зупинятися над всіма тими болячками й хворобами, а лише зупинюсь над деякими.

Розпочалась у нас колективізація. Тут я і ризикнув не записатися до колгоспу. Зпочатку мене просили, уговарювали. Потім натискали, далі пригрожували і нарешті категорично запропонували. І щож ви думаєте? Я, як то й пень, — не піду до колгоспної стайні, тай годі. Хочу подивитися збоку...

Ну, звичайно, до мене без „ежових рукавиць“ трудно було причепитися. Сам я з ніг до голови пролетарського походження, можна сказати перевірений голяк. Мати була наймичкою а батько копав льохи у місті. Всього майна залишив мені батько хату бокм та kota з одним оком.

До куркулів я не належав хоч і руки були в мозолях, до підкуркульників теж неможна зарахувати; хіба що до куркульських підголосників, та й то трудно, бо я більше свистав, ніж співав.

Така вже психологія в мене залишилася, дрібновласницька. За це мені пришили ярлик ІНДУСА. Але до колгоспної череди я таки не записався.

І тут почалося...

Поперше, одрізали в мене біля хати город по саме тпруті, тобто попід поріг. Тільки стежечку на вулицю залишили. Вийдуть діти з хати бавитись, то на чужому бігають.

Непомогло.

Потім принесли на сто карбованців позики — почали бити карбованцем. І тут я знов ризикнув відмовитись. Та представник з району мене чемно запитав:

Чи я часом не призабув з географії ту місцевість де три місяці більшовицький день а дев'ять совєтська ніч?

Я враз пригадав ту „чудову“ місцевість, бо мені раптом зробилось холодно. І я скаптулював: на позику не тільки підписався, а навіть зараз гроші заплатив, але до колгоспу піти відмовився.

Потім наклали на мене податок м'яса. Як відомо, корови я не мав, то хоч бери та kota на бойню веди, але ж він і худий і малий...

І вже нарешті заборонили у кооперативі для мене сіль продавати. Ця капосна сіль і заломила мене. Бо ж без соли як без води, а ні сюди а ні туди. Тут я вже й записався до колгоспу.

Записалися у колгосп разом, я і моя дружина. Мене приділили до курей а дружину до свиней. Заповіли нам принести до колгоспу увесь живий і мертвий інвентар. Подумав я подумав, порадився з дружиною і приніс: За живого інвентаря правив кіт, а за мертвий — ціп та символічний серп. Котом в управі дуже втішилися, бо його миші боялись гірше ніж на Україні люди совєтської влади. Kota зараз же пустили у комору, а ціп і серп так і залишилися мертвим інвентарем: за острішком у коморі й по сьогодні стирчать.

У скорому часі, мене висунули на відпо відальне становище, бригадиром над курми. Зараз же й визначили плян: кожна курка, у рік мусить знести 400 яєць.

Сів я і підрахував: щоденно курка мусить знести одне яйце, а як рік має 365 днів, то, виходить, що бідній колгоспній курці у революційній святя треба нести двоє а то і

трос яєць. То де ж тоді, я вас питаюсь, для курки, записаний у конституції гарантований відпочинок? Коли ж вона матиме час славити советську власть і восхваляти вождів революції?

Та тут я скористувався советською винахідливістю. Про виконання плану я звітував у незмінних цінах. Правда, ці ціни мінялися від політичного вітру, але звалились вони „незмінними“. Тоді відсотки показували у мене завжди перевиконання, а яєць не було.

Куди гірше справа стояла в дружини.

За пляном вона мусіла виплекати 17 поросят від кожної свиноматки. Але свиня є свинею. Ти її як не плекай а вона залишається несвідомою свинею. Нехоче родити 17-ро, воліє шестеро або восьмеро.

Яких уже заходів дружина не застосувувала, що не робила... Вона їм і політграмоту читала ранком і розвішала по стінах портрети мудрих вождів у безпосередній близькості до корита! А вони тобі ні гу-гу. Деякі знахарі радили навіть січену кропиву з домішкою петрушки давати наніч, щоб викликати почуття кохання, — дарма, і це непомогло. Не раз прийде дружина здепервована додому, сяде тай плаче.

Отже скаржилась моя дружина на свинячий недорід, жалілась, просила допомоги. І нарешті допомога таки прийшла. Зацікавились цією критичною справою советські академіки з Москви. Бо ж відомо, що там наука на службі в соціалізму. Запровадили штучне запліднювання. Хоч не хоч, а давай приплід. І уявіть собі що допомогло. Тільки поросята родилися мертві.

Ще раз я ризикнув, коли Сталін дозволив повідчиняти церкви. Послухався я свого сумління, ризикнув і пішов до церкви. Поставив свічку, перечитав давно забуті молитви, і, наче тягар скинувши з плечей, повернувся до дому. Та дома вже на мене чекав представник „політпропа“.

— Як ти, — каже, — сякий, такий, бригадир колгоспних курей, можна сказати підвалина соціалізму, посмів заплямувати свою колгоспну душу релігійним опіумом? Та ти ж тепер пропащий член великої країни майбутнього комунізму.

— Товариш ПОЛІТПРОП, — відповідаю я йому, а в самого й дух уже забило, — адже сам наймудріший, наш рідний Сталін колись цим опіумом цікавився, він же ходив у духовну семінарію. А оце недавно зробив поправку до конституції, що в нас існує свобода віровизнання?

— Дурень ти конопляний, — відрізав мені представник, — в нас Конституція написана для експорту, а для власного вжитку існує Диктатура Пролетаріату, от що!

Я тоді раптом зробив собі казад тай кажу:

—Товариш Політпроп, я давно вже знаю, що наша Конституція написана золотими літе-

рами для буржуазного експорту, але мені кортіло побачити в церкві нашу контрреволюцію, що тихою сапою орудує в колгоспі, — зворушливо випалив йому.

Політпроп замислився, над чимсь розважувався, відкрояв шматок „ПРАВДИ“ завернув колгоспного тютюнюцю що лежав у мене на столі, закурив, що аж димом стеля знялася, примружив на мить праве око і прошептав:

— Для цієї справи ми маємо в церкві священника, а тобі раджу купити „советського атеїста“, піти у вільний час в колгоспний клуб, сісти у лєнінському кутку та зайнятись самоосвітою. Треба позбутися ганебного буржуазного намулу.

Я подякував йому за Лєнінську пораду, почастивав його чаркою горілки, щоб залити терпкий мій промах, і розійшлись.

Потім у клубі я таки довірочно довідався, що наш священник справді служить в нашій церкві по сумісництву. Шість день він допомагає слідчому МВД допитувати в'язнів, а в неділю править у нашій церкві. До церкви більше я не пішов.

Ризик, ой ризик! Один мій приятель повернувшись з Сибіру говорив:

„Хто не ризикує, той у тюрмі не сидить“. Бачте, він у 33-му році ризикнув, взяв з колгоспу цукровий буряк. І попався. Всевидяще сталінське око підгледіло. Відібрали буряк, скрутили руки і тюрма. На суді сказали: „Допустився страшного злочину — обікрав державу. Бо коли двісті мільйонів советського населення візьме по бурякові, то й державі нічого не залишиться“. Звичайно, за такий злочин милосердний суд дав лише три роки. Повернувся він старим дідусем. Отже і попереджував мене, — не ризикуй!

Та я таки його не послухався. Коли проломилася залізна загорода, я ризикнув, скочив на захід і опинився в Америці. Тепер вже не ризикую, немає чого ризикувати.

Що таке слава?

Сомерсет Моєм:

„Слава — подібна до рини перлів, що її отримують у подарунок. Спочатку людина дуже щаслива. Але пізніше вона запитує себе, чи перли дійсно правдиві“.

Оноре де Бальзак:

„Я мандрував з парою друзів. Настала ніч, ми напросилися на гостинність до одного замку. Господиня оселі та її товаришки турбувалися нами і одна з них негайно залишила сальон, щоб принести щонебудь освіжитися. У міжчасі господиня довідалась моє прізвище і зав'язалася розмова. Коли дама повернулася знов, з таєю у руках, вона почула словв: „І так, пане фон Бальзак, Ви вважаєте...“ Дама від несподіванки і радості зробила різкий рух і таця, що вона її тримала, вислизнула і з дзвоном полетіла на щдлогу. — Чи це не слава“?

Віктор Гюго:

„Коли одного разу, у досвітню годину, я повертався до дому після веселої розваги, на мене напала така сильна природна потреба, що я мусив її негайно залагодити, хоч я був перед воротами свого дому. У той самий момент, якийсь звичайний робітник, що проходив мимо на праю, глянув на мене і вигукнув: „Ти, свиня! Саме перед будинком Віктора Гюго мусив ти...!“ Цей вигук був для мене дорожчий, ніж місце в академії.“

АЙНШТАЙН і ВСЕСВІТ

Кореспонденти зайшли до людини, яка вплинула на майбутнє природничих наук більше, ніж яка б то не була інша людина нашого часу. Це був Альберт Айнштайн.

На 26-му році життя він вважав, що всі форми промислової енергії—світло, тепло і рентгенівські проміння літають в просторі не у безперервному потоці, а у відокремлених і непостійних зв'язках або „квантах“. У 1905 році, ще будучи молодим екзаменатором бюро патентів у Берні, він опублікував коротку працю, яка відкрила новий світ думок у фізиці—„Спеціальну теорію відносності“. Це був початок праці людини, яка змінила майже кожне важливе фізичне поняття, як про простір, час, матерію, енергію та тяжіння.

Тепер, на 75-році життя, довге біле Айнштайнівське волосся стояло прямо до гори подібно силовим лініям в електричному полі, волосся, яке, вевом би, відображає вічний полів ідеям, що знаходяться під чашкою мозку, який воно покриває. Сітка павутинноподібних ліній навколо добрячих втомлених очей.

Приятелі говорять, що містер Айнштайн так поглиблений в перебудову світу, що він мало знає про земні справи—він дав своє прізвище до певних целістей, що показує, ніби-то, практична політика для нього така темна, як „Альберт Айнштайн“ для більшості людей. Він є пацифіст, сіоніст і антикомуніст. До Америки він прийшов в 1933 році і став громадянином з 1940 року.

Нові концепції всесвіту.

Тепер учені природники проголошують його найпотужнішою людською наукою нашого віку. Ось деякі концепції, що їх дав Айнштайн:

Матерія і енергія є взаємно переходові, тобто, вони перетворюються одна в другу.

Маса є просто концентрована енергія (геометрична основа атомової бомби).

Світло не є безперервний струм енергії, а скоріше окремі частини чи зв'язки її, які він називає „фотонами“ (Основа телевізії й іншого застосування фотоелектричних елементів).

Тяжіння — це не те, що думав Ньютон, а нове айнштайнівське поняття.

Маса рухаючогося тіла ні в якому разі не є постійною. На основі закону відносності вона збільшується разом зі швидкістю.

Він розвінчав і відкинув „етерну“ теорію простору.

Він відкинув Евклідове поняття абсолютного простору і часу.

Айнштайн запропонував найславетнішу в історії науки формулу: E (енергія) дорівнює M (масі) помноженій на C (швидкість світла) в квадраті.

Оскільки світло є енергія, а енергія є взаємно переходова з матерією, і оскільки матерія схиляється дугою під впливом тяжіння, він побудував цілу свою теорію відносності на допущенні, що світло зорі

буде згинатися, коли воно проходить крізь орбіту сонця. 29 травня 1919 року цю думку ствердили спостереження астрономів, які спеціально їздили на екватор, щоб перевірити цю тезу на яришах затемнення сонця. Вони повідомили, що Айнштайнові абстрактні математичні обчислення були навіть точні, більше точні, ніж це змогли зареєструвати їхні найбільше досконали прилади.

Це Айнштайн сказав: „Я не можу повірити, що Бог грається світом у бабків“; він заявляє, що так званий „здоровий людський глузд“ є ніщо більше, як купа упереджень „закладених у людську душу до закінчення 18-го року життя“. Кожне Айнштайнове відкриття виникло з вродженого недовіря до догми. Він бачить всесвіт у порядку й гармонії. Це він висунув припущення, що промінь світла, який летить 186.000 миль у секунду (швидкість світла) може повернутися знов до свого джерела після перебування в просторі всесвіту 200 мільярдів земних років.

Уніфікована теорія простору.

Професор Айнштайн увійшов у натовп кореспондентів. Звільмало світло електричних ламп. Через стан здоров'я йому не дозволено стояти. Його тихий голос, сильний акцент і наукова термінологія утрудняли зрозуміти його промову. Але він сказав щось дуже важливе, а саме: його уніфікована теорія простору — над

якою він працював понад тридцять років—може вважатися близькою до закінчення; його теорії, які пов'язують всесвіт, так би мовити, єдиною сіткою фізичних законів, можуть бути готові до практичної перевірки в природі так само, як вони були перевірені математикою в теорії.

Що ж таке уніфікована теорія простору?

Ім'я Айнштайнове пов'язане з двома великими концепціями: одна — „теорія квант“, яка формувала ідеї модерної людини про атом і основні фізичні елементи — енергію і матерію; і друга — „теорія відносності“, яка змінила думання людини щодо готових фізичних явищ — часу, простору і тяжіння.

Але ці дві теорії не говорять тією самою мовою. Зовнішні межі простору визначаються в теорії відносності, найглибші внутрішні таємниці атома розкриває теорія квант, проте вони обидві створюються на несподіванні і різні структури. Це загадка, яка приводить Айнштайна в змислення. Він говорить: „Ідея про те, що є дві незалежні одна від одної структури простору — метричного тяжіння і електромагнетна — є нестерпна для теоретичного розуму“.

Математичне полювання.

Уніфікована теорія простору є намагання примирити ці два поняття.

„Я закінчив роботу про структуру простору на основі математичних рівнянь“, сказав доктор Айнштайн про цю теорію. „Але я ще не був у стані переконатися чи в ній є фізична правда. Це є математичний спосіб з'ясувати, які закони правильні. Їхня суть визначати загальну теорію простору.“

„Математично важко визначити чи ціла ця теорія погоджується з природою, чи вона правдива у звичайному значенні слова.“

Це була відповідь знаменитого дослідника природи, оскільки ці теорії приступні звичайному людському розумові. Х.М.

Подорож королеви

3 листопаду минулого року триває подорож королеви Єлизавети II та її чоловіка герцога Едінбурга.

...Бермудські острови, Ямаїка, Кристобал і Бальбоа (Панамський канал), острови Фіджі, Тонга, Нова Зеландія, Австралія, Кокосові острови, Цейлон, Уганда, Торбрук, Мальта і Гібралтар — маршрут цієї подорожі навколо світу. І разом з тим це поперох через землі Британської Співки Народів, що об'єднує сотні народів і племен усіх рас і кольорів, що їх тільки мають людські істоти.

Після коронації, подорож друга казка наших днів. Урочисті зустрічі і святкування, поради, прийоми, шні бенкети і разом з тим напружена велика праця і королівської пари, праця для зміцнення і розбудови Бритійського Коммонвелту, цієї великої багато-національної співки народів.

Лютий і Березень — час королівських відвідин Австралії. Серед мільйонів захоплених австралійців королівську пару зустрічали наші українські земляки. Наші діти, учні балетної школи, вітали королеву українськими танками.

В Австралії королівська пара відвідала понад 50 міст цієї розлогої країни, що чимало перебільшує розміри самої Англії і площею дорівнює Сполученим Штатам. За цей час Королева пролетіла літаками понад 16 тисяч кілометрів, пе-

Феєрверками й святковими вогнями були освітлені гавань і місто Сідней у перший день королівського прибуття до Австралії. Сотні тисяч глядачів урочистості пізніше, під кінець вночі, спричинили найбільші порушення вуличного руху, що їх будь-коли пережив Сідней. Фото Е.Р.

Спіраючись на руку 36-тирічного голови міста Сідней, королева Єлизавета залишає після баяу сіднейську міську раду. Позаду неї Едінбурзький герцог. У той час, коли 2 000 гостей веселилися на баяу, 150.000 австралійців чекали перед будинком, щоб бачити прибуття і від'їзд королівської пари.

реїхала автими 4.000 кілометрів, півтори тисячі кілометрів залізницями і 2. 000 пароплавом. Разом — 23. 500 кілометрів. Королева Єлизавета II виголосила близько 40 промов, відкрила нову сесію Австралійського парламенту, головувала на засіданні таємної ради, промовляла по радіо до австралійського народу, була присутня на незлічених прийомах, зустрічах, нарадах і баях. І все це лише протягом 55 днів!

У квітні королівська подорож триває далі. Вони відвідають землі Коммонвелту вздовж Індійського океану — Кокосові острови, Цейлон, Аден і далі Африку. 15 травня королева Єлизавета II і герцог Едінбург повернуться на яхті „Брітанія“ до Лондону, закінчуючи цю казкову подорож через океани, континенти і повітряні простори, подорож навколо Бритійського Коммонвелту.

Мій свідок дон Гаспаро

(Малюнок з аргентинського життя)

Вся ця історія відбулася останньої п'ятниці перед обідом на Трінідадському мості. Про неї вже пустили найрізноманітніші плітки по цій і по той бік ріки. Щоб заткнути всім старим бабам рота, я даю свої правдиві пояснення до цієї історії. За свідка в мене дон Гаспаро Шютцлі, чоловік, що на протязі багатьох років водить паротяг „Ельвіра“, відомий як обережний і порядний громадянин...

Я, одружений громадянин Педро Альверде, якось перед обідом ідучи до Аранаґви, зійшов на Трінідадський міст з боку станції Санта Анна. І тільки по досягнув середини мосту, як здалося мені, наче шпали дрижать і рейки, немов би під тиском, злегка стогнуть. Я негайно ж озирнувся й побачив, що на мене суне здоровенний товарний паротяг. Я закричав, замахав руками, та він (це був „Кабальйо Негро“) їхав далі, не стишуючи швидкості: мабуть, машиністи саме цікаве щось розповідали один одному. Набик не було куди зіскочити, до кінця мосту було дуже далеко. Тому я зробив те, що зробив би кожний на моєму місці. Я прослизнув між рейками вниз і повис на шпалі.

Коли наді мною прокотився нарешті останній вагон, я доклав усіх зусиль, щоб знов опинитися нагорі. Я бовтався, наче на турніку, туди й сюди, щоб зачепитися ногами за сусідню шпалу. Та це мені ніяк не вдавалося, і я міг би сприснути руками. Я намагався ще вилізти на руках, так ні, мій наплечник був для цього занадто важкий.

У таких випадках кажуть: „Спускайся на дно“. Я кинув погляд у глибину й побачив кілька темних рисочок на пісковій міліні. То були крокодили.

Тим часом якийсь чоловік простував із Санта Анни також через міст. Пізніше мені розповідав якийсь рибалка, що це виглядало досить незвичайно, коли на середині мосту звисало щось маленьке й темне, а інша маленька фігура повільно наближалася до першої. Це був Рамон Гіхаро, людина, що її властивості виявляться небагом у повному світлі. Він хотів також на Аранаґву. Почувши моє „допоможіть“, прискорив ходу, і вже незабаром я чув його скоки із шпали на шпалу. Він прийшов до мене, наче янгол з неба, й зупинився.

„Чи не робиш ти тут турнікові вправи, гей?“ — спитав у мене й засадив руки в кишені.

„Тримай мене... Слава Богу, що ти прийшов! Тягни, тягни мене, інакше я впаду...“ — Кричав я до його ніг нагору.

„Що ти мені даси за це?“ — спитав Гіхаро й сплюнув у річку.

„Десять пезо“.

„О, це мало, — сказав він, зважуючи в думках ціну, — подумай тільки, я ж рятую тобі життя“.

„Скільки ти хочиш? — кречав я, — швидше: п'ятнадцять, двадцять, двадцять п'ять?... Господи! Я падаю...“

„А скільки ти мавш при собі?“

„Сорок шість пезо... Ой, ой, держи ж мене...“

„Згода,“ — вирішив Гіхаро й нагнувся, щоб мені допомогти.

Та тут приглушений шум примусив його швидко озирнутись. Немилосердно виростало тіло паротягу, летіло повним погоном на нього. Вилаявшись, Рамон тільки й мав часу скочити вниз і повиснути, як і я, повернувшись до мене лицем, своїми очима до моїх.

Не знаю вже, довго, чи коротко тривало все те, що настало далі? Важкий Гіхаро, обернувши своє обличчя до мого, злісно дивився на мене. Я ж себе почував неказанно погано. Я бовтав ногами і, не маючи більше сили триматися за шпалу, раптом обхопив тіло Гіхара ногами міцно, мов лещатами.

Коли в мене було вже деяке опертя, я відняв свою ліву руку від шпали та обхопив і нею свого сусіда. Я відчув приємне почуття, наче був урятований. Адже то була його власна провина; чому він не витяг мене зразу ж? Моя права рука теж не трималася більше за шпалу, а Рамон Гіхаро, займаючи з подвійною вагою з мосту, кричав і собі так, як тільки міг, голосно.

Тим часом недалеко від місця нашої пригоди зупинився поїзд. І дон Гаспаро Шютцлі, машиніст, протиснувшись уздовж паровика наперед, зліз біля ліхтарів на рейки. Він іще з Санта Анни спостеріг, що посеред мосту базикають двоє чоловіків: один стоячи, а другий висячи. Це йому здалося підозрілим, і він піддав „Ельвірі“ пари, щоб узяти участь у цьому базіканні.

А Рамон шипів на мене, як кіпка: „Сатана... Пусти, ти, п'явка... Я не можу далі держати“. Він пробував мене кусати. Я уникав його зубів і тримався за свою єдину піддержку ще міцніше.

В цю мить наспів дон Гаспаро. Він побачив дві покорчені руки, що в них із-під нігтів повиступала кров, а на іншому боці шпали-третю, простягнену, як у гарячці,—

Закінчення на сторінці 29

Чи ви задумувались колись над тим, чому, властиво, колір весільного одягу завжди білий? Щоб ви сказали, коли б наречена, якимось, з'явилася у червоному весільному одязі? Ви знайшли б це, очевидно, незвичайним, коли б, взагалі, не сприйняли це як несмак.

Те, що і сьогодні наречена одягає білий весільний одяг, цілком можна завдячувати впливові англійської королеви Вікторії. Тодішнім законодавцям мод пощастило схилити королеву Вікторію прийняти новий стиль весільної моди і уперше одягти вінчальну сукню з білого сатину. Довгі рукави та білі рукавички довершували картину.

Це зрозуміло, що новий революційний на той час стиль тоді гаряче заперечували. Цей стиль цілком поривав з дотогочасною, що походила з середніх віків, модою, яка приписувала шляхетним нареченим одягати червону сукню до прийняття благословіння на подружжя перед вівтарем.

Також з XIX століття наречена тримає весільну китицю квітів. Цей звичай так само перейняли від британців: один раз на рік, під час урочистого урядового акту, голова міста Лондону за традицією тримає у руках китицю квітів, так само, як його попередники роблять це понад 500 років. Здається, походить цей звичай з середньовічних часів. Тоді на вулицях люди носили перед собою китиці приторно пахучих трав, як єдиний засіб за-

Чому наречена одягає білу весільну сукню?

хисту проти жахливої в ті часи чуми та інших пошестей.

Століттями страхалося забобонне людство злих духів і демонів. Чи можна було брати за зле юній нареченій, коли вона намагалася під час весілля намагалася захистити фаптю свою головою, особливо обличчя, від духів? Також дружки колись грали ту роль, що вони повинні були захистити наречену від злих сил. Вони мали первісним завданням перешкодити духам і демонам розшукати наречену. Щоб не можна було її відрізнити, одягалися вони так само, як наречена і залишалися безперестанно до закінчення вінчання навколо неї.

Колишні звичаї вимагали, щоб весілля відбувалося у присутності і за згодою цілої громади. Посвідки одруження тоді були невідомі й свідочеством та доказом одруження був урочистий громадський акт. Весільні гості, хоч і не в великому числі, нині також обов'язкові: вони репрезентують колишню громаду.

З часом мінялися також внески матеріального добра, які приносили до весілля наречений і наречена. На початку батько нареченої вимагав компенсацію від майбутнього зятя за втрату доньки, бо дів-

чина у селянському господарстві була цінною робітницею, втрату якої треба було компенсувати. Пізніше, у міському житті, особливо коли дочка була залежна від матеріальної допомоги батьків, передавав батько своїй доньці при одруженні цінності, що мають ніякої форми посагу. Цим батьки полегшували майбутньому чоловікові „навантаження“, яке він брав на себе з одруженням. До сьогодні посаг включає подарунки батьків нареченої, які разом з подарунками родичів і друзів полегшують обом молодим старт у життя.

Біблія і стародавні оповідання розповідають про племена, молоді члени яких вільно викрадали дівчат з батьківського дому, щоб з ними починати нове життя. Часто це приводило до того, що молоді дівчата протестували всіма силами проти викрадання. Що залишалось тоді для молодика іншого, як свою обрану нести на плечах аж через поріг своєї хати і цим документувати, що вона є його власна. До сьогодні також це улюблений звичай у англо-сакських країнах; молодий чоловік несе свою юну подружку життя через поріг свого нового дому. Ф. Ф.

Мій свідок дон Ґаспаро

Закінчення зі сторінки 28

мою. Цю одну руку, що була вільна, машиніст мідно схопив і потягнув. Тоді ж він почув довгий крик і побачив, як закривавлені руки сприснули із шпали. Рамон Ґіхаро не витримав більше подвійної ваги. Ще хвилину бовтався він, висячи на моїх ногах, і я пробував схопити його вільною лівою рукою. Потім він полетів у глибину, стаючи все меншим і меншим. У річці тільки розплескалися білі бризки. Крокодили злізли з піскової мілини й пустились у дорогу.

Дон Ґаспаро витяг мене за одним махом. Він казав пізніше, що мусів був нести мене на паротяг, як безпорадну тремтячу дитину. І вже коли „Ельвіра“ рушила далі на Аранаґву, я ледве зібрався з силами, щоб розповісти про справу.

„Так йому й треба!“ — зрезонив машиніст, — чого він торгувався? Чому він не задовольнився десятьма пезо... До того ж

він усе життя тільки й крав коні... Мир його останкам!“

Відомо, що саме перед Аранаґвою залізниця круто повертає вдовж річкової дуги. Повільно проїжджаючи понад берегом, ми раптом побачили, як з води піднялося щось покрите рослинністю й мулом. Постає із людськими обрисами поважно ступала до берега, нагадуючи собою своєрідного річкового бога, що виходить на суходіл. І коли ми застигли від здивовання, нам здалося, наче постає трохи знайома... „Господи, — зашепотіли ми, — Ґіхарів привид!“

„Гей, чи це ти, Рамоне?“ — закричав дов Ґаспаро. Та той тільки показав нам мовчки п'ястук.

Отака, а не якась там інакша, вся ця історія. І зовсім неправда, наче пізніше Ґіхаро прийшов до мене вимагати сорок шість пезо.

Все одно, я не дав би ні в якому разі. Отож немає ніяких підстав хвилюватися.

С. Р

Медикамент, що примушує злочинців зізнаватися

Чоловік лежав у тюремній камері шпиталю. Він твердо боронив свою невинність у брутальному вбивстві. Йому впрорснено „Sodium pentothal“ і наслідком цього він зізнався в убивстві.

Молода дівчина — жертва амнезії, блукала по вулицях Брукліну. Вона не пам'ятала ні свого імени, ні адреси, ні родини, хоч розпачливо намагалась пригадати. Через день після впрорснення „Sodium amytol“ до неї впрорнула пам'ять і вона все пригадала.

Бойовий літак спустився з північно-африканського неба в полі. Пілот вийшов збуджений, змучений. Після довгого сну він відчув, що втратив мову, і його ноги здавались паралізованими. За допомогою психіятра, що застосував „Sodium pentothal“, йому повернено здоров'я.

Що це за хемікалії, що начебто творять такі чуда? Не гіпнотичні наркотики.

Їхня велика цінність у тому, що вони приводять людину до стану ніби екстази, коли вона говорить на теми, що їх у звичайному стані їй було страшно, боляче чи соромно зачіпати. Її стриманість зменшується, і вона більше не намагається приховувати правду.

Правда і тільки правда потрібна кримінальному дослідникові. Запідозрений має, звичайно, протилежну ціль.

Але гіпнотичний наркотик може виявити дійсну правду безболізно для підозрюваного і з великою користю для суду.

Одного бізнесмена знайшли побитого майже до смерті. Він указав на свого товариша Джовнса. Вони дуже були посварились. Поліція знайшла Джовнса вдома в дивному стані. Його права рука була цупко притиснута до грудей, кулак стиснутий.

«Як, запитав він, міг би я напасти на когось у такому стані?»

Він розповів, що одного ранку він

прокинувся і знайшов себе калікою. Ні, він не лікувався.

Лікар перевірів стан його здоров'я, щоб упевнитись, чи не страждає він на якусь хворобу, що її наркотик міг би ще підсилити.

Гіпнотик „Sodium pantothal“ був призначений у розчині. Його поволі ввели голкою в вену. Містера Джовнса попросили рахувати, починаючи з числа 100. Він почав 100-99-98-97. Приємне почуття дрімоти опанувало його. Він почував себе добре. Його лице почервоніло, тиск крові трохи зменшився, пульс став частішим. Глибше й глибше входив він у гіпнотичний стан. Напруження зігнутої руки зменшилось. Вона безвільно впала набік. Він почав бурмотіти, корчитись на канапі. Настав, як кажуть лікарі, гарячково-сонний стан.

Тепер лікар змальовує сцену: «Ви в будинку о дванадцятій: тридцять.

— Чотири X Стріт (товаришів будинок). Біля однієї стіни є канапа, два крісла й один стіл. На столі велика студентська ляпка.

— «Так, це мешкання мого товариша».

— «Продовжуйте звідси». Підозрюваний широко відкрив свої очі. Шкіра покрилася дрібними краплями. Він дихав легко й часто і говорив.

Він описав нечесні вчинки свого товариша, кричав на нього, лаяв його. Він зіскочив з канапи й ходив по підлозі. Він розмахував своїми кулаками в повітрі й кричав: «Ти ніколи не вийдеш з цього!» Він повернувся до канапи й знов ліг. Потім підвівся й закричав: «Я вб'ю тебе! Я вб'ю тебе!» Він упав знов на канапу, хлипаючи. Довга павза. Потім поволі піднявся знов й прошипотів: «Я приведу тебе до порядку і приведу справедливо! Як тобі це подобається?» Він розмахнувся кулаком.

«Ти підлий! Не так добре? Га? Подобається це? Подобається це? Так ось!»

Він упав на канапу і, здавалось, задубив на кілька хвилин.

Потім почав повторювати, як він збирався удавати себе скаліченим. Він обдурить поліцію. «Вони не заберуть мене. Він заслужив на це!»

Тепер наркотик починав діяти слабше. Джовнс прокинувся. Лікар розповів йому, що він узнав. Сльози появились в його очах. Кілька питань від поліції, і він признався.

Герінс, що два роки тому украв і забив маленьку дівчинку в Чикаго, уперто відмовлявся признатись. Але переконаний, що зможе перехитрити детективів, він дозволив віддати себе під вплив „Sodium pentothal“ Він виказав навіть подробиці вбивства, описав інші злочини, що їх учинив раніше.

Коли два вбивці касира й поліціанта були приведені до смертної камери, вони не вимовили жодного слова за рік попереднього ув'язнення. Вони тільки вигукували по-звірячому, хрюкали, хрюпали, як коні, гавкали, як собаки. Один лазив рачки. Другий тримав себе нерухомим і не ходив.

Доктор Беней у присутності свідків впрорснув їм „Sodium pentothal“ і benzedzine sulphate — останній, для того, щоб запобігти проти глибокого сну. Коли наркотики подіяли, звіроподібні вбивці пом'якшали. Вони усміхались. Потім один випростався. Нарешті обидва заговорили. Це була дитяча розмова. Вони просили цукерок, робили незадоволений вираз обличчя. Нерухомий брат скаржився своїй матері, бачачи її в своїх мріях, на погане поводження. Він показував їй уявні сніжки і благав співчуття. Другий уявляв, ніби він грає в м'яча. Обидва кричали: «Я хочу мою маму.» Привели сторожа до камери і сказали братам, що це мама. В наслідок цього активніший із злочинців обняв «маму» і попросив пирога.

Які були висновки? Один психіатр переконував, що «в'язні були божевільні. Ці дитячі реакції, сказав він, були характерні під наркотиком тільки для божевільних. Другий вважав їх нормальними. Вони не піддалися дії наркотиків і прикидались. Нарешті визнали, що вони не божевільні і присуд був виконаний.

Гіпнотичні наркотики вже займають певне місце в деяких випадках.

Наприклад, при амнезії спочатку найважливіше довідатись, хто ця особа, звідки вона родом, як швидко відновити її пам'ять.

Був клопіт з однією дівчиною, років шістнадцятих. Її привели до шпиталю, коли вона втратила пам'ять і блукала по залізничній станції. Вона навіть забула своє ім'я. Після відпочинку в ліжку за-

стосували «Sodium pentothal». Внаслідок цього вона розповіла драматично-емоційну історію з багатьма інцидентами з її недавнього минулого. Вона описала, як її батько докоряв їй за те, що вона ходить до танцювальної залі. Вона описала поведінку вчителів, говорила про друга в Тексасі. Викликали матір. Спочатку пацієнтка не впізнала її й не згадала, хто вона сама. Однак наступного ранку вона пригадала свою матір, мала ясну свідомість і була жвавою. Вона пригадала, хто вона, і була звільнена.

Користування гіпнотинами для таких дій не новина. Вже 1847 р. в шпиталі для божевільних використовували їх, припускаючи, що глибокий сон дає відпочинок хворому розумові і відновлює психічні здібності. Д-р Блекуен в 1930 р. застосував гіпнотини для розумово хворих пацієнтів, використовуючи їх і для пацієнтів, що страждають на неврози.

Під час другої світової війни розвивалася наркосинтеза. Дехто працює тепер з наркосинтезою.

Але вої психіатри одноголосно підкреслюють, що наркосинтеза не універсальне лікування. Багато емоційних хвороб не виліковуються через гіпнотичні наркотики. Люди медицини застерігають можливих пацієнтів: «Не покладайте великих надій.» Доктор Грінкер пояснює кожного разу, як тільки дискутує на тему про гіпнотичні ліки в періодиці: «Ми дістаємо сотні палких прохань від ментально хворих людей, що хочуть бути вилікованими». В багатьох випадках вони розчаровуються, бо наркосинтези можна використовувати тільки для малої групи пацієнтів.

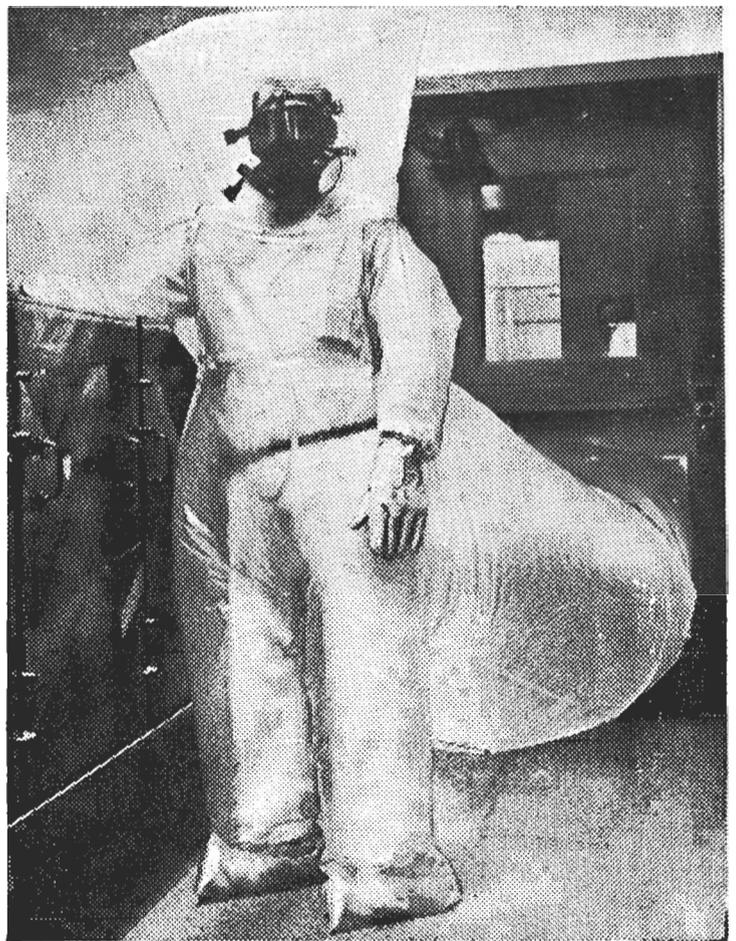
У північній Африці Грінкер і Спігель лікували воєнків від перевтоми внаслідок боїв. Вони повернули 90% своїх пацієнтів до служби.

Грінкер і Спігель узнавали все, що могли про минуле пацієнта. Потім пояснювали йому, що вони збирались робити й чому впорскують наркотик. Коли пацієнт перебував під його впливом, доктор пропонує тему до обговорення.

Одного літуна лікували від виснаження на роботі — випадок описаний Грінкером і Спігелем в «Men Under Stress».

Під впливом «Sodium pentothal» він не вимушено й відверто говорив:

«Я хочу геть... Армія не добра... Я хочу бути з моєю дружиною і ходити щовечора додому до неї... Люди не люблять цього і мені соромно перед ними. Армія зруйнувала мене... Дозвольте мені піти геть, я хочу геть!... Я хочу мою жінку. Вона все, для чого я живу. Вона потішає мене, коли мене щось вра-

Атомові вчені, техніки й робітники плутонієвого виробництва Генеральної Електричної Компанії біля Ріхленду у штаті Вашингтон одягають цей захисний одяг, що його не можуть пробити іонізуючі радіоактивні проміння. За допомогою цього одягу робітники, без шкоди для здоров'я, працюють у так званих „гарячих лабораторіях“ атомового виробництва. Подібний до великої кари хвіст править за вхід і вихід до цього новітнього „некла“. Фото А. Д.

зить. Вона підбадьорує мене, коли офіцери нечесні. ... Я тільки мала людина... Я не можу бути щасливим в армії. Прошу, дозвольте мені піти!..»

В нормальному стані цю гідну співчуття душу не могли привести до таких відвертих проявів страху, неспокою, обурення й потреби любови. Тепер, коли провідні нитки стали відомі, лікування може принести полегшення.

Гіпнотичні наркотики можуть відновити і відновлюють ментальне здоров'я. Вони можуть охоронити й охороняють суспільство в кримінальних випадках. З дальшими дослідженнями користь від них буде збільшуватись.

Переклав з англійського О. Несін.

Песимізм

Коли Роберт Фултон демонстрував свій перший пароплав, в натовпі лунали голоси:

„Він ніколи не піде! Він нізачо не піде!“

Але пароплав подимів трохи, заскреготів і пішов по річці.

Тоді натовп заголосив: „Він ніколи не зупиниться! Нізачо не зупиниться“.

Ввічливість

Якийсь американець у розмові з маршалом Фьшем почав наркати на французьку ввічливість.

— Вони не думають, що говорять, їх слова — це вітер, більше нічого там нема.

— В ошонах теж нічого нема крім повітря, але, власне, вони якраз і роблять ізду приємною, — відповів маршал.

* * *

Марк Твен сказав: „Перестати курити — це найлегша справа. Я можу про це дещо сказати, бо я робив це тисячі разів“.

... ЩОБ ІНШІ ЖИЛИ

У Сполучених Штатах Америки є біля п'ятисот людей, які повторно ставлять своє життя на карту, щоб сприяти розвитку медичної науки і, тим самим, допомагати людству в його боротьбі з різними хворобами. Всі вони належать до товариства імені Вальтера Рід, яке було засновано 1951 року у Лос-Анжелес і сьогодні нараховує в своїх лавах найвизначніших американських лікарів та науковців. Ця організація була названа іменем Вальтера Ріда на відзначення цієї видатної людини, що наприкінці минулого століття, як лікар американської армії офірував своє життя для дослідження жовтої гарячки.

Члени цього товариства, звичайно, не належать до дурнів або божевільних. Вони поставили себе і своє життя добровільно на службу науки. Так, наприклад, доктор Логлейс з Майо-клініки у Рочестері скочив з парашутом з височини 12 тис. метрів, інші роблять небезпечні досліди над власним тілом при різних випробовуваннях нервового газу, а інші, знов таки, провадять над собою експерименти з індійською отрутою кураре.

Першим «курарепіоніром» був доктор Скот Сміт з університету в Ута. Його історія є класичним прикладом наукової самопожертви. Коли досліджували цю отруту, ніхто не був певний у наслідках експерименту над людським тілом. Кураре викликає явище паралічу і доктор Сміт переживав страшні хвилини, коли поступово, все вище й вище, аж до серця і мозку відмовлялися працювати всі м'язі й лише штучне дихання підтримувало його життя. Він сам розповідає про цей його дослід як про переживання живо похованої людини. Але його мужність дала медицині знання, що контрольовані дози кураре і подібних йому отрут при дитячому паралічі затримують появу судорог, або принаймні їх пом'якшують. Це дало можливість зробити великий поступ у боротьбі з цією небезпечною хворобою наших дітей.

Про багато подібних експериментів можна почути у Чикагському бюрі товариства ім. Вальтера Рід. Більшість з них є вагання між смертю і життям.

Інші досліди становлять майже невиносиме для людини нервове навантаження, як це було кілька років тому в Ілінойському університеті, коли двадцять американських

науковців досліджували щеплення проти інфекційної червінки. Це щеплення було таке отруйне, що, коли його щепили мишам, вони за кілька хвилин були мертві. Але як впливає на людей? Був лише один шлях це з'ясувати: випробовувати на власному тілі.

Ці дванадцять мужчин і жінок впрорнули собі малі дози тієї отрути. В той час як годинникова стрілка посувалася з секунди на секунду, чекали вони на симптоми смерті. Отрута як отрута. На людей вона так само діє як і на мишей, вона паралізує нервову систему, що визначається сильним падінням тиску крові, супроводжуване явищами шоку та муками смерті через отруєння. Вразить отрута внутрішні органи, наслідком будуть лихоманка й конвульсії. Хвилини прохолоди, напруження було майже незносне. Асистенти тримали напоготові адреналін та шприци з сульфамідом. Минуло перше півгодини, наступні... і коли три години були позаду, піднісся доктор Шаутнесі з словами: «Були б ці дози для людини смертельні, ми вже давно мусили бути мертвими». Досвід вдався. Наслідки: щеплення, що було смертельне для тварин, можна було без сумнівів застосовувати для лікування людей.

Іншого роду були героїчні спроби лікарів Майо-клініки др. Ірл Вуд, др. Едварда Лямбрет і др. Шарля Коод, які піддали себе небезпечним дослідом випробування конструкції захистного одягу для літунів. Цей одяг мав забезпечувати літуна при величезних швидкостях від нестями. Експерименти були проведені за допомогою спеціальних центрофуг, у якій людина перебувала в тих самих умовах, як і під час лету. Попереду ці досліди робили над мавпами, але звіри не витримували навантаження на їхнє тіло і вмирали від надто великого натиску крові на серце. Ці лікарі пережили такі досліди і багато інших, доки був сконструйований потрібний захисний одяг для літунів.

Не менше небезпечні були досліди, що їх зробив др. Макс Садов, керівник відділу анестезії університету в Ільїаносі. Це були спроби знайти методи оживлення кращі, ніж ті, що їх досі застосовували Американський Червоний Хрест, армія, пластуни і інші організації. Але для цього треба було дослідну персону паралізовану за допомогою кураре, щоб її привести в той самий стан,

в якому перебуває утопленик, легені якого перестали працювати. Між 75-ма особами, які добровільно зложилися для цього експерименту, др. Садов обрав студента медицини Томаса Корич. Молодий студент знав, що цей експеримент є надзвичайно небезпечний, і це йому ще раз підкреслили перед початком експерименту. Але Корич не відступив. Під наркозою йому було введено у легені рору. Потім він одержав сильну дозу отрути кураре, яка крім серця паралізує, також, ціле тіло. Після того др. Садов і його асистенти випробовували на ньому усі одинадцять відомих методів штучного дихання і вимірювали точно кількість повітря, що кожен раз було наповнене в легені. Коли Корич знов прийшов до себе, йому боліла шия, він терпів від порушення зору і хитався наче сп'янілий. Його груди були укрите голубими плямами. Наступні дні він переживав ще муки, його пам'ять лише поволі поверталася і на третій день почував він себе більш нормально. Не дивлячись на ці болючі процедури, він знов п'ять разів піддавався подібним дослідом, які зрештою до того привели, що був встановлений найбільш дійовий метод оживлення утоплених. Про похвалу за свою шостигразову зустріч зі смертю, він не хотів навіть чути: «Кожен повинен щось подібне робити» — говорив він — «і я, при тому, набагато більше навчився, ніж із сотні книжок».

Не можна забувати обох відзначених високими нагородами минулого року, американських лікарів др. Емі Грубер і др. А. Лукгарт. Др. Грубер, який подарував світові неперевершене терапевтичне влаштування — рентгенову гармату, при її випробуванні втрапив ліву руку. Др. Лукгарт, винахідник аттіленової анестезії, більше ніж 300 разів випробував на собі дію адреналіна та гістаміну і також влорощкував собі гадючі отрути, щоб з'ясувати їхню дію на болісні хвороби шкіри. Усі ці мужчини і жінки шкодили своє здоров'я, або приносили його в жертву, щоб інші жили і були здорові...

Неуважність

Відомий професор читав, сидячи в поїзді. Кондуктор прийшов перевіряти квитки. Професор гарячково вхопився обшукувати свої кишені.

— Не турбуйтеся, пане професоре, — заспокоїв його кондуктор, — я вас зваю і певний, що ви маєте квиток.

— Та й я знаю, що маю, — розгнівався професор, — але хотів би тільки знати, куди всеж таки я їду?!

Президент і малий жебрак

Повільно приплив пароплав „Япею“ 6. червня 1953 року до порту Буенос-Айрес. Пасажири та матроси товпилися до виходу. Багатьох з них зустрічають знайомі і рідні. В цьому натовпі поволі просувається обдіраний малий хлопчина.

Ель Галегвіто приїхав зайцем до Аргентини. В цю хвилину він почув себе щасливим, блискучими очима оглядає він 3, 5 мільйонне місто, у якому сподівається знайти свою долю. Вже там, у північно-іспанському порті Віго він з цікавістю прислухався, коли Аргентинські матроси у портових тавернах розповідали справжні чудеса про їхню батьківщину. Він сам від п'яти років жебрав по кілька пезетів, а часто обкрадав дрібні крамнички та прохожих. Батьки були бідні, а школу він ненавидів. Довгий час він блукав у гавані поміж пароплавами і морями.

І одного разу, не сказавши нічого батькам та своїм братам, він прокрався на борт південо-американського пароплаву і рушив шукати той рай на землі, де не потрібно працювати.

У цю хвилину над хлопцем пролунав голос старшого офіцера „Япею“: „Ти! Ану йди сюди“. Хлопчина наче злетів із хмар. Він побачив перед собою старшого офіцера з двома поліцистами. Поліцаї, довго не думаючи, передали його до табору імігрантів, а звітти його повинні були повернути до Іспанії.

„Я розмовляю лише з Пероном!“

„Ви напевно пишете, синьор. Мені потрібно написати дуже важливого листа до президента Перона, прошу напишіть мені!“ Сусід з кімнати допоміг хлопцеві, він написав невеликого листа!

„Сеньор, люди в цьому таборі хочуть мене послати назад до Віго. Але я маю гаряче бажання залишитись тут, де завжди допомагають бідним дітям. Коли б жила ще ля Президента, вона напевно б могла мені негайно, але тепер я мушу просити Вас, Президенте!“

Ель Галегвіто попросив сусіда заадресувати цього листа до пре-

зидента. Хлопчина забрав листа і відніс до таборової скриньки. Після цього він чекав щоденно на відповідь Перона і ні на хвилину не сумнівався, що вона надійде. Через пару днів при видачі обіду закликав хтось голосно: „Де ти там, малий еспанче? Тут хтось хоче з тобою розмовляти!“

Весело розглядав елегантний ад'ютант аргентинського президента обдіраного хлопчину, що дивився на нього розумними очима.

„Так це ти, той малий еспанець! А я полковник Альварец і прихожу в справі твого листа до президента Перона!“...

Ель Галегвіто не дає закінчити високому офіцерові його слів і зневажливим тоном каже: „Я не до вас писав, а до президента Перона, сеньор! Передайте ель Президенте, що я лише з ним розмовлятиму!“

Полковник Альварец розсердився і, залишивши нехабного хлопчиська, поїхав назад до Каса Розада, дваповерхового урядового палацу Перона У відповідь на лист Галегвіто Перон, власне доручив йому зв'язатися із іміграційною владою і поговорити у справі малого.

Альварец доповів голові держави про зустріч із хлопчиськом, почувавши себе ще й досі ображеним. Розбавлений та вражений поведінням молодого гордого еспанця, Перон наказав ще того ж дня привезти малого прошака до Каса Розада. Похитуючи головою залишив полковник Альварец кабінет шефа держави. Полковник сердився. „Відколи Евіта запровадила оцей соціальний блеф, може кожний грязний жебрак з'являтися до Перона на розмову,“ думав знезажливо полковник.

Диктатор капітулює..

Зустріч президента з обірванцем привела до надзвичайних наслідків.

„Чого ти, властиво, втік з дому хлопче?“ приязно питав президент володар 17 мільйонів аргентинців малого жебрака з Віго. Галегвіто, не відповідаючи, просто підійшов до його письмового стола і виліз на нього, опустивши до долу босі ноги. Він просто дивиться в очі весилоного диктатора і відповідає: „Я

чув ще у Віго багато доброго про вас і про вашу країну, сеньйор Президенте. Я знаю також, що сеньйора Евіта говорила, в Аргентині дбають про бідних дітей і тому я прийшов сюди. Коли б ля Президента жила, вона напевно допомогла б мені!“. Жуан Домінго Перон зворушений. Він згадує що з 1943 року він та Евіта ніколи не мали часу створити власну родину. Завжди вони дбали лише про інших людей. І тепер він, саме цей іспанський хлопчисько апелює, власне, до його батьківських почувань...

„Але що ти будеш тут робити сам, без батьків та друзів?“ питає Перон малого імігранта.

„О, я маю багато плянів. Я пізніше вам їх всі розкажу, сеньйор. Працювати я ніколи не буду. Це зовсім не весело!“

„Але пізніше ти мусиш щось робити, мій хлопче!“ — говорить він незадоволено прямуючи на своє місце до столу. Проте Галегвіто зовсім не збирається звільнити його місце, лише відповідає: „Ну добре, коли ви це говорите, сеньйор Президенте, то пізніше я муситиму щось робити. Але до того ще далеко. А поки що ви накажіть щоб мене не повертали до Іспанії. Ви ж це зробите, правда!“

Перон щиро розсміявся, йому сподобалось ця безпосередня дитяча впевненість і він сказав „Ну, добре Галегвіто, я побачу що я зможу для тебе зробити“.

Проте хлопчині не вистачало цієї неясної відповіді, і він продовжував далі:

„Але я залишусь тут лише тоді, коли ви впустите мою родину, сеньйор!“

Нахабний же він, подумав Перон і спитав: „А скільки вас всіх у родині?“

Галегвіто переможно усміхаючись розказав: „Усіх нас двадцять двоє! Мама, батько та моїх 19 сестер і братів та наша бабуся“.

Перон уже пошкодував у цю хвилину, що він допустив хлопчиська до себе. Але що було робити? Спочатку Перон хотів примістити хлопчиська до модерно влаштова-

Президент і малий жебрак

Закінчення

ного дитячого міста, яке Евіта заснувала 1950 року, вклавши туди величезні гроші. Але він передумав це і залишив хлопця у Каса Розада, де йому влаштували прекрасну кімнату. Від цього часу хлопчисько намагався завжди зустрічати в коридорах президента. Він зумів так вплинути на диктатора, що той звик до хлопця. Він приносить йому щораз то більше іграшок, а свій вільний час проводять вони разом. На суботу і неділю президент виїжджає на дачу біля Сан Вінцента. Сюди приїжджає також і малий Галегвіто. Вони разом лазять по горах та граються з собаками.

За яких кілька тижнів Галегвіто так опанував президента, що зліязики говорять: „Раніше панувала над країною самолюбива Евіта, а тепер малий еспанський обірванець“.

Сьогодні, у день нашого прибуття на острів, який я назвав Сан Сальвадор, прийшли до нас тубільці з дарами — символами дружби, і це було дивне сухе листя, що вони їх передали нам. Вони називають їх табак...“ Так звучить запис у щоденнику Христофора Колумба під датою 12 жовтня 1492 року.

Значення цього дивовижного сухого листя почав розуміти Колумб лише деякий час пізніше, коли його товариш мандрів, перекладач Луї де Торес і матрос Родріго де Херес повернулися з їхньої розвідної поїздки на Кубу. У їхньому звіті, між іншим, була мова також про зілля, яке тубільці називали словом

„табак“ і за допомогою якого вони лікували свої рани, а також виганяли біса. Мужчини і жінки, так розповідали вони обидва, жували тютюнове листя, або скручували у купу, запалювали і тягли в себе дим. Інші, знов таки, набивали тютюн у дерево з діркою, яке вони називали люлькою миру, а деякі перетертий на порошок тютюн запихали у ніс.

Колумб привіз ці відомості про тютюн до Європи і вже 1560 року було завезене до Іспанії та Португалії перше тютюнове насіння. Проте ще довго тривало, доки була проломлена заборона проти „чор-

ПАЛАЦИ АНГЛІЇ

Закінчення зі сторінки 23

крили двері для широкої публіки, стало відомо, які величезні багатства мистецьких творів зосереджені в Англії. Товсті фоліанти каталогів реєструють видатні роботи великих майстрів, картини, гоблени, килими, порцеляну, книги і рукописи. Не одне місто на континенті гордилося б, коли б посідало те, що має не раз лише один англійський палац.

Спочатку ця маса мистецьких витворів викликає у відвідувача розгубленість. Як знайти найважливіше, найбільш цікаве? Де шукати збірки архітектури Якобінського та Єлизаветанського стилів, чи французького напрямку? Де шукати твори Рубенса і Рембрандта? Які палаци та замки треба оглянути, щоб знайти вироби фламандського і французького килимарства?

Коли впорядкувати все за історичними періодами, то слід у першу чергу проїхати до Пензарського палацу, що лежить за день їзди від Лондону та є кращим зразком раннього й середнього середньовіччя. — Він від 500 років є місцем осідку родів Сиднеїв, або Больйо Ебей та лорда Монтею.

У XVI столітті англійські аристократи могли собі дозволити бу-

дувати споруди призначені виключно для житла, а не для оборони. Замок Гетфілд, недалеко від Лондону, свідчить про це. Його збудував перший граф з Сальсб'юрі, син відомого міністра фінансів королеви Єлизавети. Ще й сьогодні живе там один із нащадків Сальсб'юрі. З цього самого періоду походить замок Одлії Енд у графстві Ессекс, одна із найвишніх будов якобінського стилю. Особливою чистотою стилю визначається трохи старіший Гартвік Гол в Дербішайр.

Найелегантнішою та найбільш досконалою вважають садибу маркізів Бейтз, Лонгліт гауз в графстві Вільтшайр. „Скарбниці Заходу“ називають його англійці. Бібліотека цього замку посідає перший примірник першої в Англії надрукованої книжки, перше видання шекспірових творів, а з курйозів можна називати — рішення коронної ради, яке наказує графові Шрезбері бути присутнім при екзекуції Марії Стюарт. Поміж меблями там знаходиться стіл, на якому після довготривалих бенкетів були підписані акти Віденського Конгресу. Слід також згадати видатні картини Тіціана і Рафаеля, як також червоний і золотий гену-

езький оксамит на стінах великого сальону.

З кінця XVII століття починається епоха величних будов, наприклад, Четсвортз гауз в стилі французької класики, мабуть чи не найвеличавіша будова Англії, Бленгімпалац, дім де народився Вінстон Черчил, Гавард Кестл, і Сітон Делевал Гол, усі три майстерні твори Джона Ванбрухса.

Чатсворс гауз, що належав герцогові Девоншір був якийсь час в'язницею нещасної Марії Шотландської. Сто років пізніше цей палац, який на той час належав герцогині Джорджіана, став центром вибраного товариства Англії. Чарівну і темпераментну герцогиню можна розпізнати на картинах Джошуа Райнольда, картини якого знаходяться в Чатсворсі. Тут є представлені також Гольбайн, Мемблінг, Ван Дейк.

З трьох палатанських палаців найбільш імпозантний є Бленгімпалац, але Кестл Гаварт є найбільший естетично досконалий. Також найвидатніші колекції мистецьких творів посідає Кестл Гавард. Проте важко сказати, який із англійських замків та палаців більше важливий і цікавий, бо кожний із них посідає якусь особливість, що вигідно відрізняє його від інших. І коли ви не встигнете оглянути усіх „стейтлі гоміс“ Англії, то не мусите розчаровуватися, що ви не бачили найцікавішого. За „Енгліше Рундшав“

тячого зілля“ і доки тютюн почали вирощувати поза межами Америки. Сьогодні вирощують тютюн на всіх континентах, але країна походження цього зілля, Америка, грає і сьогодні видатну роль.

З часів заселення американського півдня, отже понад 300 років, становить тютюн основу господарювання тамтешніх фермерів. Перші важкі долари, що їх заробляли поселенці Південних Штатів, одержували вони за експорт тютюну. І сьогодні прибуток від „золотого зілля“ становить основу їхнього життя, вони заробляють на цьому більш ніж мільярд доларів на рік.

Проте, не тільки для фермерів, тютюн також становить поважне джерело прибутків для держави. Ще перед тим, як славетний „Майфлавер“ на початку XVII століття привіз на американський континент перших англійських емігрантів, фермери Віргінії постачали свій тютюн до Англії. Вже тоді цей експорт був обкладений митом, яке особливо за англійського короля Якоба I було карколомно піднесено вгору, бо цей король був суворий ворог „бісового зілля, що нищить тіло й душу“. У цей спосіб намагався він придушити довіз тютюну до Англії. До 1731 року це мито було так високо піднесено, що лише самі тютюнові фарми Віргінії й Меріленду мусіли платити понад мільйон доларів, щоб уможливити продаж свого тютюну до Англії. Після того, податки на тютюн ще багато разів підвищувались. Нині в Сполучених Штатах виглядає так, що тютюнові вироби підлягають оподаткуванню до загально-державної скарбниці та обкладаються додатково ще й у кожному штаті. В той час, коли загальний державний податок стягує з кожної пачки цигарет по 8 центів, податок окремих штатів коливається між одним центом у Колумбії і до 8 центів у Луїзіані.

У США, як і в інших країнах, створюється така ситуація, що кожний, хто палить, витрачає на податок більше, ніж коштує сам тютюн. Але хоч податок на тютюнові вироби вже віддавна збільшується, паління тютюну зростає ще більше.

Вже наприкінці XVII століття тютюн в Америці був так поширений, що монсеньор Дюран, французький відвідувач Америки, 1686 року записав у своїх подорожніх нотатках, як про одне з найбільш визначних спостережень

в Америці, що там всі люди — чоловіки, жінки, молодь — палять люльки. Політична революція у війні за незалежність принесла також революціонування паління тютюну. Люлька трапила в немилість і на її місце прийшли нюхальний тютюн, жувальний і зрештою цигара, що була завезена з Куби. З добою машинізації прийшов зрештою великий час цигарок. Це, проте, не сталося за одну ніч. До 1913 року ще цигарки в Сполучених Штатах були не більш поширені, ніж, скажемо, нюхальний тютюн. Це цигарки „Кемель“ при застосуванні гучномовної реклями проломили двері для американської цигарки. Тоді прийшов час великої індустрії цигарок. За „Кемель“ з'явилися „Лякі Страйк“ і зрештою „Честерфілд“, ця велика трійка між американськими цигарками сьогодні. Велетенські машини продукують їх мільйонами. Рекляма була тією чародійницею, що швидко піднесла на височінь цю індустрію. Швидко повстали нові фірми по виробництву цигарок і скоро цигарка була на першому місці серед усіх тютюнових виробів.

За статистичними обрахунками становить нині споживання тютюну в Сполучених Штатах пересічно на голову населення: чверть фунта нюхального, п'яфунта жувального, триста грам люлькового тютюну, 39 сигар, і 2903 цигарки. Це визначає, що кожен американець витрачає щороку 32,95 доларів на тютюнові вироби. Іншими словами в Сполучених Штатах щороку понад чотири мільярди доларів випускають у повітря.

А. Д.

З науки й техніки

На рівні з сонцем

Американський конструктор Клен Л. Мартін передбачає, що пасажирський літак з 200 пасажирами вже незабаром легітиме зі швидкістю 1600 кілометрів на годину, тобто летітиме разом з сонцем навколо землі, не потребуючи для цього більше часу, ніж саме сонце. Він пояснює це на прикладі лету з Нью-Йорку на Атлантийському узбережжі на віддалі 4800 кілометрів до Сан-Франциско на Пацифіку. Цей шлях, при швидкості лету в 1600 кіл. на годину, літак подолає за 3 години, що відповідає різниці місцевого часу між Нью-Йорком і Сан-Франциском (12-та година дня у Нью-Йорку, як відомо, дорівнює дев'ятій годині ранку у Сан-Франциско).

Відповіді:

„Дещо для спритних голів“

1. Три хвилини. Кожна кішка потребує три хвилини щоб убити одного пацюка.
2. Лише після смерті чоловіка залишається вдова: Так?...
3. На 28-й день. Наприкінці 27-го дня жаба підніметься на 27 метрів і дістанеться краю криниці на 28-й день.
4. Три. Можливість витягти пару панчіх однієї фарби існує вже при перших двох панчохах, але певність при тому дає лише третя панчоха, яка при всяких випадках буде парною або чорній або білій панчосі.
5. Звичайно два яблука.
6. Нічого не вийде! Потяг вже від'їхав. Увесь час, що залишався до відходу поїзда був витрачений під час першого кілометра.
7. За 59 хвилин. Якщо кошик був повний за 60 хвилин, тоді зрозуміло, хвилину перед тим він був наполовину повний.
8. Ніколи. Мотузьяні драбина і корабель обое піднімаються під час припливу і на ту ж саму височину.
9. Мисливці були: дід, батько і син. Отже, батько був одночасно батьком і сином.
10. Три качки одна за другою в одній черзі.
11. Обидва сини спочатку перепливли разом. Тоді один переводить човен назад і тепер перепливає батько. Накінець інший син пливе знов і забирає свого брата.
12. 802 сторінки. Подумайте як були розташовані книжки на полиці, і тоді буде ясно, чому черв'як кожні 99 сторінок першої і останньої книжки залишив непошкоджені.
13. 25 кілометрів. Потяги зустрічаються за одну годину, так що час лету бджоли виносить одну годину.
14. Міністер знищив першу записку, що він її витягнув. Тому що друга записка мала напис «Іди», повинна була знищена записка, за присудом судді, мати надпис «Залишайся».
15. Ніде не написано, бо Каїн убив Авеля.

РОДИНА КЕНГУРУ

Коли 1770 року капітан Джеймс Кук прибув на своєму пароплаві «Ендевур» до Австралії, він вислав своїх людей на суходіл, щоб вони в австралійському пралісі шукали поживи. Ці люди знайшли тварину, якої ще не бачили до цього часу ні на суші, ані на землі. Тварина ця була понад півтора метра заввишки, мала добре сформовану голову та шию, наче у оленя. Проте ця елегантна верхня частина переходила скісно у величезну, з сильно розвиненими м'язами, нижню частину та закінчувалася товстим сильним хвостом. Тварина мала великі лагідні очі, рухливий незеликий ніс, губи як у крлика, руки як у людини і — вершок дивовижі — під животом зручну хутрянну торбу.

Коли прибулі люди питали тубільців про цього дивовижного звіра ті розводили руками, здвигали раменами та мурмотіли: «кен-гу-ру!». Що визначало у вільному перекладі: «це було б безнадійно вам щось пояснювати».

Кенгуру водяться з цілого світу лише в Австралії та її островах. У давнину, коли ця частина землі відділилася від азійського суходолу, розвинулися ці фантастичні тварини з ранніх часів земної історії. Нині нараховують щось із два десятки різних видів кенгуру, які живуть в Австралії на півдні від Тасманії та на північ аж до Ново-Гвінейських та сусідніх островів. Деякі з них не більші за крликів, деякі знов лазять по деревах. Індек кенгуру, який зображений на гербі Австралії, сірий велетень, він живе на широких австралійських степах. Його люблять у цілій країні і він відомий під назвами «старик» або «бумер».

Дорослий кенгуру мужської статі (кенгуру жіночої статі менша на третину) навстоячки такий високий як людина і важить у середньому 2 центнери. Навіть коли він сидить у своїй улюбленій позі на сильних задніх лапах, спираючись на свою третю лапу-хвіст, його голова підноситься до 1,5 метра понад землею. Його величезні сильні задні лапи дають можливість легко перестрибувати паркану у 3 метри височини, або оборонятися, коли потрібно, від десятка собак. Одним ударом хвоста він може переломати людині ногу наче сірник. І все ж таки цей король австралійських степів родиться такий маленький,

що трое їх можна умістити на чайній ложці.

Новонароджений кенгуру має довжину 2,5 сантиметра. Тіло його майже прозвітлюється як у червяка. Єдина краще розвинена частина новонародженого це маленькі «руки». Ними він чіпляється за козух матері і мандрує до своєї теплої хутрянної торби. Звичайно цю подорож він відбуває власними силами. Коли ж цього потрібно — що рідко трапляється — мати турботливо бере його своїми губами і переносить до торби, що належить виключно йому, бо кенгуру родять тільки одне немовля. Як лише воно потрапляє до торби воно чіпляється невіддивно до грудей матері. Проте у нього ще немає достатньої сили тягнути молоко, тому природа обдарувала матір особливими м'язами, які витискають молоко в рот малюка. Як під час цієї процедури воно може дихати, довгий час було загадкою, аж поки дослідники з'ясували, що немовля має окремі продовжені носозі проходи, так що повітря попадає просто до легенів. Таким способом немовля може, незадихаючись, увесь час тягнути молоко.

Коли йому сповнюється чотири місяці, воно відривається від материних грудей і тепер радо виглядає із торби так, як його завжди малюють на картинках. Інколи воно вискакує і лазить по траві. Але як появляється лише найменша небезпека, стрибас назад до торби і мати несеться у шаленому бігу, щоб заховати своє дитя. Проте, коли мати кенгуру після довгого полювання попадається мисливцеві, малого ніколи немає в її торбі. Мати кенгуру під час переслідування любовно ховає своє молоде десь під кущем і витягає його знов лише тоді, коли стомлений переслідувач залишає полювання.

Коли мале виросте, воно становиться членом групи. Кенгуру товариські і живуть у групах від 20 до 50 штук, вони харчуються виключно рослинами та пасуться ранніми ранками, під вечір або при світлі місяця. В обідній час вони відпочивають або граються. Найулюбленіший і найбільш відомий їхній спорт це бокс.

П'ятипальцева рука великого бумера подібна до чоловічої руки і він використовує її цілком так як хлопець, який починає битись навкулачки. Коли двоє кенгуру станов-

ляться до боксу вони тримають свої руки для захисту перед грудьми і, спираючи своє тіло на сильний хвіст, починають бійку. Після ряду міцних ударів боксери-кенгуру відступають назад і роблять — наче на закінчення першої рунди — павзу. Кенгуру рідко впадають в лють і природники спостерігали із здивуванням, як вони соєсно дотримуються певного ритму у рундах та відпочинку, навіть коли вони годинами боксують. Вони борються не для перемоги, а просто для розваги у боротьбі.

Коли хтось спостерігав кенгуру під час боксу з людиною як з партерсом, він очевидно прийшов би до переконання, що тут була потрібна велика муштра. Насправді ж найважче довести кенгуру до того, щоб він не вживав у грі свою страшну задню лапу. Ця лапа має чотири пальці, проте 3 з них дуже слабо розвинені. Зате четвертий палець надзвичайно довгий і сильний, мов величезний пазур із кривим та гострим, наче бритва, кінцем. Хоч звичайно «старик» є лагідним, проте, коли він трапляє у скрутне становище, він може бути смертельним супротивником. Спираючись на свій хвіст, тримаючи щільно перед грудьми кулаки, він нараз б'є своєю страшною задньою лапою. Такий один удар легко може убити людину.

Проте кенгуру рідко удасться до цієї зброї. Майже перед усім, що є жиге, він намагається радше втекти, ніж ставати до оборони. Примушений поспішати, він легко скаче на віддалі до дев'яти метрів і таким способом безперервно може гнати десятки кілометрів. Спостерігали, що за одну годину кенгуру пробіг майже 80 кілометрів у безперестанній втечі.

Перші австралійські поселенці пробували полювати на кенгуру з собаками, але скоро переконалися, що вони зовсім непридатні для цього. З часом у Австралії виховали спеціальну породу собак, так звані кенгуру-собаки. Полювання на кенгуру може тривати від сходу сонця аж до ночі і часто закінчується потопленням собак. «Старик», замучений тіканням, скаче просто у воду і чекає. Коли після того собака кидається у воду, він хватує її і держить з головою під водою. Одного разу сильний кен-

гуру потопив одного за другим шість собак.

Вдень кенгуру найіраніше сидять годинами у висохлій траві — мов крилики на поляні. Вони граються — також як величезні крилики — скачучи з місця на місце. Коли ж місячне сяйво затіває срібними чарами розлогі степи Австралії, товариство кенгуру мирно пається, час від часу розважаючись друкніми рундами боксу.

Кенгуру завжди мали велике значення для Австралії. Вони були основою харчування тубільців і, також, для перших колоністів. М'ясо кенгуру має смак шинки, а суп із хвостів кенгуру вважають кращим ніж із волячого хвоста. Австралія експортує їх для смакунів у цілому світі.

Сьогодні цивілізація витиснула кенгуру у величезні внутрішні степи континенту. Там вони живуть і розмножуються у великій кількості. Під час посухи вони, проте, небезпечні для скотарських ферм, вони спустошують пасовиська. Але в іншому кенгуру приносять велику користь. Понад мільйон шкір кенгуру щороку потрапляє на ринок, з них виробляють прекрасні рукавички та чоботи, а хутро є цінним експортним товаром.

І, зрештою, кенгуру постачають австралійцям багатий матеріал для мисливських побрехеньок, які вони залюбки годинами розповідають кожному новоприбулому до їхньої країни. Найкраще в цих історіях те, що, як вони не перебільшені, все ж таки ці вигадки не так вже й віддалені від правди. А. Д.

Пиха

Молодий чоловік прийшов до відомого юриста в якійсь справі. Той попрохав його взяти стілець і почекати. Молодик обурився:

„Я син генерала Х!“

„То візьміть два стільці“.

* * *

Один Американський сенатор гордо сказав:

— Те, чим я став, я завдячую собі.

— Таким чином, ви збільшили Провидіння від докорів, — відповів опонент.

У суді

Суддя до підсудного: Чи ви вже були коли суджені й засуджені на кару арешту?

Підсудний: Так, але це дуже давно, вже минуло 12 літ тому.

Суддя: А що ви робили й де перебували від тоді й до цього часу?

Підсудний: Відбував ще тоді присуджену кару.

ПОДОРОЖ НА МІСЯЦЬ

Ця атомована ракета летітиме на місяць. Кошти побудови її - 4 млрд дол.

Малюнок першої міжпланетної ракети, числа показують:

1. Кабіна	5. Атомовий реактор
2. Мотор ракети	6. Запасний танк
3. Резервний танк	7. Плике паливо
4. Захисна перегородка	8. Реактивний мотор

Три мавпи перші мандрівники

1. січня 1962 року буде стартувати ракета на місяць. Цю сенсаційну вістку повідомив доктор Каплан, професор фізики університету Льюїс Анжелюс (США).

Про конструкцію і рушій ракети міжпланетного простору д-р Каплан подав цікаві відомості:

„Зоряний корабель“ — буде височиною на 80 метрів ракета, діаметром 20 метрів. Її вага 6 400 тонн.

Старт відбудеться через спалювання динного палива (анілін, водень або бензин), вагою в цілому 5 500 тонн.

У резервному танку буде 700 тонн пального для регулювання швидкості, коли ракета опуститься на місяць.

Найбільшою новиною ракети д-ра Каплана буде те, що цей „зоряний корабель“ урухомлюватиметься атомовим мотором. Час подорожі Земля — Місяць становитиме 49 годин і 38 хвилин.

Першими пасажирами будуть, очевидно, три шимпанзе, поведінку яких будуть реєструвати телевізійні апарати. Кошти побудови цього міжпланетного корабля становлять 3,5 мільярди доларів.

Підкови над дверима

Часто й не в одному домі, особливо по селах, бачимо прибиту над дверима підкову. Цей звичай — забобон походить від стародавніх ізраїльтян, які вірили, що підкова приносить щастя домові. Цей забобон рознесли жиди майже по всьому світі...

Що жінка повинна посідати

Від народження до 18 років життя добрих батьків. Від 18 до 35 років сірунку фігуру. Від 35 до 55 років індивідуальність. Від 55 — гроші.

На суді

„Звідкіля ви так певно знаєте, що ви їхали не швидше, ніж 25 кілометрів на годину?“ — спитав суддя обвинуваченого.

„Я ж їхав до зубного лікаря“.

Молоді таланти

Колона регензбурзької балетної школи у загальноміському поході міста Нюрнберґ.

У шкільній кімнаті ливуть ніжні поетичні мелодії українських пісень, збулжуючи згадки про дорогу соняшну Батьківщину. Діти різного віку від 5 до 13 років вправляються, вивчають народні танці, дзвінкими голосами співають українські пісні, старанно виконують різні інсценізації. Дбайливо керує ними молода вчителька

Вже від травня минулого року провадиться в Регензбурзі музичне виховання дітей, коли заснувалася там українська дитяча танцювальна група. Перший мистецький виступ зробили діти на минулорічному святі Матері, де майстерність при виконанні танців привернула загальну увагу. Пізніше відвідала регензбурзький шпиталь і дала для хворих цілу концертну програму, діти виступали на академії пам'яті померлого учасника визвольних змагань полковника Чорного, далі на святі Матері й на вечорі з нагоди закінчення шкільного року.

Музична обдарованість багатьох маленьких виконавців, дитяча швирість, безпосередність виконання, без тієї будьякої надуманості чи театральності, мила зворушливість наших наймолодших привертала згальну увагу, їх виступи викликали загальне призначення часельної аудиторії.

Успіхами українських дітей зацікавилися чужинці. На запрошення регензбурзького бюргермайстра школа взяла участь у німецькому святі народньої ноші. Під час загальноміської процесії, вулиці розквітли мальовничим українським національним убранням. Різнокольорові стрічки і прикраси квітами вінки дівчат, розшиті корсетки й барвисті спіднички дівчат, широкі шаровари хлопців, бадьорість і впевненість, з якими вони демонстрували свої строї, звичаї і традиції, своєю пісню, що розкривала душу українського народу викликали захоплення і

ентузіазмічні оплески багатотисячного натовпу.

Успіх наших дітей був такий великий, що школу запросили до участі в Інтернаціональному святі народньої ноші в Ергольдсбанові. Там українська дитяча група звернула на себе ще більшу увагу. Оваціям не було кінця. Перша нагорода свята — сукня і шовкова стрічка з золотим написом, що її одержала школа, була виявом призначення організаторів свята.

Якось, регензбурзька школа відвідала мюнхенський будинок для старших людей на Остервалдштрассе. Радість наповнилася мовчазні коридори великого будинку, в них залунали веселі діточі голоси і сміх. До великої зали на урядовий там дитячий концерт масою зійшлися мешканці будинку різних національностей, а також численні гості з міста. Зі слезами на очах дивилися старші люди, мешканці будинку, як зворушливо й піднесено співали, танцювали, виконували інсценівки й уривки з народніх опер маленькі діти. Програма затягувалась до пізньої ночі, але й по закінченні її аудиторія довго не хотіла розходитися, до глибини душі зворушена майстерним виконанням дітей.

Цієї осені школа, як і попереднього року, виступала в Регензбурзі на німецькому святі народньої школи. Діти йшли трійками. Попереду несли великий український прапор. Яскраві жупани, сорочки й блузки з привабливими народніми вишивками, майстерно виконані в другій частині свята гопак, кизачок і катерина — все це привертало увагу вміщів, викликало їх оплески й вигук задоволення. Загальне призначення українській групі висловив керівник свята Д-р Церґль, який вручив подарунки для дітей, а також нагороду школі — образ Регензбурґу, стрічку з золотим написом та

інші відзнаки. Присутні там організатори найпопулярнішого в Баварії жовтневого свята запросили дітей на виступ до Нюрнберґу.

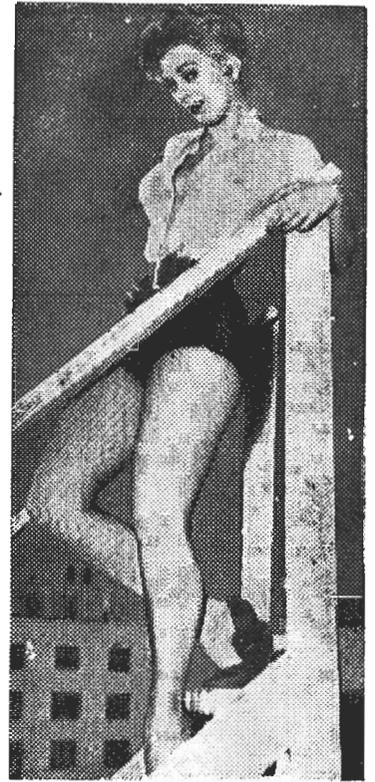
Для своїх виступів школа має вибірку народніх танців: гопак, кизачок, аркан, коломийку, катерину, дрібушчу, широкий репертуар народніх пісень, з яких найкраще звучать в її виконанні: „Гей у лузі“, „Летіла куля“, „Із-за гори сніжок летить“ та інші, також уривки з опер „Наталка Полтавка“ й „Запорожець за Дунаєм“ і інсценівки: „Квітка дрібная“ (за віршем Маркіяна Шашкевича), „Журавль“ (за піснею „Чуєш, брате мій“), „Ой вербо, вербо“, „Метельки“ та багато іншого.

Повний радості, дитячої невимушеності й привабливості ансамбль школи, що грає з бадьорою життєрадісністю, виявив у процесі навчання видатні музичні здібності й таланти. Звичайно всі успіхи під час імпрез здобуваються завдяки довгій кропітливій підготовчій праці.

Велика заслуга в цьому ініціаторки заснування школи й її безмірної музичної кріпильниці Галини Тір. Вона привчила дітям любов до музики, до пісні, до танцю, до рідного фольклору. У невідрадних умовах бідного еміграційного життя, не одержуючи допомоги не від куди, перемагаючи трудності, Галина Тір, керується любов'ю до своїх вихованців і гарячим бажанням передати їм свої знання, виростити їх у національному дусі й разом з тим показати чужинцям, що й серед українських дітей є обдаровані таланти, що й вони можуть до глибини душі зворушити навіть незнайомого з українською культурою іноземця, збудити в ньому зацікавлення й любов до нашої Батьківщини.

П. Марченко.

Добрий сніданок і... струнка фігура

Шлях до слави. Ця струнка чарівна дівчина відіграла для Голлівуду фільмовий агент на вулиці Нью-Йорку, коли вона дивилася сніт ровер перед світлофором. Звідти вона негайно потрапила до кіностудії і впродовж 20-ти років Кім Новак старіє у своєму першому фільмі у парі з славетним Фредом Мак-Мурен.

Вранці, поспішаючи на працю, ми здебільшого напиваємо ковтаємо пару канапок і наспіх вливаємо у шлунок шклянку кави. Ранішній сніданок у такий спосіб ми принижуємо до якогось нудного обов'язку. Ця звичка, проте, коштує надто дорого: крім хворого шлунку вона може привести тяжкі порушення нашої психіки. Від цього ми вже на початку роботи невеселі, нервові, подразнені. За дослідженнями фабричних психологів саме з цією поганою звичкою пов'язано багато нещасних випадків на виробництві і в міському русі.

Багато жінок взагалі не снідають, і саме, не через брак часу, а лише заради стрункої фігури. Насправді ж вони досягають цим протилежного. Найновіші дослідження біохемії харчування доводять, що саме брак сніданку або недостатній сніданок спричиняють надмірну вагу, якої так багато жінок жахаються. Хто хоче мати струнку фігуру, повинен вранці добре і ситно снідати. Це звучить як парадокс, але це правило нині доведено науковими дослідженнями. Вирішальну роль тут відіграє почуття голоду, механізм якого лише тепер розкритий наукою.

Довгий час серед науковців існував погляд, що почуття голоду викликає в організмі коливання шлунку, бо коли шлунок повний, коливання ці зникають. Тому дотеперішні курси лікування від повноти були побудовані на тому, що шлунок завантажували малокалорійною їжею. Лікарі приписували для повних людей продукти багаті на целюлозу, яка взагалі немає жадної харчової цінності. Але ця теорія виявилася фальшавою. Було з'ясовано, що почуття голоду не зменшувалося навіть після того, коли під час операції пацієнтові було вирізано цілий шлунок.

Сьогодні науково доведено, що почуття голоду регулюється центральною

мозку. Ця центральна також контролює температуру й сон людини. Але як керує ця центральна? Від чого це залежить, що людина відчуває бажання їсти, відчуває голод? Біохемік д-р Жак Майєр, француз, який працює в Гарвардському університеті, довів, що вирішальним у діях цього механізму є зміни у складі крові, що циркулює через мозок. Складові частини крові, такі як товщі чи білок, тут не можуть відігравати ролі, бо вони протягом довгого часу майже не змінюються. Натомість кількість цукру в крові змінюється майже негайно після кожної їжі.

За допомогою багатьох дослідів Майєр довів, що насправді зміст цукру в крові регулює апетит живих організмів. Цей процес відбувається у той спосіб, що, коли людина має голод і споживає їжу, частина їжі негайно перетворюється у цукор в крові. Коли досягає кількість цукру певного рівня, центральна голоду зупиняє свої сигнали і людина стає ситою. Перетравить організм спожиту їжу і рівень цукру знов спадає вище „лінії апетиту“, центральна знов сигналізує голод.

Через ці дослідження було зроблено важливе відкриття. Саме, коли тримається рівень цукру у крові понад рівень „лінії апетиту“ з ужитком мінімальної кількості калорій, тоді можна зменшити почуття голоду і в такий спосіб успіх лікування від повноти буде забезпечений. Саме невдачі багатьох попередніх літських рецептів були наслідком того, що їх надто тяжко дотримуватися через муки голоду. Досвіди з тваринами, яким вприскували в кров цукор, також довели, що тварини, з підвищеною у такий спосіб кількістю цукру в крові, споживають набагато менше їжі.

Хто вранці задовольняється шлянкою кави й канапкою, дуже скоро хапає ще якийсь шматок, щоб заспо-

коїти голод. Але швидко апетит приходить знов і під час обіду така людина їсть набагато більше. Наприкінці дня така людина в цілому споживає набагато більше калорій, ніж би вона вранці добре поснідала.

Подібне відбувається з жінками, які прагнуть мати струнку фігуру, вранці зовсім не снідають. Ранішню втрату калорій вони протягом дня набагато перевершують, хапаючи то там, то тут шматок якоїсь їжі і до того більше їдять у обід та за вечерю.

На відкритті Майєра побудовані сучасні новітні рецепти лікування від повноти та ожиріння. Так, рекомендується їсти поволі. Їжа потребує 5-10 хвилин, доки починається підвищення лінії цукру в крові. Їсть хтось поволі, він може бути ситим вже з половини обіду і не потребує їсти другу половину. Можна також за допомогою свідомого і планованого ласування дістати струнку лінію, якщо коротко перед кожною їжею, цукеркою або шоколадом псувати апетит. Але для цього треба зважувати на калорійність, бо існує небезпека, що ласощі, які повинні зменшувати апетит, можуть мати більше калорій, ніж сама їжа, що була неспожита. Ш. Л.

Нова ера в астрономії

Розвиток модерної астрономії такий самий сенсаційний, як і відкриття останнього часу у галузі медицини, біології або фізики атомового ядра. Наслідки цього розвитку можуть бути такі ж революційні щодо усвідомлення побудови всесвіту, як, можливо, і відкриття атомової ерергії.

Модерні велетні — телескопи та інші оптичні винаходи поставили людство перед новою добою астрономічних досліджень. П'ятиметровий велетенський телескоп на горі Паломар у Каліфорнії, відкриває для астрономічної науки нові можливості, про які досі астрономи не мали уявлення.

Цей велетенський телескоп міститься у великій, на 12 поверхів заввишки будові, на найвищому пункті гори Паломар. Телескоп має діаметр 6,6 метрів і важить 140 тонн. Його довжина дорівнює 16,5 метрів. Цей потужний науковий прилад визначає початок найбільших духових пригод у культурній історії людства, бо він відкриває неосяжні глибини і простори всесвіту і дає можливість кинути людський погляд на віддалі до 1 млрд світлових років.)*

Крім п'ятиметрового рефлектора обсерваторія на горі Паломар має ще 1,20 метрів телескоп Шмідта, найбільшу камеру світу. Мова йде про велетенський фотоапарат з рефлектором 1,80 метрів у поперечник та лінзою діаметром 1,20 метрів. Цей телескоп дозволяє фотографувати безконечно віддалені простори небосхилу, і він править, так би мовити, за розвідника: те що фіксується за допомогою телескопа Шмідта, пізніше має бути досліджене п'ятиметровим велетнем.

Велетенське чарівне око обсерваторії на горі Паломар не тільки ідеальний апарат для дослідження безконечно віддалених небесних світил. Воно також приносить чудові нас-

лідки у студиях ближчих світил, зокрема соняшної системи. 1950 року, наприклад, доктор Геральд Кюйпер з Чиказького Університету зробив перші точні виміри планети Плутонія, найбільш віддаленого супутника сонця. Поперечник цієї планети становить 5 670 кілометрів, тобто 46% поперечника землі.

За допомогою телескопа Шмідта науковці за останні два роки опрацювали методи, за якими нині астрономи вивчають форму і структуру молочного шляху.

Також науковцям пощастило сфотографувати спектри так званих червоних зір, що перебувають на жахливому віддаленні від землі. Раніш було уявлення, що ці червоні зорі у просторі молочного шляху зустрічаються дуже рідко. Тепер остаточно з'ясовано, що на віддалі понад 40 000 світлових років ці червоні зорі, назпаки, поширені дуже густо.

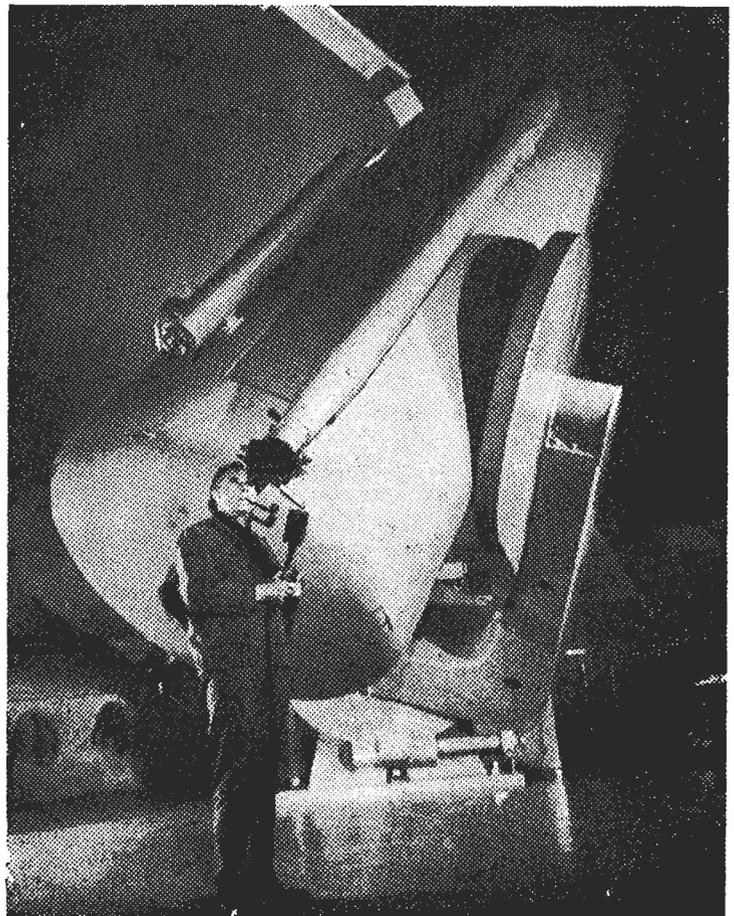
Друга галузь астрономії, дослідження якої мають надзвичайно велику цінність, це радіоастрономія, що розвивається велетенськими кроками після другої світової війни.

Тут застосовують замість звичайних оптичних телескопів, так званий радіотелескоп, що має антену, пристосовану для прийому загадкових радіохвиль, які досягають нашої землі з світового простору. У багатьох випадках приходять ці радіохвилі з певно визначених місць у світовому просторі і астрономи вже з певністю з'ясували, з яких саме зір походять ці таємничі радіосигнали. Їх називають радіозорями, але причини цих радіосигналів це ще галузь великих досліджень, наприкінці яких можливі колосальної ваги відкриття й сенсації.

З розвитком модерної астрономії наука велетенськими кроками наближається до з'ясування однієї з найбільших таємниць, що хвилює тисячоліттями людство, а саме, чи існує життя на інших планетах і коли так, які живі істоти їх населяють і в яких умовах вони розвиваються? Ці модерні астрономічні дослідження у парі з розвитком авіації і літаючих апаратів наближають той час, коли люди нашої планети будуть спроможні поборовати міжпланетні простори і мандрувати від одної планети до другої, можливо, так само просто, як ми тепер перепливаємо через океани з одного материка на другий.

Щодо подорожі на найближче небесне тіло — місяць, нині вивершується практична підготовка і можна сподіватися, що протягом найближчих десяти років ця мандрівка буде здійснена. Ми звертаємо увагу наших читачів на статтю «Подорож на місяць. Три мавпи перші мандрівники» уміщену на ст. нашого маршину. М. К.

*) Віддаль між зорями і взагалі міжпланетні простори астрономи міряють так званими світловими роками, подібно як ми, міряємо віддаль на кілометри або милі. За основу астрономи при тому беруть швидкість руху світла у просторі, яка становить 300 000 кілометрів у секунду, або 18 000 000 клм на хвилину. Світловий рік, отже, дорівнює довжині, яку світло пробіжить протягом одного року, рухаючись зі швидкістю 300 000 кілометрів на секунду. Спробуйте підрахувати, скільки кілометрам дорівнює один світловий рік?!

Секретарка вибирає

шефа...

Вона розбита, спритна й бадьора, ввічлива, рішуча і сповнена такту. Вона друкує 50 до 100 слів на хвилину, і більшість, навіть, орфографічно правильно. Часто вона висловлює вирішальне слово щодо приймання або звільнення працівників; вона піклується про те, щоб підприємство завжди працювало гладко і «тримає позиції», коли шеф у розіздах. Коротко, вона сьогодні на вагу золота і її потребують скрізь.

Добру секретарку сьогодні у Сполучених Штатах шукають як голку. В одному недільному виданні «Нью-Йорк Таймс» подав 27 шпальт із пропозиціями праці для бюрового персоналу, переважно секретарок, а інший часопис у Чикаго одразу надрукував пропозиції для 200 секретарок.

Гавстон, індустріальний центр Тексасу, неспроможний у хвилих кон'юнктури знайти достатньої кількості секретарок і працююча дівчина заробляє там 100 доларів у тиждень. Навіть Південна Каліфорнія, з усіма своїми чарами, не може знайти досить дівчат на секретарські посади, так що багато фірм пропонують добру платню від 225 доларів на місяць до того ще цілий ряд спеціальних додатків.

Попит на секретарок великий, пропозиція мала. Так, наприклад, вдома торгова школа Катерини Гібс у Бостоні для 7 секретарок, що завершили освіту, одержала пропозиції праці від 177 фірм, комерційна школа у Денвер для 10 абсолювенток одержала 128 пропозицій. У Вашингтоні абсолювентки торгової школи влітку сидять перед горами пропозицій і вишукують з приємністю найкращі серед них

Найгірше справи у Дітроїті. Керівник тамтешньої торгової школи розповідає про двох дівчат, які з бідною наполовину друкували 30 до 40 слів на хвилину. Вони хотіли продовжувати навчання і замельдувалися на курси, але ніколи не з'явилися на лекції, бо, раніш ніж вони почали навчання, їх заангажували до праці. Секретарка-початківець нині заробляє в США 50 до 75 доларів у тиждень, а кваліфікована — не менш 100 доларів.

Але одних грошей більше не вистачає. Фірми заохочують дівчат різними приладами: гратифікаціями, доплатами, елегантним умеблюванням бюро, оплаченими відпустками, збільшеною кількістю свят, безплатним забезпеченням життя, покриттям витрат на випадок хвороби й безмежними можливостями підвищення. Деякі бюро навіть пропонують цим рідкісним дівчатам модерну кухню, де вони можуть приготувати свій ланч, а також чай і каву під час перерв.

Цю нестачу секретарок, за дослідженням американського міністерства праці не можна відносити лише на рахунок одружень чи піклування за дітьми. Дівчат віком 20-24 роки в теперішній час взагалі не так багато в США — наслідок зменшення народжень під час кризи тридцятих років. Проте, саме найбільш шукають секретарок у розквіті двадцяти років, не зважаючи на те, що і після 35 років не бракує сил для праці.

Але одруження, звичайно, також одна із причин нестачі секретарок. Як розповідає керівниця вашінгтонської школи секретарок, 25% дівчат, що склали минулого року іспити, вже одружились, а інші та-

кож, очевидно, не збираються довго чекати на свою чергу.

Наступні причини нестачі секретарок такі: мало дівчат обирають нині професію секретарки, як життєве завдання, більшість, як шлях до одруження.

Все більше й більше батьки посиляють своїх дочок до коледжів і наприкінці вони обирають якусь іншу професію, або одружуються.

Більшість дівчат, вважають експерти, працюють за професію не більше 3-х років, «доки вона одружиться». За цей час вони піднімаються пересічно до 300 доларів місячної платні, в той час як інші, що працюють далі, незабаром піднімаються до 6000 і 10000 доларів на рік. Проте, керівник дівчачої школи у Чикаго вважає: «дівчата йдуть до бюро не за ради того, щоб знайти собі чоловіка і одружитися, скоріше вони прагнуть знайти добрих товаришів, байдуже, чи це чоловіки чи це жінки і вони з більшою охотою працюють для мужчин, ніж для жінок». Що вимагає шеф, вважає він, так це не в першу чергу інтересну дівчинку, лише індивідуальність.

«Франтовитій дівчині не так вже легко у бюрі і тримається вона там не довго», розповідає інший експерт, і він подає дівчатам таку пораду: одягайся порядно, не надто багато мейк-ап і не занадто короткі спіднички, висловлюйся точно і намагайся передусім добре поводитися з своїми товаришками праці

Секретарки часто бувають більш перебірливі ніж їхні шефи, і вони можуть собі це дозволити. Так, наприклад, одна абсолювентка торгової школи відмовилась працювати, бо вона знайшла, що в бюрі не є досить пристойно і вона не бажає втрачати свій рівень.

Лише, коли підростуть нові річнички і здобудуть освіту, тоді можна сподіватися полегшення ситуації. І одне сьогодні стоїть твердо: добра секретарка заслуговує порядного шефа.

ЗА «НЬЮСВІК»

У Голлівуді

Спенсер Тресі заангажований до фільму за романом Гемінгвея «Стара людина і море», який одержав 1953 року премію Пулітцера і фільмові права якого придбало фільмове товариство „2-nd Century Fox“. Спенсер Тресі гратиме роллю старої людини. Накручування фільму незабаром розпочнеться.

ДІТИ-НЕВІЛЬНИКИ

Цуцик коштує 50 доларів, дитина — 22

Десятилітня японська дівчинка, шойно привезена з села, може бути продана лясше набагато дешевше, ніж чистокровне цуценя на японському чорному ривку дітей-невільників.

Німецький вівчар-цуценя коштує 50 доларів. Двохмісячне сіамське котеня можна продати за 30 доларів, але за дівчинку із бідної селянської родини дадуть не більше як 22 долари; за свільного хлопця, здатного до праці, дадуть трохи більше.

Японцеві легше продати цуценя, ніж люльську істоту—але коли він має потрібні зв'язки, то дитячий маклер з чорного дитячого ринку допоможе йому: дівчину для хатньої обслуги, гарвішу для чайних домів, що по суті є домами розпусти, або юнака для копалень чи заводу можна завжди збути.

Японське міністерство праці робить все, що можливо, щоб розв'язати проблему невірльництва. Але справа посувається поволі. 7 років „демократизації“ під окупацією американців не набагато змінили соціальні звичаї серед бідних сільських родин. Батьки все ще розглядають дітей як особисту власність, а діти часто вважають своїм обов'язком продавати себе, коли родина погрібує грошей.

Неофіційна статистика визнає, що у 1952 році поліція заарештувала або переслухала 57.000 осіб чоловіків і жівок, запідозрених у продажі або купівлі людських істот. Міністерство праці звітує, що 120 дитячих маклерів були обвинувачені, 43 остаточно засуджено на термін від 2 місяців до 3 років в'язниці, а 55 були покарані на гроші, найвища сума—25 доларів.

В Японії покупець одержує послуги дитини у покриття „позички“ батькам. Щороку продають дітей віком до 10 років, контракти підписується, звичайно, на 11 років.

Коли позичку віддають, дитина може повернутись додому. Але коли дівчина стане повією, звичайна доля усіх проданих, вона, як правило, винна більше ніж на початку, коли брали позичку на неї. Так вона, пов'язана боргами, залишається далі у домі розпусти.

Більшість дітей невірльників походять

із найбідніших селянських районів або робітничих дільниць міста. Але дрібний службовець на заводі, що одержує 42 долари на місяць, непогана платня в Японії, теж продає власникові текстильної фабрики одне із своїх шостя дітей. Одна 17-літня довка рибалки продала себе до дому розпусти тому, що родина пропадала з голоду, батько заробляв 10 доларів на місяць. Шахтар теж не може прогудувати свою родину за 18 доларів платні, то ж він продав довку за 50 доларів.

Дуже багато дівчат, що потрапляють на невірльничий ринок, самі залишають дім і йдуть до великих міст шукати праці. Деякі з них знаходять там легальну працю, але більшість попадає у стандартну западню: дівчині пропонують декілька доларів, щоб послати додому батькам. Це зобов'язує її перед „добродієм“. Майже завжди вона мусить позичати щораз більше грошей, і, накінець, стає повією, щоб силатити борги.

Японія має закони, які контролюють проституцію, цей великий бізнес цієї країни. Там можуть арештувати вульничих дівчат. Кожен хто силує жінку до проституції, робить злочин супроти закону. Але дуже важко переслідувати маклерів, які запродають дівчат, тому що більшість дівчат, позичаючи перші гроші, погоджуються законтрактуватись добровільно. Навіть, коли маклера ловлять на горячому, закон багато не вліє. Один такий „діло“ у Кагошімі був обвинувачений у продажі 68 дівчат. З цієї трансакції він одержав чистого прибутку щось 300 доларів; він легко міг силатити свою кару 30 доларів.

Нещодавно поліція заарештувала чоловіка і жінку. Обвинувачувано їх у продажі 73 дівчат. Під час перевірки їхніх ділових книг виявилось, що вони одержували з кожної дівчини 18 доларів комісійної винагороди і кожна дівчина одержала позичку у середньому 40 доларів. Ця пара за 30 місяців дістала 1200 доларів чистого прибутку.

Хлопців продають менше ніж дівчат. 1952 року було продано у невірльництво дівчат у 8 разів більше ніж хлопців, як це доводять дослідження японського міністерства праці. Міністерство

виявило, що минулого року були продані 162 хлопців, здебільшого 15, 16, 17-річних. Проте, міністерство признається, що це не є повний облік.

Більшість цих хлопців попадають до шахт або на човни, що ловлять крабів. Японський закон дозволяє хлопцям від 16 до 18 років працювати у шахтах, але на роботах, які не є небезпечні та за умовою, що вони можуть відвідувати школу. Великі шахти дотримуються цих правил, але малі шахти набирають десятилітніх підлітків, сплачуючи їм набагато меншу зарплатню. Хлопці часто працюють 2 і 5 років, відроблюючи позичку видану їхнім батькам.

Міністерство праці заявляє, що більше ніж половина проданих батьками дівчат, стають негайно повіями. Інші працюють на текстильних фабриках, у крамницях, на фармах або в приватних домах. Дівчата на заводі заробляють від 2,5 до 5 доларів місячно. Більшість з них посилають свій зарібок батькам. Одна дівчина, що працювала по 11 годин денно, заробила лише 75 центів на місяць. За деякими контрактами власник не платить жодної платні, а дає лише харчі та одяг протягом цілого часу невірльництва.

Батьки, які продають дівчину на проституцію, звичайно, одержують від 25 до 100 доларів. Дівчата повинні одержати від 30 до 50% свого зарібку, але в більшості випадків, як свідчить міністерство праці, вони на кінці свого терміну більше заборговані, ніж це було на початку, коли вони були примушені позичити гроші, щоб кушати одяг, прохарчуватись. Деякі дівчата намагаються зламати контракт і втекти додому, але це рідко вдається. Одна 17-річна дівчина була продана своїми батьками за 30 доларів на прислугу до ресторану. Коли після двох місяців її змушували стати повією, вона втекла до батьків. Після довгих переговорів, дівчина повернулась назад до дому розпусти. Її контракт збільшився з одного року до двох через те, що вона спричинила додаткові витрати.

Невірльництво це зовсім не нова проблема в Японії. 20 років тому дорослі продавали самі себе, коли їм було важко. Під час індустріальної революції маклери купували селянських дівчат до текстильних фабрик, а тепер, не зважаючи на інтенсивне намагання припинити цю торгівлю, дитяче невірльництво у багатьох районах Японії сиріймається ще як нормальна річ.

— ж —

Революція в авіації

Хоч дійсні факти про рівень досягнень сучасної авіації належать до військових таємниць, вже тепер можна сказати, що ми стоїмо перед новою революцією в авіації. Світ матиме незабаром ракети спроможні до точного літання і здатні приземлюватися неруйнуючись. Вони досягатимуть кожний пункт земної кулі не за години, а за хвилини.

Нещодавно літак Дуглас „Скайрокет“, керований людиною, дав новий рекорд: його швидкість в два рази більша за швидкість звуку й сягає близько 2500 км на годину. А далі, вже тепер відомо, що є ракети, які в два рази перевищують швидкість цього літака й що границі майбутньої швидкості в повітрі майже безмежні.

Атомовий двигун, що тепер служить для урухомлення підводних човнів, зможе бути пристосований для літака. Такий літак буде спроможний за 24 години облетіти земну кулю і мати ще запас енергії на місяці літання.

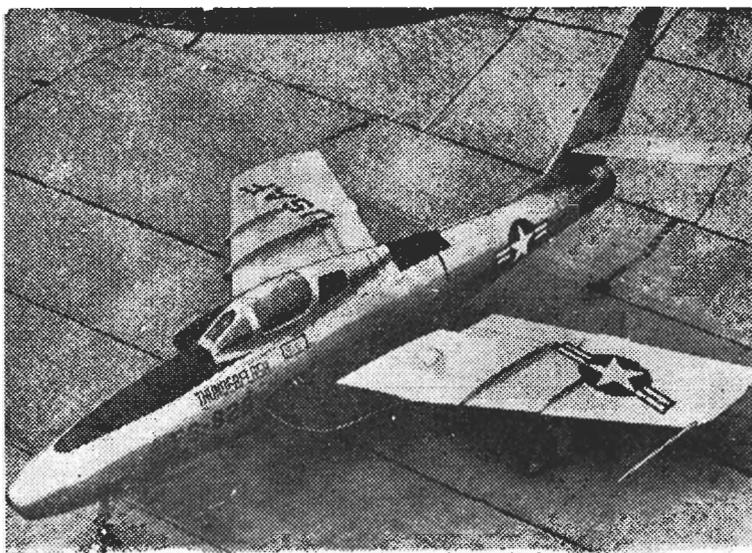
Принцип турбінового руху дав певність розвитку одноособовому гелікоптерові. Він скоро буде привозити людей в бюро й крамниці та віднози-

ти їх додому з невеликим гамором, ніж це робить авто. Інші типи літаків зможуть не тільки сідати на воді, але й зберігатися там, як, наприклад, авта в гаражах. Думки винахідників скеровані на можливість заступлення гвинтів і шрубів спеціальним клеєм і, таким чином, максимального позбавлення ваги. Це уможливило б літакам підійматися на необмежену височінь та розвивати неймовірну швидкість. Ці літаки урухомлюватимуться за допомогою машин, що будуть споживати електричну енергію.

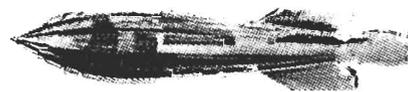
Така йонічна машина не буде марно витрачати енергію і в 5 000 разів буде ефективнішою від ракети. Це дасть змогу будувати літаки, які зможуть літати на місяць. Один такий літак буде коштувати 4 мільярди доларів, тоб то, близько коштів пер-

шої атомової бомби. Для випродукування такого літака потрібний особливий метал: легкий, міцний і стійкий проти всіх природних перешкод. Цей матеріал називається імпервій.

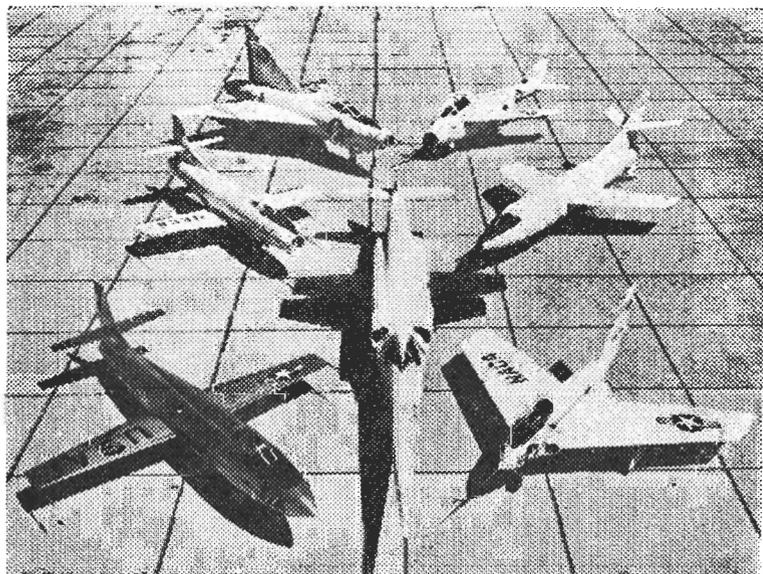
Майбутні літаки зможуть літати без людей, керуватися з землі й виконуватимуть усі завдання потрібні людині, незалежно від кліматичних умов, зокрема в Арктиці й в Антарктиді. Вони матимуть вагу близьку до нуля, навальну силу і швидкість, що може дорівнювати швидкості світла.

Найновіша модель американського розвідочного літака RF-84F. Супроводжуючи бомбардувальників В-36, цей модерний розвідувач має радіус бойових дій понад 7000 кілометрів

Зразки модерної американської повітряної зброї

Сім найновіших бойових літаків повітряної фльоти США. Посередині з довгим стрільчастим носом літак Дуглас Х-3, перший ліворуч Bell X 1А швидкість якого 2500 кілометрів на год.

Не турбуйся, мамо...

Мій син святкував сімнадцяту річницю народження. Я сказала йому, що він, очевидно, тепер скоро почне курити. «Обіцяй мені прошу, що ти мені сам скажеш», просила я його. «Я хотіла б про це уперше почути не від сусідів».

«Не турбуйся мамо», відповів він. «Я вже кинув курити рік тому».

Дружні попередження

Один мешканець готелю помітив, що кількість віскі у пляшці постійно зменшувалася, і він відзначив рівень віскі тоненькою рисою на стикетці. Коли наступного вечора він дуже пізно повернувся до готелю, на столі у його кімнаті лежала записка покоївки: «Не робіть, будь ласка, ризик на пляшці. Це було б дуже шкода, щоб у таку добру віскі я змушена була доливати воду».

Таємниці СОВЕТСЬКОЇ атомової бомби

«Сполучені Штати виготовили нову бомбу, яка залишає в тіні все, що досі винайдене в цій галузі. Цією бомбою ми одразу покладемо край війні на Пацифіку й тому, я вирішив застосувати цю жахливу зброю, якщо Японія не схоче капітулювати», — так, тоном ділової інформачії, але з певною нотою урочистості говорив президент Трумен до свого «союзника» Й. Сталіна в Потсдамі, ввечері 24 червня 1945 року. Уже цілий тиждень оберігав Трумен цю новину, як найбільшу таємницю і тепер, після закінчення офіційних нарад, він вважав, що надійшов відповідний момент поділитися з Сталіним цією таємницею.

ПРЕЗИДЕНТ ЗДИВОВАНИЙ

Яке ж було здивування президента — розказує у своїх споминах Джеймс Ф. Бірнес — коли в хитрих очах старого Джо не відбилось жодного здивування. Навпаки, він легко усміхаючись заявив, — його це дуже тішить почути про таку бомбу й він сподівається, що американці не забаряться застосувати цю зброю. Американці, які очікували, що ця звістка розірветься бомбою над головою червеного диктатора, вирішили, що Сталін не зрозумів повного значення цієї інформації.

Бож вони й не уявляли, що Сталін вже кілька днів тому знав про експлозію, яка відбулася на суворо замкненій території аеродрому в Лос-Аламос у Ново-Мехіканській пустелі. Як лише сталася ця перша у світовій історії атомової експлозія, американське воєнне міністерство негайно, через старанно захищений кабель, повідомило про це Труменові до Потсдаму. Але росіяне ще раніше включили цей кабель до своєї контрольної станції і негайно російська контролёрка розшифрувала цю телеграму. Ще тієї самої ночі було повідомлено про Берію, а через півгодини зміст телеграми лежав перед Сталіном.

Але й сама експлозія не дуже здивувала росіян, бо центральна російської розвідки в США віддавна знала, що американські атомові строми доходять до вивершення. Росіяни також знайшли у Берлін-Далемі й в Ляйпцігу електролітичні устатку-

вання, де німецькі атомові дослідники працювали над атомовою бомбою. Ці устаткування негайно були перенесені під Москву й за наказом самого Сталіна туди також стягнуто було німецьких атомових фахівців.

УКРАЇНЕЦЬ - ЕМІГРАНТ КАПИЦЯ — ШЕФ АТОМОВИХ ДОСЛІДІВ

Уже в серпні 1945 року, три тижні після скінчення першої атомової бомби на Гірошімі в центрі Москви, де був зосереджений штаб атомово-фізичних інститутів, відбулося засідання. Головував маршал Берія, поруч з ним сидів шеф атомових науковців та інженерів, доктор Петро Капиця, людина українського походження, яка повинна була довести до кінця російські атомові дослідження.

В той час п'ятидесятилітній доктор був добре відомий вчений на Заході. Сын генерал-лейтенанта царської армії Леоніда Капиці, Петро Капиця 1918 року, одразу після вибуху революції, на радість своєї родини, втік до Англії і там, завдяки своїм надзвичайним здібностям, швидко здобув доступ до керівних дослідницьких інститутів. Петро Капиця був перший чужинець, якого обрали членом королівського науково-дослідного товариства за більше ніж 200-літнє існування цієї високої інституції. Довгий час він працював першим помічником атомового дослідника лорда Розенфорда в його славетній лабораторії у Кембріджі. Пізніше він переїхав до США, де за свої видатні роботи одержав Франклінову медаль університету в Філадельфії.

РОСІЯНКА СПРОВАДЖУЄ ВЧЕНОГО «НА РОДИНУ»

Представники Советського Союзу довгими роками без успіху уговорювали славетного вченого повернутися на «родину», і лише його друга дружина, росіянка, досягла свого. Вона змовила доктора Капицю прийняти запрошення на міжнародний конгрес у Москві. Петро Капиця з дружиною поїхав до советської столиці. Після конгресу, як і слід було чекати, росіяни відмовились дати йому поворотну візу. Даремно Капиця впродовж 8 місяців протестував проти цього насильства: він змушений був

залишитися. На спеціальний наказ Сталіна йому устаткували модерну лабораторію і він став керівником комісії по вивченню атомової енергії. Уже з 1939 року шпигунська сітка передавала різкі формули та матеріали, зібрані закордоном, і Капиця застосував їх у своїй роботі.

Ще 1944 року атомовий шпигун Фукс передав своїм советським замовцям перші матеріали про водневу бомбу, що в той час находилась ще в стадії теорії. На початку 1945 року Капиця вже робив досліди з перетворенням водню у твердий метал, а цей знов — у водневий газ. Проте він не закінчив своїх дослідів й лише італіано-американський атомовий фахівець доктор Понтекорво приніс з США нові підстави для дальших успіхів російської атомової техніки.

ДОКТОР ПОНТЕКОРВО ВИРИНАЄ В МОСКВІ

Бруно Понтекорво, син жидівського текстильного торговця, народився в Пізі. Його молодший брат був активістом у комуністичній партії Італії. Старша сестра була одружена з комуністом. Бруно Понтекорво студіював у паризькому радіоному інституті під керівництвом відомого комуніста Фредрика Жоліо-Кюрі.

Підтриманий Кюрі, Понтекорво став відомий у Парижі й, зрештою, одержав керівне становище при лабораторії хемічних дослідів атомового ядра. Тут він познайомився із шведською студенткою Оленою Нордблом, з якою перед зайняттям німцями Парижу втік до США. В Монреалі його прийняли до англо-канадської дослідчої групи, на чолі якої стояв славетний професор Фермі. Вісім років працював Понтекорво разом із керівними американськими та англійськими атомовими дослідниками. Він був при будівництві перших батарей важкої води на Чалк Рівер і спеціалізувався над дослідями нейтронів та водневої матерії. З початком вересня 1950 року він виїхав на відпустку до Італії і там раптом зник. Його шлях вів через Фінляндію до Советського Союзу.

Так, комуністичні шпигуни, російська патріотка, дружина професора Капиці, та міжнародні комуні-

сти, як Фукс, Мей, Понтекорво та інші, пачкуючи західні атомові знання і людей до Москви, створили підстави атомової зброї совєтів.

П'ЯТЬ МІЛЬЙОНІВ ЗАСЛАНЦІВ ШУКАЮТЬ УРАНУ

Перший атомовий дослідний центр розбудували совєти недалеко від Москви, де працювали лише совєтські дослідники. 1947 року був утворений заборонений район між Сухумі та Ссчі над Чорним морем, що був призначений для дослідних робіт і житла науковців та інженерів, привезених із Середньої Європи. Інша група менше видатних вчених була розміщена в Дарніці, біля Києва. Західні дослідники не одержували, так як це мали їхні совєтські колеги, жадних матеріалів, які більшовицька розвідка добувала від англійських і американських вчених, вони в основному користувалися лише власними дослідженнями.

Але для атомових дослідів і для бомби потрібний уран. З якими великими труднощами зустрічається Совєтський Союз, добуваючи уран на власній території, видно з того велетенського вкладу матеріалів та мас людей, які застосовують вони під час розшуків цього цінного матеріалу у Східному Сибіру.

До 1946 року там видобували в основному золото й платину. 1946 року з Москви надійшов наказ, особливо для району Магадану, перевадити розшуки урану.

У цих околицях літо триває три місяці, а дев'ять довгих місяців падає сувора зима з морозами 40 і 50 ступенів нижче нуля. Вважають, що сьогодні живе там близько 5 мільйонів людей, усі вони засланці. Ці люди мешкають у примітивних дерев'яних поселеннях та у вузьких житлових норах.

Видобувають вони тут важкі метали, як арсен, олово й золото та платину. Найбільша глибина у цих металевих шахтах раніше вносила не більше як 150 метрів, бо ламати твердий гранітний камінь не виплачувалося.

Восени 1946 року з Москви прийшов наказ копати так глибоко, аж можна буде добувати уран, який там сподівались знайти. Невтомна праця продовжувалась до 1951 року й лише на глибині 300 метрів трапилися уранові поклади. Проте, виявилось, що ця руда є набагато менше видатною, ніж уранові руди в горах біля місцевості Ау або в Іоакімсталю на Чехо-Словаччині. З 300 тонн заліза, яке влітку 1951 року вивезено до Владивостоку, видобуто ледве 5 тонн урану. Рівночасно повстало питання, де доставати величезну кількість електричного струму, щоб можна було переробляти уранову руду на місці видобутку. Також важко вдавало-

ся добувати уранову руду в інших місцевостях, як наприклад, на побережжі Північного Льодового океану або на островах Шпіцбергену.

Проте виявилось, що навіть при найвидатнішій урановій руді із 50 кілограмів видобували лише 300 грам урану 235.

Для побудови однієї плутонієвої бомби такого розміру, яка була скинута на Нагасакі, потрібно американського урану 66 тонн, а урану совєтського 1000 тонн.

Совєти переважать далі розшуки за урановою рудою на всіх своїх просторах, але ж до цього часу вони дають мало користі їй, в основному, користуються урановою рудою із Середньої Німеччини, яка має 5% видатності. Через це виготовлення водневої бомби, яка вимагає набагато більше урану ніж атомові бомба, для совєтів пов'язане з непоборними труднощами.

НЕВДАЛА ЕКСПЛІЗИЯ

Перший вибух атомової бомби в Совєтському Союзі стався у місцевості Большая Утка. Проте, ця спроба була невдалою через непередбачений передчасний спалах, бо вже при монтажі підпалювач не був достатньо забезпечений. Експлозія коштувала понад тисячу вбитими; між ними було багато видатних вчених та керівні військовики.

Ще гірша катастрофа сталася 1952 року біля Тана-Тува. В одній бетоновій печі, що була заввишки бутинку, і яка була наповнена розтопленою масою урану, графітні двері виявилися не достатньо сильними. Потрібно було кілька днів, щоб це устаткування відремонтувати; сотні робітників, що працювали на цьому ремонті, загинули. Після цієї катастрофи цілий район Тана-Тува

Ол. ГАЙ ГОЛОВКО

МАРШ

Чавунні дні гучніш на сполох б'ють,
Щодалі йдем, — коротшає нам путь;
У сьайві дня чи в темряві вночі,
Немов огні, виблискують мечі.

Відпочивать? О, ні! Вперед, вперед!
Нехай орлам вполібниться наш лет,
Бо Юрієм не вбите хижє зло
На сто деяволів тепер зросло.

Мов грому гул, ми чуєм світу зов:
Спинити сум і зойк, і крик, і кров,
Спинаймо всі: і він, і я, і ти
У пеклі чорному, що раєм звать чорти

Як голова впаде комусь із плеч,
То хай живе його крицевий меч,
Як грізний дух чавунної доби,
Де все здригалося від боротьби.

Канада 1954

Тасмниці совєтської атомової бомби

вважається понині настільки радіоактивним, що жодна людина не може там жити

Влітку 1952 року розбудовано нові атомові устаткування над Байкальським озером. За плянами совєтських дослідників ці устаткування повинні були перевершити найбільші американські атомові споруди й, передусім, служити для створення водневої бомби.

Електростанції, побудовані на водних турбінах, постачають стільки енергії, що нею легко можна задовольнити усі потреби цього атомового велетня. На околицях атомового міста створено суворо заборонені зони, тут поселено десятки тисяч арештованих у дерев'яних бараках. Усі атомові устаткування розбудовані у спеціальних підземних сховищах.

Проте, погляди російських та чужинських вчених, які перебувають у Совєтському Союзі, сильно розходяться. Зокрема вчений Понтекорво оцінює дуже песимістично ці устаткування, але ж він не вирішує питання атомового дослідження, а два російські фахівці; проф. Кедров, що прийшов на місце арештованого Капиці, та проф. Васильєв — російський фахівець водневої бомби. Незабаром після смерті Сталіна, коли Берія став найсильнішим в галузі атомового дослідження і які він хотів використати для розбудови своєї влади, почали прибувати із Англії та Америки відомості російської розвідки, керовані генерал-майором Коржіковим, про роботи над кобальтовою бомбою. Ці нові відомості спричинилися до цілковитої зміни праці атомових устаткувань. Берія настояв на прискоренні виготовлення водневої бомби.

ВОДНЕВА БОМБА КОМУНІСТІВ

12 серпня 1952 року під особистим керівництвом прибулого з Москви генерала Шова відбулася в Каргаських степах перша спроба експлозії водневої бомби. Очевидець розповідає так: «блискавка ясніша від сонця засвітила через вікна із олив'яного скла, вбудовані в наш бункер; секундою пізніше налетіла хвиля повітря така, що навіть у бункері ми відчули удари паче канчуком. По кількох дальших секундах налетіла хвиля землі, цілий бункер затрясся в своїх основах.»

«Експеримент в'явся», сказав генерал Шов, але він помилився. Аналіз повітря експлозійної хвилі та інші ознаки показали, що плутонієва бомба, яка правила за запалювач, добре
Закінчення на стр. 49

Великодні урочистості нашої старовини

Продовження зі сторінки 5

чисто-бурсацькими жартами, виблискували юнацьким гумором і веселощами, в них часто згадувалось про сучасність, про безталанне життя питомців колегій, описане проте гумористично. Писалися ці вірші здебільшого не архаїчною книжною мовою, якою велися виклади, а живою народньою, з яскравим фолкльорним забарвленням.

Серед цих віршів дуже багато є присвячених Великодній тематиці. В одному з них, що його склав питомець колегії, ім'я якого не збереглося, подано в яскравих образах страшний переляк у пеклі, коли там довідалися про те, що Христос Воскрес:

Куца сатана почула,
Що і смерть уже заснула
І Адам сміявся став.
Куций диявол догадався,
Що Воскрес уже Христос,
Та й потупив в землю нос.
Вибіг на пекельну браму,
Аж Христос іде к Адаму.
Брама пала перед ним,
Мур розсипався як дим,
Смерть лежала у куточку,
Рвала на собі сорочку,
Надулася і сопла
І на Бога шось товкла.
Куций опутивсь із ляку,
Круто стало небораку!
Зараз пекло погасив.
А Христос його спросив:
„Де старенька баба Єва,
Що в раю вкусила з древа?“
Куций кочергу узяв
І у печі помішав.
Єва вилізла із печі,
А за нею і Адам...

До тих-же часів відноситься й зародження на Україні шкільної релігійної драми. Великодня драма повстала на матеріалі текстів Євангелія про Воскресіння Христове. В основу її ліг євангельський текст про розмову янгола з жінками—мироносицями, які прийшли до гробу Спасителя.

Характеристично, що першими драматичними творами, написаними на українському ґрунті, були віршовані діалоги саме Великодньої тематики.

Одним з найстарших, відомих нам таких творів і разом з тим найвизначнішою з усіх драм, присвячених Великодній тематиці, було „Слово о збуренню пекла“. Воно було складено не пізніше XVI ст. Зміст драми побудований на матеріалі апокрифічної Никодимової Євангелії, а сама драма своєю мовою та стилевими особливостями дуже нагадує українські народні думи.

Дія цього твору відбувається в пеклі, яке виглядає неначе подвір'я середньовічного лицарського замка, що збирається відбити

наступ супротивників. Усі діючі персонажі являють собою цікавий вияв трагедії та бурлеску, що згодом так буйно розвинулася в творчості Опанаса Лобисевича, Івана Котляревського, Петра Гулака-Артемовського та цілої плеяди поетів українського ренесансу. Володар пекла Ад виглядає, як старий лагідний панок. Він дбає за власний спокій і не хоче змагатися з Христом та тремтить навіть від думки, що Христос може прийти до пекла. Впротивагу Адові, головний комендант пекла, староста пекельної залози, Люцифер, метушливий і завзятий, бажає не лише боротися з Христом, а й захопити Його душу до пекла й вихвалюється перед Адом, що спокусивши Адама, й завдяки цьому здобувши перемогу над людським родом, він призвів до того, що пекло весь час поповнюється все новими померлими на землі, між якими є й Іван Христитель, отже напевно буде й Христос.

У діалозі з ним Ад радить не виступати проти Христа, нагадує, що Христос нещодавно забрав з їх царства Лазаря, але самовпевнений Люцифер його не слухає й надсилав пекельних воєвод Трубая і Венеру, а також інших послапців, стежити на землі, що відбувається з Христом і про все його інформувати. Поступово один за одним посланці повертаються і оповідають про схоплення Христа в Гетсиманському саді, про суд над Ним, про розп'яття і смерть Спасителя. Люцифер тріюмфує перемогу, але Ад застерігає його: „моя рада така і голова старая: душі Христової не беріте, ані єї стережіте, щоб для єдиного не утратити многого“.

Тим часом відпоручники приносять усе страшніші для пекла вістки: Христос Воскрес, Його охороняє небесна сила янголів. Нарешті наспіває остання вістка про наближення Христа до пекла з метою визволити душі всіх грішників. Це повідомлення викликає в пеклі велику паніку. Люцифер пробує задержати рівновагу духа, хоче боронити пекло, закликає пекельне воєцтво триматись міцно. Переляканий Ад радить міцніше заперти пекельну браму. Тривога зростає. Вбігає дозорець з криком, що Христос на чолі великої сили янголів наближається до пекла. Загальне замішання. Люцифер благає своє військо чинити опір. Раптом падає пекельна брама. В оточені янгольських хорів з'являється Христос, осяяний небесними проміннями, що розганяють пекельний морок. Христос кропить навкруги святою водою. Пекельні сили розсіюються. На смерть переляканий Люцифер благає:

Прошу Тя, Христе, в доброй обичай,
Дай ми покой й больше ми не докучай...

Христос визволяє душі всіх праведників. У зруйнованому й опустілому пеклі, крім переляканих, блідих Ада й Люцифера, лишається ще Соломон. Він хвалиться, що Христос прийде за ним спеціально. Але Лю-

цифер зі служниками випровають його з пекла.

Сповнена динаміки, руху, напружених епізодів, як при очікуванні Христа в пеклі, насичена багатством фолкльорного матеріалу, живого мовою, особливо в діалогах Ада й Люцифера та в сцені з Соломоном драма ця була на часи свого створення визначним літературним явищем.

Знаменно й те, що рукопис драми був знайдений на Калузщині, а Великодній вірш, що є скороченням її, був записаний на Харківщині. Отже в народній творчості зміст цей панував на цілому українському етнографічному терені від західних до східних околиць України.

Це одна визначна драма Великодньої тематики тих часів — діалог, складений з 5-х дій. Він відображає переживання Богоматері під час хресних страждань Христа. Силою передачі горя і мук жіночого серця цей твір на ті часи був видатним явищем.

Місцем трьох перших дій є Гетсиманський сад, де вночі під час „молення о часі“, янгол з тяжким сумом, виконуючи наказ Бо-

Великодні урочистості нашої старовини

га, приносить призначену для Ісуса чашу страждань. Янгола зустрічає Богоматір і хоче Сама випити замість Сина ту чашу мук. Та Божий посланець цюдає чашу її Синові. Богородиця просить Ісуса дати їй цю чашу, але Він рішений сам умерти й тим відкупити гріхи людства.

Численні вірші та драми з Великодньої тематики є почасти писані анонімно живою народною мовою. Цінність їх полягає в широкому розкритті духа українського народу, в фолкльорних перлинах, в народніх дотепях, в осучасненні теми. Вони віщували наближення Українського Ренесансу та його апостолів Івана Котляревського й Маркіяна Шашкевича, що своєю творчістю започаткували нову еру в нашій літературі, закріпили панування народньої мови в українському письменстві й спрямували його розвиток на новий, дальший, вищий щабель.

Проф. Ю. Григорійв. (Німеччина)

— Може заграсмо? — натякнув він і засяв надією.

Новенька колода карт запрошукче лопотіла тутими кутами в його руках. Коли він витягав карти, на траву впала поштова листівка й я встиг прочитати на ній жіноче благання в українській мові: «Мій дорогий Левку! Я не трачу надії на твоє повернення і кожний стуки у двері змушує мене тремтіти від хвилювання. Припадаю до шиби вікна, чекаю, а тебе нема... Вернися, любий, і принеси мені минуле ксхання. Твоя віддана дружина Люба.» Він підійняв листівку й пошматував її на дрібненькі кусники.

— Ти краще відпиши їй... — приятельським тоном порадив я.

— Значить, не граємо? — пересвідчився він, зовсім не звертаючи уваги на мої слова, й заховав карти в кишеню.

— Відпиши їй, Лев... — знову озвався я.

Я ніяк не міг позбутися образу молодої українки, до безтями закоханої в нього, сумуючої, з дня на день чекаючи його повороту.

— Ще не час їй відписувати! — раптом вигукнув він. — Одного дня я повернусь до неї з тисячами фунтів! Я винагороджу її щастям! Я зодягну її в останній крик моди! Я куплю їй авто; і вивезу її геть з тих димів цигаретної фабрики... Вона не мусітиме більше працювати...

Він говорив це так переконливо, немов би вже тепер посідав 50 000 і лаштувався до виїзду до неї. По-

волі його патос спав і мовчанка надовше перервала нашу розмову.

— Може перекусимо? — наполягав він. — Не відмовте мені в приємності заопікуватися вами, як гістьми...

В ресторані всі його знали. Офіціант відразу ж послухно зігнувся над нашим столом і, записавши замовлення, доставив страви з рекордовою швидкістю.

— Ти дуже в цьому місці популярний, — завважив мій приятель. — Чи наша компанія тебе не конфузить?

— Дурниця... — відретортував він. — Ви знаєте що? Я візьму вас сьогодні «на стадіон». Подивитесь на справжній меч дружин з першої ліги, — і рухами рук пояснив, що мовить про карти. — Якись завваги? Ручаюся, що це цілком безпечно. Можливо, ви возите з собою щастя, бо я так його потребую...

Ми ходили до моря, заходили до барів, знайомились з його знайомими. Якись такі фальшиві характеристики, що за шклянку віскі готові хвалити кого хочете й скільки хочете. Та він не помічав цієї фальші. Забагато її вже налилося в його вуха раніше. Коли ми лишалися втрьох, він відразу ж спав до звичайного рівня відносин і виглядав дуже доброзичливим хлопцем.

Манера його мови зраджувала порядну начитаність і взагалі він схилював мені за освіченого чоловіка. Кожного разу, як ми випадком зачіпали тему про «зле» й «добре», він підносив руку й казав:

— Стоп! Лише без моралі...

Деколи він розговорювався більше ніж сам того хотів і одного разу сказав:

— Можливо, у ваших очах я мерзотник... Можливо, я й справді мерзотник... Бо ж картяр... Але чому вас не вражає газдярство іншого виду? Скажім, закладання на конях, гра на футбольних пулах? Чому саме карти прийнято вважати легальним грабунком? Чи ви, наприклад, задумувалися над тим, що коли особа виграє на Літлвуді 75 000 за одного шилінга, то в цей спосіб вона легально грабує мільйони малих людей з їхніх останніх срібняків? А якщо я виграв в карти 500 фунтів і поліція зловить мене за газдярським столом, мені загрожують тюрма. Чому?

— Чому?

— Бо держава не має з моїх грошей ніякого хісна... Вона дозволяє лиш той вид грабунку, де й сама може встроїти свої руки в ласі речі під претекстом оподаткування. Знаходите якусь логіку?

— Можливо, ти маєш рацію, — згодився я. — Але суть не в самому гамблюванні. Суть в тому, що всяке гамблювання виховує непродуктивну одиницю, котра паразитує...

Закінчення на стор. 50

Перед судом римського імператора Калігули

Марцеллос (Річард Барто) відмовився зректися Христової віри і Калігула (Джей Робінсон) засуджує його на кару смерті. Наречена Марцеллоса Діана (Жан Сімон) вирішує бути нерозлучною з людиною, що вона обрала, і йде разом з ним на смерть. Фото з кінцевої сцени фільму «Шати».

ХРИСТОВІ ШАТИ

Місіс Мек Канн має ідею
Як повстав фільм „ШАТИ“

Один з найновіших американських фільмів, що здобув собі особливу славу та на який чекають у багатьох країнах з великим напруженням, називається „Шати“ (The Robe). Мова йде тут про одягу Христа за драматичною повістю Ллойда Дугласа. Історія виникнення цієї великої книжки й величезний успіх фільму—дійсно надзвичайні.

Це почалося одного холодного ранку 1940 року. Місіс Мек Канн сиділа у себе вдома в Кантоні, Огайо, біля каміну й читала, як це вона звичайно робила, біблію. Вона читала про розп'яття Христа. Місіс Мек Канн читала дуже уважно, але на одному місці вона затрималась. Що, думала вона, могло статися з одягею Христа, після того, як римські вояки зняли її під хрестом. Вона не могла заспокоїтися і ці думки довго турбували її. Нарешті, вона прийшла до висновку, що ця історія була б величезною ідеєю для окремої книги.

Місіс Мек Канн, на жаль, не була письменницею, вона була лише продавальницею у конфекційній крамниці. Напевно, вона не могла написати книжку. Проте, вона зверталася до

ріжних авторів, яких книжки вона читала, й, нарешті, трапила на Ллойда Дугласа. Дуглас саме в той час написав кілька книжок релігійного змісту, що мали великий успіх. Місіс Мек Канн звернулася лис-товно до цього письменника, з такими запитаннями: „Що зробив римський вояк із одягею Христа? Чи він її одягав? Чи відомо щонебудь про долю цього чоловіка?“. Вже за тиждень Дуглас писав: „Лише перший раз подав мені хтось таку видатну ідею. Я поспробую з цієї ідеї зробити роман, такий, щоб міг задовольнити Ваші сподівання...“

Так, за ідеєю місіс Мек Канн повстала книжка, яка з'явилася 1943 року під наголовком „Шати“ і яку прочитали мільйони людей. Її переклали на 18 мов. Місіс Мек Канн ніколи не втрачала зв'язку з автором роману. Під час двох років, коли Ллойд Дуглас працював над книжкою, він писав часто до неї і завжди посилав їй розділи своєї книжки для оцінки. Також обидві родини познайомилися пізніше; то ж не дивно, що Дуглас присвятив свій роман місіс Мек Канн у подяку за ідею, яку вона подарувала.

1942 року „20 Сенчері Фокс“ закупив право фільмування книжки й почалася важка праця над сценарієм. Це тривало коло 10 років. Дуглас не дожив до закінчення фільму, він умер 1951 року. Але місіс Мек Канн залишилась вірна своїй ідеї. Вона була постійним гостем у студії під час накручування фільму, розмовляла із акторами та режисерами і була їм доброю порадицею.

Мільйони людей бачили вже цей великий фільм із перших часів християнства і наступні мільйони ще його побачать. Тому що це перший фільм, накручений за трьох вимірною метою, цим він ще ін-тересніший. А. Д.

„ШАТИ“

«Шати» перший фільм, виготовлений за новим сінемаскоп методом, має за собою довгу і чудесну історію. Цей фільм створений за романом Ллойда Дугласа. Вже сама історія цього роману гідна подиву й не звичайна. Роман був опублікований 1943 року, але вже у серпні 1942 року довідався про цей твір відомий фільмовий продуцент Франц Росс, і вже тоді, ще до закінчення роману, він запропонував авторові 100 000 доларів за право фільмування. З того часу Франц Росс був у постійному зв'язку з Ллойдом Дугласом.

Коли з'явилася книга, Росс зрозу-

нів, наскільки правильна була його інтуїція.

Спочатку Росс шукав видатного сценариста, щоб доручити йому цю важливу працю. Він почав з одним сценаристом, включив у цю працю ще кількох письменників і сценаріїв був кілька разів перероблений. В той час Франку Росс пропонували мільйон доларів, щоб він лише відступив право фільмування цього видатного твору. Він відмовився, він був захоплений ідеєю цього фільму.

Але до фільмування довгий шлях. Потрібні були колосальні кошти й Росс запропонував одному великому фільмовому товариству участь у фільмуванні. Товариство, через надзвичайно високі кошти цього фільму, не наважилось увійти у спілку. Зрештою Росс вступив у спілку з „20th Century Fox“ і фільм був закінчений наприкінці 1953 року.

У той час роман «Шати» став одною з найбільш читаних книжок. Він витримав 60 видань й знайшов понад 20 мільйонів читачів серед народів, які говорять англійською мовою. Він був перекладений на 18 мов і своїм успіхом перевершив роман «Завіяні вітром».

Підготовка фільмування тривала 10 років, ці праці стали митом Голлівуду. Із 500 акторів, що за цей час виконували пробні ролі, деякі вже стали за старі.

Добір акторів був особливо важливий і, разом з тим, складний. Особливо великою проблемою було знайти виконавця головної ролі фільма. Англійський актор Річард Бартон виявився геніальним для

ролі Марцелюса — головна ролі фільму. Продюценти вважали, що роллю ватажка римських легіонерів, який роз'яв Христа, не можна було передавати в руки відомих зірок, що вже заздалегідь були для публіки звичайні. Бартон, в Англії виконавець ролів з п'єс Шекспіра, саме найбільш відповідав художнім вимогам на цю роллю і мав ту перевагу, що був стосунково не надто відомий.

Роллю чарівної Діяни грає Жан Сімонс — видатна англійська акторка. Третю важливу роллю наверненого до християнства грецького раба Діметріуса виконує Віктор Мейчер, відомий американський кіноактор. Понад 30 акторів були зафільмовані на пробах, доки режисюра обрала 23-річного обдарованого бродвейсь-

Жан Сімонс у ролі Діяни в фільмі «Шати». Непереможна любов пов'язує її до смерті з Марцелюсом, для якого Христові шати визначили його долю.

кого актора Джей Робінсона для ролі Калігули.

Цей фільм коштував величезну суму грошей. Кожна хвилинка накручування фільма коштувала рівно 37.600 доларів. Загальна сума витрат дійшла 5 мільйонів доларів. Лише один або два фільми, між ними «Завіяні вітром» мали такий величезний бюджет. Одні декорації Риму й палацу римських імператорів коштували 55.000 доларів і 6 днів фільмової праці серед цих декорацій ще до того обійшлись у «дрібничку» — 250.000 доларів.

На площі студії був утворений цілий зоологічний сад з левами, слонами, верблюдами, мавпами, віслюками й іншими звірами, що брали участь у сценах фільма.

І цей фільм, що історія його така чудесна й праця над створенням

Розлука на Капрі. Імператор Тіберій відчуваючи повстання нового світу, посилав Марцелюса (Річард Бартон) до Палестини.

Діяна (Жан Сімонс), вихованка імператора обіцяє чекати на поверот Марцелюса, з яким вона заручена.

його коштувала валичезної людської енергії стількох видатних людей, є справжнім шедевром модерного світового мистецтва. Кожна людина, що вважає себе сучасною, не може пройти байдуже повз це видатне явище культури нашої доби.

Наталія ВІЙ(Голлівуд, США)

Тасмниці советської атомової бомби

Закінчення зі сторінки 15

згоріла, але суміш тритіум-тітгеріум реагувала недостатньо. «Сірник був закороткий», сказав Понтекорво, який також був під час експлозії у бункері. 23 серпня відбулася друга спроба експлозії за допомогою ракетоподібної та сильнішої плутонієвої бомби. Ця спроба вдалася, так що можна вважати її за дату першої і, покищо, єдиної експлозії водневої бомби комуністів.

З досвідів цих експлозії можна установити, що російська воднева бомба має одну четверту або одну п'яту руйнуючої сили в порівнянні з старою американською водневою бомбою, яка вибухнула на Еніветок. Здатність російської атомової індустрії в продукуванні водневої бомби безперечно є багато ширшою ніж в Америці. Тепер, після березневого й квітневого вибухів потужних американських водневих бомб, советська бомба виглядає досить відсталою.

В цілому до цього часу на земній кулі відбулися 44 атомові експлозії; з них 39 в Америці, 2 в Англії і 3 в Советському Союзі. М. ХРИСТЮК

Віктор Мейчер, світової слави американський фільмовий актор, грає у фільмі «Шати» роллю грецького раба Діметріуса, що повернувся до християнства й прямує цим шляхом через муки й торттури.

КАРТИ

Закінчення

— Прошу без моралі, — обірвав він мою мову і показав рукою на ганок невеликого будинку. — Сюди...

На дверях нас зустрів огрядний мужчина з вонючою цигарою в устах і, пропустивши нашого знайомого до середини, перегородив перед нами двері дебілою рукою, мовляв, а ви куди?

— They are my friends... авторитетно заявив Лев і тяжка рука піднялася, як залізничний семафор.

Ми вступили до кімнати середньої величини, котра, здавалось, ось-ось мала злетіти в повітря від непомірної кількості цигаретного диму. Кілька окремих столів були освічені високовольтовими лампами і люди, переважно мужчины, сконцентрованими поглядами вдивлялися раз в свої карти, раз на стопи грошей, що на кожному столі спочивали купами білих п'ятифунтівок.

Лев присів за одним столом і попросив карту. Ми також присіли за окремим столиком і зайнялися пивом, що його замовив наш протеже. Підозрілі дівчата, що крутилися по кімнаті без діла, нагороджували нас невдоволеними поглядами, ніби хотіли сказати: «І пощо сюди впускають оцих старців?» Поза тим, товариство зовсім не цікавилося нашою присутністю, наче б ми були невидимими людьми.

Я не зводив погляду зі земляка. Раз перед ним лежала біла купа банкнотів, вдруге, сердитий, він відгортав до середини останні фунти. Тоді він злився, відкушував цигарету і спльовував тютюном на підлогу. Прикушував уста й запускав руку в своє багате волосся, немов би хотів рвати його, як миші. Деколи його лице прояснювалось і тоді жадоба виразно окреслювалась на ньому. В такі моменти він виглядав страшним. Здавалось, що він міг забити кожного, хто посмів би стати на його дорозі до пожмаканих банкнотів на середині стола.

Пару разів я піднісив йому відсвіжуючого напою і мовчки чекав, поки він спорожнить шклянку. Його очі, такі великі, голубі очі, тепер були обведені червонявими кільцями, а по білках снувалися червоні нитки, як применшені восьминоги. Проти ясного світла лампи його обличчя виглядало стомленим, як обличчя невинної людини на довгому допиті. На моїх очах він все більше загрузав у трясовину гадючої дійсності, але помігати йо-

му я не міг. Він був запевний себе. Він знав дуже добре, на чому він сидів. Зброя з мого психологічного арсеналу не могла пробити його, обліпленої брудом, душі і він легко боронився отим «Без моралі».

Я шкодував його. Я волів краще не бачити того напняття нервів, що його спровоковують карти. Нарешті він підвівся. Тепер він виглядав справжньою ганчіркою. І ні від кого слова співчуття. І ні від кого слова потіхи. Він порівнявся з нами і хриплим, зсушеним голосом сказав:

— Йдемо...

В невеликому коридорі йому на шию повисла п'яна дівчина, котра, здавалось, через сон белькотіла шаблонне речення:

— Are we still in love, darling?

Її приятелька потягла її за собою, скоро вияснюючи:

— Дурна, не на цього... Цей програвся до цента...

— А звідки я знала? — виправдувалася ця і кинула на нього чорним поглядом.

Ніч розставила нам на зустріч свої обійми свіжості і зняла з наших

обличчя втому. Гарна, тиха ніч. Лев стояв мовчки проти нас, деколи піднімаючи свій зір назустріч зіркам.

— В цьому ремеслі треба родитися під щасливим сузір'ям, — сказав він податливим голосом.

— Краще напиши їй, Лев, — перервав я розмову на незнану мені Любу. — Краще вернися до неї і ти знайдеш більше щастя на цигаретній фабриці...

Він знову підняв рідку і я не мав сумніву, що за цим впаде його коротке «Без моралі». Натомість, його рука впала до рівня рукостиску і я зловив її своєю долонею. Вона була холодна, як гілка зрубаной взимку сосни. Потиснувши руку мого приятеля, він сказав «Дякую за компанію» і відійшов геть. Його повільні кроки довго лунали в тиші ночі, аж поки не розтали в плескоті морського припливу.

— Напише, чи не напише? — з тривогою в голосі запитав мій приятель.

— Не знаю... — сказав я. — Але буду надіятись, що напише... Бо я завжди вірю в людину...

За Ля-Маншом загорялася зоря.

Нова книжка байок Ів. Манила (Іван Манило: „Байкар“, Нью-Йорк — Вінніпег, 1953, стор. 104)

Коли історики української літератури на еміграції писатимуть колись про «авторів із своїм обличчям», то до них напевно влічать Івана Манила, відомого широкій читацькій громадзі з коротких, влучних, часто сатиричних байок. Манило вправляється здавна в цьому жанрі поетичного слова й — треба це признати — має за собою вже поважні досягнення. Нова збірка — це завершення певного етапу в творчості автора, що почерез німецькі остівські табори, лагери ДіПі, фарми в Тексасі — опинився остаточно в Філадельфії й за власні гроші (сігнум темпоріс!) випустив у світ селекцію своїх найкращих байок.

Здається, що саме на полі байки — коли її розглядати у всевітньому масштабі — вже все сказано. Кожному відомі фабули про життя головних постатей байок — лиса, левка, ведмеда, зайця, й т. д. Здається, що мало можна додати до віками устійненого репертуару байки. Тимчасом Манил своїми байками показує, що навіть коли й ужити старі відомі статі звірів, то все таки можна влити в них новий зміст, себто їх актуалізувати. І власне актуалізація уначаснення відомих байкових постатей та мотивів — велика творча прикмета автора.

Для прикладу наведемо байку про «Лебедя, Щуку й Рака», відому з

творів Крилова. Автор переносить її над Дніпро, отже в Україну, актуалізує й націоналізує її зміст і у висліді дістаємо цілком нову версію її, пор.:

На придніпровому лачу
(На новий лад цю баєчку я втну)
Пірких зазнавши мук і сліз,

Впряглись у віз
Бідомі Лебідь, Щука й Рак...

І сталося звісно так:

Наш Лебідь вмить
До Києва аж рветься та летить,
А Щука нависла у волзьку воду.

А рак — ти ба який! —
(Мовляв, він також не дурний),
Плекаючи незгоду,

Аж рад,
Що тягне віз у Львів, назад...

* * *
Кого ж судити з них скажіть,
Бо віз і нині ще стоїть?

Багато інших актуальних байок у цій збірці. Найбільш маркантні: незрівняна й дуже актуальна «Партійна свиня», «Вітряк», «Віл та свиня», «Корова й вовк» і ін. В деяких автор зводить порахунки з своїми особистими противниками, часом заговором, часом переборщено. Найвартісніші байки, в яких порушено загальнолюдські, чи загально-українські питання. Вони, треба думати, залишаться тривалим вкладом в українській літературі.

Яр. РУДНИЦЬКИЙ
(Канада)

Літературний конкурс ЗУАДКомітету

З нагоди десятиріччя діяльності Злученого Українського Американо-Українського Комітету, Екзекутива ЗУАДКомітету, бажаючи сприяти до збагачення української літератури вартісними творами, що закріпили б у письменницькій формі сучасне українське літоліття, з яким пов'язані повстання і праця ЗУАДК, проголошує

К О Н К У Р С

на оригінальний сценічний твір (драму, комедію, сценічне видовище, музичні водевілі, чи інші літературні твори для театральної вистави).

Тема твору: проблематика української еміграції в найширшому розумінні, себто включно з подіями, що були причиною еміграції з рідного краю, вигнання на висланні й поселення у вільному світі.

Екзекутив ЗУАДКомітету підкреслює, що її бажанням не є пропаганда в користь ЗУАДК, лише літературно-мистецька ціль і тому вона не обмежує авторів якоюсь визначеною темою, чи напрямком, але хоче, щоб твір мав сюжет з тієї української сучасності, з якою пов'язана національна й загально людська трагедія еміграції. Було б одначе побажанням, щоб

автори вняли до уваги теж і допомогли акцію потребуючому братові.

Головним критерієм при оцінці творів, надісланих на цей конкурс, буде їх літературно-мистецька вартість і тому запрошено до

Ж Ю Р І К О Н К У Р С У

таких громадян: проф. Юрія Шереха, д-ра Луку Луцеза, проф. Гр. Подоляка, письменника Святослава Горличського й режисера Йосипа Гірняка.

Якщо в якомусь творі будуть музичні, чи співові частини, тоді для їх оцінки будуть запрошені додатково музичні критики.

Екзекутив ЗУАДКомітету призначає на цей конкурс такі

Т Р И Н А Г О Р О Д И:

Перша — 600 доларів; друга — 300 доларів; третя — 100 доларів.

Твори треба надіслати найпізніше до дня 15 жовтня 1954 року, у двох примірниках, писаних машинкою лиш на одній сторінці з відступами, на адресу ЗУАДК:

United Ukrainian American Relief Committee
866 North 7th Street,
Philadelphia 23, Penna, U.S.A.

Нагороджені твори стають власністю ЗУАДКомітету для еventуального використання для театральної вистави з якої дохід буде призначений на допомогу біті.

Відносно еventуального видання цих творів друком ЗУАДК порозуміється з авторами.

Твори треба надіслати анонімно, під прикриттям, невідомим загально авторським криптонімом, а в окремій, замкненій конверті, подати справжнє прізвище автора і його адресу.

Запрошується до участі в цьому конкурсі всіх українських письменників, щоб цей конкурс дав тривалі здобутки для нашої драматичної літератури.

Філадельфія 12. березня 1954 року.

ЕКЗЕКУТИВА ЗУАДКОМІТЕТУ:

Д-р Лука Мишуга (голова);
д-р Матвій Стахів, Олена Лотоцька і Михайло Дуткевич (члени);
Павлина Різник (секретар);
Михайло Дубас (касир);
д-р Володимир Галап (екзекутивний директор).

КНИЖКИ ВИДАВНИЦТВА ПУ-ГУ

Автор і назва	пр о д а ж н а ц і н а							Німеччина марок
	Англія фунт.	США і Канада дол.	Австралія фунт.	Бельгія б. фр. нл.	Франція ф. фр.	Австрія шлілг.	Німеччина марок	
1. С. Любомирський, «Між славою і смертю», роман про УПА, ілюстр., 8°, 183 ст.	0:03:0	0.60	0:04:0	25	175	8	1.60	
2. М. Янішевський і К. Яворський, «Останні дні штурму форсу», кінороман, ілюстр., 8°, 92 ст., ч. I	0:04:0	0.80	0:05:0	35	200	12	2.40	
3. Ч. Діккенс, «Давід Копперфільд», роман, ілюстр., 8°, 92 ст., ч. I	0:02:6	0.45	0:03:2	20	125	7	1.50	
4. Ч. Діккенс, «Давід Копперфільд», роман, ілюстр., 8°, 92 ст., ч. II	0:02:6	0.45	0:03:2	20	125	7	1.50	
5. Ю. Балко, «Інженер Марченко», фантастична повість, ілюстр., 8°, 74 ст.	0:02:6	0.45	0:03:2	20	125	7	1.50	
6. Х. Г. Андерсен, «Дванадцять казок», ілюстр., 8°, 102 ст.	0:04:6	0.90	0:05:6	40	250	14	3.00	
7. Г. Тревор-Ровпер, «Останні дні Гітлера», ілюстр., 8°, 56 стор.	0:01:8	0.35	0:02:0	14	85	4	0.80	
8. «Зорі і людська вдача» (Кожен сам собі ворожит), 16 стор.	0:00:6	0.10	0:00:8	5	30	1	0.30	
9. С. Парфанович, «Загоріла полонина» (бойківські оповідання) 8°, 88 стор.	0:02:6	0.45	0:03:2	20	125	7	1.50	
10. С. Парфанович, «Інші дні», новелі, 8°, 144 стор.	0:03:6	0.65	0:04:2	24	175	8	1.60	
11. О. Гай-Головко, «Коханіяда», лірико-сатирична поема, 64 стор.	0:01:9	0.25	0:03:9	12	80	4	0.80	
12. Комплект «ПУ-ГУ» за 1947 р., 42 числа	1:10:0	6.00	1:18:0	250	1.650	100	20.00	
13. Комплект «ПУ-ГУ» за 1948 р., 31 число	1:05:0	5.00	1:12:0	220	1.350	80	16.00	

Книжки можна замовляти у Видавництві „ПУ-ГУ“: Verlag „PU-HU“, Augsburg, West. Germany, Gabelsbergerstr. 3, або у представників закордоном.
Зголошуйтеся до кольпортажу!

Черевики з крамвиці
„ФОРТУНА“
613 W. Girard Ave.
в Філадельфії
гордість цілої сім'ї

ЛІТЕРАТУРНА НОВИНА!
НОВА КНИЖКА!
ІВАН МАНИЛО

БАЙКАР

З портретом автора
Ціна 1 долар. Сторін 104
Велика вісімка,
гарний папір,
добрий друк.

Критичні голоси — прихильні
Тираж 2.000
Нью Йорк — 1953 — Вінніпег
Видання

Української Національної
Видавничої Спільноти в Канаді

Замовлення виконую негайно
надсилаю „БАЙКАРЯ“ в усі
країни світу.

Моя адреса:

IWAN MANYLO,
4635 N. 12th St. Phila 41.
Pa. — U. S. A.

Примітка: На пересилку до
дайте 10 центів (можна
поштовими марками).

КНИГАРНЯМ ЗНИЖКА!

Загальний наклад усіх магазинів у США та Канаді перевищує 170 мільйонів примірників. Це число майже дорівнює кількості населення обох цих країн. Американці читають у тричі більше магазинів ніж часописів. Нині магазини поширені в Америці у два рази більше, ніж це було 20 років тому й у 9 разів, порівнюючи до 1914 року.

Сорок два американські магазини продаються у кількості мільйон і більше примірників кожного. Reader's Digest поширюється в США та в Канаді в кількості 11,5 мільйонів примірників, по 5 мільйонів продають щотижня магазинів Life, McCall's та інших.

А ми українці?..

Розбудуймо власний український великий магазин!

Передплачуйте, читайте ПУ-ГУ!

